

Täysistunto

Keskiviikko 19.2.2020 klo 13.59—18.38

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 18.38.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (13.59—14.56), toinen varapuhemies Juho Eerola (14.56—16.58) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (16.58—18.38).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Lakivaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 11/2020 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi lakivaliokunnan varajäseneksi edustaja Vilhelm Junnilan.

3. Tulevaisuusvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 12/2020 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi tulevaisuusvaliokunnan varajäseneksi edustaja Jenna Simulan.

4. Keskustelualoite velkaantumiseen liittyvistä ongelmista

Keskustelualoite KA 2/2019 vp

Keskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Päiväjärjestyksen 4. asiana on ajankohtaiskeskustelu velkaantumiseen liittyvistä ongelmista.

Ajankohtaiskeskustelun avaa keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Ritva Elomaa 10 minuutin puheenvuorolla. Seuraavan puheenvuoron käyttää oikeusministeri Anna-Maja Henriksson 5 minuutin mittaisena. Tämän jälkeen myönnän harkitsemasani järjestyksessä minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorot varataan V-painikkeella ja keskusteluun varataan kaikkiaan puolitoista tuntia.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Keskustelu

14.01 **Ritva Elomaa ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aluksi kiitän puhemiesneuvostoa siitä, että tämä tärkeä asia, velkaantuminen, on tänään salikeskustelussa. Samoin kiitän niitä edustajia, jotka allekirjoittivat tämän keskustelualoitteen. On erittäin hieno asia, että allekirjoituksia tuli yli puoluerajojen.

Arvoisa puhemies! Velkaantuminen Suomessa on ollut jo pitkään kasvu-uralla. Tämän trendin ei saa antaa jatkua. Vuoden 2019 aikana ulosoton perintätoimien kohteena oli peräti 562 144 henkilöä. Suomen Asiakastiedon mukaan vuonna 2019 yksityishenkilöille rekisteröitiin ennätysmäärä maksuhäiriömerkintöjä. Lukumäärä oli vajaa 1,9 miljoonaa. 387 000 — näin monella on maksuhäiriömerkintä. Hiljaiseksi vetää. Tämäkin luku on uusi ennätys.

Miettikää, hyvät kollegat, kuinka suuresta ongelmasta on kyse. Nykytilanne on hälyttävä, ja on päivänselvää, että velkaongelmat räjähtävät käsiin jo lähitulevaisuudessa, ellei asialle tehdä pikaisesti jotakin. Yleinen talous- ja työllisyystilanne vaikuttaa luonnollisesti velkaantumiseen, joten toivon vilpittömästi hallitukselta onnistumisia tällä rintamalla. Se on Suomen etu.

Tarvitaan purevia toimia velkaongelmien voittamiseksi. Ensinnäkin on panostettava velkaantumisen ennaltaehkäisyyn, esimerkiksi talouskasvatuksen ja varhaisen vaiheen neuvonnan sekä muiden tukitoimien kehittämiseen. Myös tuotteiden ja palvelujen markkinointiin tulee kiinnittää huomiota. Toiseksi meidän on panostettava velallisten aseman parantamiseen. Veloissa kärvisteleviltä ei saa sammuttaa toivonkipinää paremmasta huomiosta. Ylivelkaantumisen taustalla on valtava syiden kirjo, ja usein nämä syyt ovat varsin inhimillisiä. Vähävaraisten suomalaisten velkaongelmat saattavat saada alkunsa yhdestä pienestä sairaalamaksusta. Kolmanneksi velkaantumiseen liittyvää lainsäädäntöä on arvioitava ja kehitettävä jatkuvasti. Valtionjohto ei voi vain sivusta seuralla vuositolkulla, kuinka pikavippien korot ja perintäkulut hipovat pilviä. Lainapalvelujen sääntely ja korkojen rajoittaminen ovat tärkeitä toimia myös velkaongelmien ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Luoton myöntämiseen tarvitaan myös vastuullisuutta, ja vakuudettomien luottojen maksimimäärää on rajattava.

Kannan syvää huolta kulutusjuhlan keskellä varttuvista nuorista. Nykyisin mahdollisuudet kuluttaa, tehdä velkaa ja elää yli varojensa ovat rajattomat. Kouluissa on jonkin verran talouskasvatusta, mutta sen lisäämiselle olisi varmasti tarvetta. On hienoa, että esimerkiksi Suomen Pankki on aloittanut vuoden kestävänsä kansallisen koordinaatiotyön nuorten taloudenhallintataitojen lisäämiseksi. Myös teknologia tarjoaa konstinsa tukea taloudenhallintaan, tästä esimerkkeinä Penno-palvelu sekä pankkien omat sovellukset. Tällaisten taloudenhallintaa helpottavien työkalujen kehittämiseen tulisi satsata. Esimerkiksi neuvoloissa voitaisiin tarjota evästystä perheille talousasioissa.

Markkinointi on tänä päivänä erittäin aggressiivista. Toisinaan hinnat ilmoitetaan varsin epämääräisesti ja kuluttaja ei hahmota, mihin sitoutuu. Tältä osin tarvitaan selkeyttä pelisääntöihin, ja myyjän vastuuta tulee alleviivata. Luotolla maksamisen tarjoamista käteismaksun sijaan tulisi mielestäni myös rajoittaa. Myös lainatuotteiden ja luottokorttien markkinoinnin rajoittamista pitäisi arvioida uudemman kerran siltä osin kuin se on mahdollista EU-sääntöjen puitteissa.

Velkaantuneita on autettava selättämään ongelmansa. Osalla velat saattavat olla peruja jo 1990-luvun laman ajoilta. Monia ovat kohdanneet elämässä yllättävät haasteet, kuten

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

työkyvyn tai työpaikan menetys. Myös korkeakorkoiset pikalainat näkyvät velkaongelmien lisääntymisenä. Perinnän epäkohtiin on puututtava. Perintäkuluille on saatava kohtuullinen katto. Sen lisäksi perintätoimia on valvottava tiukasti, ettei velallisen selkänahasta revitä voittoa perusteelta. Tällä hetkellä perinnässä vallitsevat villin lännen säännöt ja ihmisiä laskutetaan jopa aivan törkeästi ilman perusteita. Myös ulosoton toimintaa on ohjattava oikeudenmukaisempaan suuntaan. Suojaosuutta on korotettava nykyisestä, ja tulospalkkiot eivät saa ohjata ulosottomiesten toimintaa.

Samoin velkojen vanhenemista pitää tarkastella kriittisesti. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat 90-luvun laman uhrit, joista monien velkavankeus on kestänyt ikuisuuden. Tämä ei ole enää reilua. Ihmiset ansaitsevat toisen mahdollisuuden jatkaa elämässä eteenpäin. Perussuomalaiset ovat nostaneet usein 90-luvun laman uhrit esille, ja toivotaan, että saadaan parempi ratkaisu heidän kohdallaan.

Velallisen pitää saada ajan tasalla oleva tieto velkasaldosta, lyhennyksistä sekä kaikista kuluista. Myöskään saatavien myymisestä ei pitäisi voida rokottaa velalliselta. Se vasta on härskiä, kun velallinen maksaa, minkä pystyy, mutta velkasaldo vain kasvaa. Tälle touhulle on laitettava piste.

Maksuhäiriömerkintöjen säilymisaikoja tulisi lyhentää nykyisestä erityisesti siinä tilanteessa, kun velat on maksettu viimeistä senttiä myöten pois. Maksuhäiriömerkintä hankaloittaa arkea monin tavoin, eikä ole oikein kiusata pientä ihmistä tarpeettoman pitkään. Maksuhäiriömerkintöjen kestoajan lyhentäminen on mainittu hallitusohjelmassakin, joten toivottavasti tämän osalta saadaan parannuksia aikaan mahdollisimman nopealla aikataululla.

Hallitus lupaa myös selvittää yksityishenkilön velkajärjestelyjä ja yrityssaneerausta koskevien lakien muutostarpeita. Kysyisinkin hallitukselta: onko tähän liittyen otettu edistysaskelia? Velkajärjestelyyn pääsemisen helpottaminen auttaisi isoa velallisten joukkoa, joten olisi ensiarvoisen tärkeää, että asia etenisi pian.

Koronkiskonta ja pikavippifirmat on saatava kuriin. Syyskuun alussa tuli voimaan korkokatto. Sen vaikutuksia pitää seurata aktiivisesti, ettei käy samalla tavalla kuin vuoden 2013 yritykselle suitsia korkoja. Silloin korkoihin pyrittiin vaikuttamaan lainsäädäntöä muuttamalla, mutta lakiin jäi paha porsaanreikä. Se johti käytännön tasolla vain velkasummien räjähdysmäiseen kasvuun ja ihmisten ahdingon syvenemiseen entisestään. Pyydän hallitusta olemaan hereillä tämän asian kanssa. Kokonaisvelkakattoa tulisi miettiä.

Myös vakuudettomille luotoille voisi harkita nykyistä tiukempia ylärajoja. Hallitusohjelmaan on kirjattu positiivisen luottorekisterin käyttöönotto vielä tämän vaalikauden aikana. Mikä tämän kanssa on ajankohtainen tilanne, hallitus?

Arvoisa puhemies! Miksi velkaantuminen on yhteiskunnallisesti iso asia? Ylivoimainen velkataakka on omiaan lamauttamaan pienen ihmisen. Se nakertaa tulevaisuudentoivon ja heijastuu enemmän tai vähemmän suorasti niin psyykkiseen kuin fyysiseen hyvinvointiin. Velkaongelmat heijastuvat myös perheisiin ja muihin läheisiin. Moni ylivelkaantunut ei myöskään selviä arjestaan ilman yhteiskunnan tukia, mikä nostaa luonnollisesti valtion sosiaaliturvamenoja — kyse ei ole mistään pienistä summista. Kuten puheen alussa toin esille, kyse ei ole pienestä ongelmasta vaan mittavasta yhteiskunnallisesta haasteesta. On myös muistettava, että lähellekään kaikilla velkaongelmien kanssa kamppailevilla suomalaisilla ei ole maksuhäiriömerkintää ainakaan vielä.

Hallitusohjelmassa on mainittu paljon hyviä keinoja ylivelkaantumisen taittamiseksi. Aiemmin mainitsemieni lisäksi pidän erittäin hyvänä asiana sosiaalisen luototuksen kehittä-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

tämistä sekä taloussosiaalityön osaamisen vahvistamista ja perintäkulujen euromääräistä ylärajaa. Nyt on aika toteuttaa hallitusohjelman kirjaukset käytännössä. Toivon kuulevani hallitukselta tänään selkeitä lupauksia siitä, mitä tullaan tekemään ylivelkaantumisen torjumiseksi ja millä aikataululla, nimittäin tällä asialla on todella kova kiire ja uudistusten kanssa ei voi vitkastella.

Arvoisa puhemies! Näin lopuksi: Tämän puheeni sisältö on ehkä vähän enemmän vielä velallisten puolesta, koska katson, että on ensiarvoisen tärkeää yhteiskunnan, velallisen, velanantajan, kaikkien ihmisten puolesta, että velat hoidetaan mutta että se seinä ei olisi heti vastassa. Se ei hyödytä silloin ketään. — Kiitos.

14.10 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Värderade talman! Ensinnäkin kiitos edustaja Elomaalle tästä keskustelualoitteesta. Pidän hyvin arvokkaana ja tärkeänä sitä, että käymme tänään eduskunnassa tämän keskustelun ylivelkaantumisesta. Kehitys on tapahtunut vuosikymmenten saatossa pikkuhiljaa kuin huomaamatta ja silti aivan silmiemme alla. Nyt on korkea aika, että velkaantumiseen liittyviin ongelmiin tartutaan tiukalla otteella. Suunnan on muututtava.

I dagens värld behövs det helt nya färdigheter för att kunna fatta beslut som är ekonomiskt hållbara. Pengar är siffror på våra telefonskärmar, vi får rabatt för elektronik om vi samtidigt tar i bruk ett kreditkort, vi har månadsbeställningar på musik, filmer, elektroniska tidningar — ja, vem av oss kan exakt säga vad allt han eller hon använder pengar på och hur mycket?

Tämän päivän maailmassa tarvitaan täysin uudenlaisia valmiuksia, jotta voimme tehdä taloudellisesti kestäviä päätöksiä. Rahat ovat nykyään numeroita puhelimemme näytöllä. Saamme alennusta, jos elektroniikkaa ostaessamme otamme käyttöön luottokortin. Meillä on kuukausitilauksia musiikkiin, elokuvaan, sähköisiin lehtiin — kuinka moni meistä osaa tarkalleen sanoa, mihin kaikkeen ja kuinka paljon hän käyttää rahaa?

Arvoisa puhemies! Haluan painottaa erityisesti yhtä seikkaa, joka välillä unohtuu keskusteluissa. Haasteet oman talouden tasapainottamisessa eivät koske pelkästään holtittomasti tuhlailevia tai peli- tai päihderiippuvaisia. On olemassa ylivelkaantuneita, jotka tie-naavat tuhansia euroja kuukaudessa. On olemassa aivan tavallisia työssäkäyviä, jotka sairauden tai avioeron takia etsivät tilapäistä helpotusta talouteensa mutta jotka eivät enää saa talouttaan tasapainoon. On olemassa lapsia, joiden perheenjäsenet käyttävät hyväkseen lapsen luottotietoja ja aiheuttavat velkaongelman jo ennen kuin lapsi on kunnolla edes aloittanut elämäänsä. Ongelmat ovat hyvin moninaiset, ja siksi on tärkeä muistaa, että myös vastausten täytyy olla moninaisia. Yhtä autuaaksi tekevää kikkaa ei ole.

Värderade talman! På justitieministeriet har vi sedan sommaren startat flera projekt för att stärka medborgarnas ekonomi och ekonomiska kunnande. I regeringsprogrammet finns många starka skrivningar om detta tema, och justitieministeriet koordinerar arbetet.

Arvoisa puhemies! Kun puhumme velkaantumiseen liittyvistä ongelmista, on mielestäni tärkeää aloittaa talousosaamisesta. Talousosaaminen on yhä tärkeämpi taito nyky-yhteiskunnassa, jossa lainaa saa helpommin kuin koskaan ja jossa rahan kulutus tapahtuu välillä kuin itsestään. Viime syksynä oikeusministeriö käynnisti ennakoivan talousneuvonnan

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

hankkeen, jossa tehdään laajasti yhteistyötä niin viranomaisten kuin kolmannen sektorin kanssa ja pyritään kehittämään toimintamalleja. Hallituksen tavoitteena on parantaa kansalaisten neuvontaa oman talouden hallinnassa sekä ehkäistä velkaongelmien muodostumista ja niiden syvenemistä. Olennaista tässä toiminnassa on, että lähemme liikkeelle ihmisen tarpeista ja ihmistä kuullen. Suomen Pankki taas tulee laatimaan kansallisen suunnitelman talousosaamisen edistämiseksi. Tässä työssä pyritään tunnistamaan parhaat käytännöt ja varmistamaan niiden hyödyntäminen laajemmin. Talousosaamisen eteen tehdään siis laajalla rintamalla töitä.

Arvoisa puhemies! Talous- ja velkaneuvonta siirtyi vuoden 2019 alussa valtiolle oikeusaputoimistojen antamaksi palveluksi. Neuvonnan resursseja on nyt tällä hallituskaudella selkeästi lisätty, minkä ansiosta on voitu palkata muun muassa lisää henkilökuntaa. Talous- ja velkaneuvonnan chat aloitti toimintansa alkuvuodesta, ja sähköinen asiointi käynnistyi kohta muutamassa pilottitoimistossa. Kaikki nämä toimenpiteet helpottavat neuvon kanssa asioivien kansalaisten elämää.

Hallituksen yksi merkittävimmistä uudistuksista tällä saralla tulee olemaan positiivinen luottotietorekisteri, josta tulee julkisen sektorin ylläpitämä. Tällä hetkellä luotonantaja ei välttämättä saa tietoa kaikista luotonhakijan veloista eikä velallinen aina itsekään ole tietoinen kokonaistilanteestaan. Rekisteri vahvistaa vastuullisuutta luotonannossa ja on tärkeä väline kuluttajien ylivelkaantumisen ehkäisyssä. [Ben Zyskowicz: Erittäin hyvä uudistus!] Tavoitteena on, että rekisteri ainakin kuluttajaluottojen osalta voitaisiin ottaa käyttöön kevään 2023 aikana. Samalla lyhennetään myös maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja.

Mainitsen näin lopuksi vielä kulutusluotot eli pikavipit, jotka usein nousevat keskusteluun, kun ylivelkaantumisesta puhutaan. Pikaluottoyritysten valvonnan siirtämistä finanssivalvontaan arvioidaan tällä hetkellä valtiovarainministeriössä. Viime syksynä tuli voimaan uusi hintasääntely, jonka vaikutuksia nyt seurataan. Tarpeen mukaan sääntelyä tullaan kiristämään.

Värderade talman! Skuldsättningen är en utmaning för vårt samhälle, och det som gläder mig är att många individer, myndigheter och beslutfattare har förbundit sig till att vi tillsammans ska få stopp på den här utvecklingen.

Arvoisa puhemies! Velkaantuminen on haaste yhteiskunnassamme, ja minua ilahduttaa se, että niin monet kansalaiset, viranomaiset ja poliitikot ovat sitoutuneet siihen, että yhdessä voimme laittaa stopin tälle kehitykselle.

Puhemies Matti Vanhanen: Kiitos. Siirrytään vastauspuheenvuoroilla käytävään keskusteluun. Niitä pyydetään V-painiketta painamalla.

14.17 Matias Mäkynen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Miltä tuntuisi lähteä juhlimaan viikonloppuna? Nauti kavereiden kanssa viikonlopusta, vaikka tilisi on tyhjä. — Tällaisilla viesteillä kohdennetaan pikaluottojen markkinointia nuorille viikonlopun alla sosiaalisessa mediassa.

Velkaantumiseen liittyvät ongelmat ovat kasvaneet viime vuosina hälyttävästi. Myös maksuhäiriömerkintöjen määrä on kivunnut ennätyslukemiin: lähes 1,9 miljoonaa uutta

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

merkintää. Tämä on ongelma, joka täytyy pysäyttää. Siksi hallitus on ottanut asian agendalleen ja tehostaa kuluttajien velkaongelmien ennaltaehkäisyä ja vähentämistä.

Hallitusohjelmaan on linjattu lukuisia tilanteeseen puuttuvia kirjauksia — kiitos ministerille niiden läpikäymisestä. Hallitusohjelman keinojen lisäksi olisi aiheellista vahvistaa ihmisten mahdollisuuksia hallita omia velkojaan. Perintäpalveluista voitaisiin jopa päästä eroon kokoamalla ihmisten kaikki lyhytaikaiset maksut yhteen näkymään, josta näkee lainojen kokonaisuuden, eräpäivät ja voi pyytää eräpäivän siirtoa tai hakea velkajärjestelyä.

Ylivelkaantumisen hoidossa on siirryttävä yhä voimakkaammin [Puhemies koputtaa] luotonantajien näkökulmasta velkaantuneiden ihmisten näkökulmaan. Kiitos tärkeästä keskustelualoitteesta ja tuesta hallituksen toimille.

14.18 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käymme tänään erittäin tärkeää keskustelua velkaantumisasiasta, ja haluan tähän yhteyteen tuoda terveisiä Helsingin nuorisovaltuustolta, joka tapasi Helsingin valtuustoa viime syksynä. Nuorisovaltuutetut nostivat silloin esiin tämän taloustaidon oppiaineen ja toivoivat sitä kovasti yhdeksi omaksi oppiaineekseen. He kertoivat, että nykyään tämä opetus ei riitä siihen, että nuori pystyisi ottamaan ne omat taloustietonsa ja -taitonsa haltuun. Tästä on juurikin myöskin Sebastian Tynkkynen tehnyt lakialoitteen ja kerää siihen allekirjoituksia, eli tämän voisi aivan hyvin ottaa esiin. Tästä samasta asiasta puhuttiin lakivaliokunnan käynnillä velkaneuvonnassa: tämä aloite koettiin hyväksi, ja toivotaan, että tämä nuorison viesti tulee perille hallitukselle.

14.19 Ruut Sjöblom kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ylivelkaantumiseen liittyvä keskustelu on erittäin tärkeä, ja haluankin tuoda tähän keskusteluun mukaan yhteiskuntamme ja hyvinvointivaltiomme näkökulmasta perustavaa laatua olevan aiheen, nimittäin pienyrittäjyyden ja konkurssista selviytymisen.

Kun puhumme työllisyydestä ja uusien työpaikkojen syntymisestä, oleellisessa osassa ovat pienyrittäjät ja uusien yritysten syntyminen. Tällä hetkellä kuitenkin erityisesti nuorilla yksi suurimmista syistä, miksi ei valita yrittäjyyttä tai miksi yrittäjyys ei kiinnosta, on liian suuret taloudelliset riskit. Riskit konkretisoituvat, jos liikeidea epäonnistuu ja yrittäjä tekee konkurssin. Siitä voi seurata pahimmillaan vuosikymmenten velkavankeus, jolloin omaan taloudelliseen tilanteeseen ei pysty enää mitenkään vaikuttamaan ja ihmisen autonomia on uhattuna. Yritysvelat ovat usein suuria ja kasvavat korkoa koko ajan. Jos haluamme uusia yrittäjiä ja uusia työpaikkoja, hallituksen tulee ryhtyä toimiin tällaisen yleensä koko perhettä koskevan kärsimyksen vähentämiseksi ja inhimillistää konkurssista ja sen jälkeen uhkaavasta pitkäaikaisesta velkavankeudesta johtuvia seurauksia. 90-luvun laman tapahtumat [Puhemies koputtaa] ja katastrofaaliset seuraukset ja kärsimykset ovat todellisuutta, jotka täytyy ottaa edelleen tosissaan ja vakavasti. [Puhemies: Minuutti!] Toivon, että tämä eduskunta tekee kaikkensa ylivelkaantumiseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Pyritään pitämään minuutin puheenvuoroista kiinni.

14.21 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Monesti kuulee vähättelyä velkaantuneita kohtaan. Tulee kommenttia siitä, että itsepä olet ajanut itsesi tuohon tilanteeseen, että maksa velkasi, mutta silloin kun asia tulee omalle kohdalle, niin

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

uskon, että itku on siinä vaiheessa aika herkässä monella ja nähdään, että velka ei ole syntynyt ehkä mistään vastuuttomuudesta, vaan taustalla saattaa olla paljon erilaisia tekijöitä: avioeroa, työttömyyttä, konkurssia tai muuta.

Vaikka tähän velkaantumiseen liittyy paljon kansantaloudellisia riskejä, niin ehkä on syytä puhua myös siitä, minkälaiset riskit liittyvät esimerkiksi kansanterveyteen. Tässä hallitus tuo paljon hyviä esityksiä palveluihin ja niihin keinoihin, millä velkaongelmiin puututaan ja miten niitä pystytään ennaltaehkäisemään, mutta sen lisäksi pitäisi kyetä tarjoamaan entistä enemmän käytännön tukea siihen arkeen, siihen häpeään, jota velkaantumiseen liittyy, ja toisaalta siihen ajatteluun, että ihminen ei ole velkaongelmiensa kanssa yksin. [Puhemies koputtaa] Sitä asennemuutosta tarvitaan myös yhteiskunnassa.

14.22 Mirka Soinikoski vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelma pureutuu velkaantumisen juurisyihin nostamalla heikommassa asemassa olevien sosiaaliturvaa ja parantamalla palveluiden saatavuutta sekä edistämällä kaiken ikäisten kansalaisten talousosaamista. Vuoden 2019 lopulla maksuhäiriömerkintä oli jo yli 380 000 suomalaisella. Taustalla on moninaisia syitä pikavippikierteestä hoitoa vaativiin peli- ja päihdeongelmiin. Sosiaalisen luototuksen laajentamista valtakunnalliseksi käytännöksi selvitetään parhaillaan. Positiivinen luottorekisteri on merkittävin uudistus tällä saralla, ja hallitus lyhentää maksuhäiriömerkintöjen kestoa, kun maksurästit on saatu hoidettua ja velkaantuminen käännettyä positiiviseen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Myös asiakasmaksulain uudistus tuo helpotuksen monelle, kun sote-palveluiden maksuttomuutta laajennetaan sekä maksuja kohtuullistetaan. Asiakasmaksujen alentaminen ja perimättä jättäminen suhteessa toimeentuloturvaan on ensisijainen tavoite. Asiakasmaksulain uudistuksen tavoitteena on, että asiakkaat eivät joudu turvautumaan toimeentulotukeen asiakasmaksuista selvitäkseen.

14.23 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhutaan erittäin tärkeästä asiasta ja varmaan jokaista meitä suomalaista koskettavasta erittäin isosta kansantaloudellisesta ongelmasta ja haasteesta. Ylivelkaantuneisuus koskee kaikkia ikäluokkia ja kaikkia yhteiskuntaluokkia. Erittäin hälyttävää on myös nuorten ylivelkaantuminen ja — kuten edustaja Elomaa toi ansiokkaasti puheenvuorossaan esille — ylivelkaantumisella on myös tosi suuria inhimillisiä vaikutuksia. Se luo toivottomuutta, näköalattomuutta, se luo syrjäytymistä yhteiskuntaan. Siksi tarvitaan valtavia toimia ja uudistuksia, joita tämä hallitus on myös sitoutunut tekemään. On tärkeää, että me korotamme ulosoton suojaosaa, jotta työnteke kannattaa ja motivoi. Myös maksuhäiriömerkintöjen kestoajaa on lyhennettävä, jotta ihmisen arki mahdollistuu. Se luo sitä toivoa [Puhemies koputtaa] nyt näköalattomuuteen. — Kiitos.

14.24 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitos kollegoille erittäin hyvistä puheenvuoroista ja kiitos jo viime kauden yhteistyöstä. Meitä taisi olla yli puolirajojen 137, jotka silloin tekivät sen lakialoitteen siitä, että merkinnät tulee poistaa silloin, kun velka on suoritettu, ja nyt se lukee tässä erinomaisessa Rinteen ja Marinin hallitusohjelmassa.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Det har varit både dålig ekonomisk politik och omänskligt att ha människor hängande med en stämpel i pannen — om du har skött om din skuld. Det är fantastiskt att regeringen nu ser till att det går framåt.

Itse olin opiskelujen ohella pankissa töissä ja hoidin muun muassa perintää. Kyllä siinä näki läheltä, miten pienistä asioista monta kertaa se syrjäytymisenkin kierre alkoi. Eliikkä tämä on äärimmäisen tärkeä asia. Me emme tarvitse ylimääräisiä ihmisiä, 400 000 on valtava määrä. Jos velat on hoidettu — pois rekisteristä. Minun mielestäni se on ihan normaalia sivistyneessä yhteiskunnassa.

Toivottavasti saadaan ministeriössä nopeassa aikataulussa tämä valmisteltua.

14.25 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos tästä keskustelusta. Velkaantuminen voi alkaa monesta syystä. Pienituloisuus ja erilaiset köyhyyden muodot voivat johtaa velkaantumiseen. Meillä on lapsiperheköyhyyttä, opiskelijaköyhyyttä, eläkeläisköyhyyttä, sairaudesta johtuvaa köyhyyttä ja jopa yrittäjyydestä johtuvaa köyhyyttä. Merkittävimpiä köyhyyttä lisääviä tekijöitä ovat vakuudettomat luotot, niiden liian helppo saaminen. Tässä tapahtunut muutos on tuonut paljon köyhyyttä. Yrittäjän konkurssissa yrittäjälle tuleva takausvelka voi tulla yllätyksenä, on yhteiskunnalliset muutokset ja ehkä sitten tämä kaikista raskain asia meille yhteiskunnassa: nämä 90-luvun laman köyhät, jotka edelleen painivat takausvelkojensa kanssa.

Vastauksia tähän voisivat olla näiden vakuudettomien velkojen suitsiminen, [Puhemies koputtaa] perusturvan tason merkittävä nostaminen ja näiden 90-luvun laman velallisten armahtaminen — armahduslaki heille.

14.26 Harry Harkimo liik (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työryhmähän on esittänyt keinoja lainakaton alentamisesta ja enimmäisvelkasuhteen käyttöönotosta ja takaisinmaksukatosta. Ne ovat kuitenkin liian kaavamaisia — tätä mieltä ovat melkein kaikki asiantuntijat — ja niistä ei ole tehty minkäänlaisia vaikutusarvioita. Ainoastaan taloyhtiön lainojen säätely on kokeilemisen arvoinen keino. Se ei vaikuta koko asuntomarkkinaan eikä yksittäisiin ihmisiin ja perheisiin.

Pikavippien korkokatto on mielestäni liian korkealla, koska tänä päivänä pikavippien antajat voivat antaa vippejä kenelle vaan ja sen jälkeen he myyvät ne perintäyhtiöihin. He eivät joudu katsomaan ollenkaan, kenelle he antavat niitä lainoja. Jos katto olisi alempi, niiden pitäisi katsoa, kenelle näitä lainoja annetaan.

14.27 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime vuosien aikana ulosottoja on tullut vireille ennätyksellinen määrä. Vuonna 2018 näistä lähes 390 000 koostui sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista ja näistä jopa 69 000 terveyskeskusmaksuista, mikä on todella huolestuttava ilmiö. Voimassa olevan asiakasmaksulain 11 §:ssä on kuitenkin säädetty huojentamisvelvollisuus. Tämä tarkoittaa, että tietyissä tilanteissa, esimerkiksi varattomuudesta johtuen, on mahdollisuus joko alentaa maksua tai jättää se perimättä. Nämä asiakasmaksut koskevat sosiaalihuollon sekä terveydenhuollon tulosidonnaisia maksuja. Käytännössä maksuhuojennusta on jostain syystä kunnissa käytetty vähän. On hyvä, että hallitus on kiinnittänyt huomiota velkaantumiseen.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

14.28 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhumme hirveän tärkeästä asiasta eli velkaantumisesta, ja velkaantumiseen voi olla hyvin hyvin monta syytä. Otetaan esimerkki: potilas, joka on sairaalassa tai terveysasemilla. Jos hän joutuu siellä pitkään olemaan, kukaan ei välttämättä kotona ole katsomassa ja avaamassa laskuja — jos hän yksin elää, voi olla vanhus — ja kun näitä laskuja ei avaa, niin silloinhan ne eivät välttämättä maksuunkaan mene, ja silloin ne menevät perintään, ja tästä tulee ongelmia. Tämä on aika iso asia, mihin pitäisi meidän eduskunnan oikeasti reagoida.

Toinen esimerkki voi olla esimerkiksi semmoinen, että ostetaan vaikka joku tuote, jonka mukana tulee myös palvelu, oli se nyt vaikka puhelinliittymä, nettiliittymä tai muu, jonka mukana voidaan joku tällainen palvelu kaupata siinä samalla niin sanotusti kaupan päälle, ja sitten palvelua ei saa peruttua, ei oikein puhelimella, ei oikein sähköpostilla, ei oikein mitenkään. Laskuja tulee, eikä peruminen edes liikkeessä oikein onnistu. Tämän palvelun irtisanomisaika voi olla valtavan pitkä, mikä aiheuttaa laskujen tulemistä, ja joskus on voinut käydä jopa niin, että asiakas luulee peruneensa palvelun, mutta tuleeikin karhulaskuja. Minusta se on aivan käsittämätön tilanne. Kyllä eduskunnan täytyy puuttua tämöiseen. Se ei voi olla oikein, että tämä jatkuu.

14.30 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Opetuksesta on ollut paljon puhetta, ja täytyy nyt muistaa kuitenkin, että taloustiedon opetus aloitetaan jo neljännellä luokalla ja esimerkiksi lukiossa yhteiskuntaopissa on yksi pakollinen taloustiedon kurssi. 94 prosenttia opettajista on sitä mieltä, että taloustietoa kannattaa opettaa, ja he sitä omissa oppiaineissaan tuovat soveltuvalla tavalla mukaan, esimerkiksi matematiikassa korkolaskuja ja näin pois päin. Tietysti lisääkin opetusta voidaan antaa, ja en sulje sen tarpeellisuutta pois, mutta aina tullaan sitten siihen, että jos jotain lisätään, niin jotain täytyy vähentää.

Yhtenä näkökulmana pidän sitä, että rahankäyttö on muuttunut abstraktiin muotoon. Käteistä rahaa ei näy. Toinen näkökulma liittyy siihen, että ihminen ei kerta kaikkiaan aina tarvitse kaikkea halumaansa. Pitää olla myös siirrettyä motivaation tyydytystä semmoisisissa tarpeissa, [Puhemies koputtaa] jotka eivät ole aivan perustarpeita.

14.31 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä monien muiden edustajien kanssa siitä, että tämä maksuhäiriömerkintöjen outo, pitkä vanheneminen ei ole hyvää lainsäädäntöä. On todella hieno asia, että punamultahallitus on päättänyt sen poistaa, ja itsekin olin sitä edustaja Strandin mainiota aloitetta viime vaalikaudella allekirjoittamassa.

Puhemies! Pidän hyvin tärkeänä myös sitä, että positiivinen luottotietorekisteri toteutetaan nyt vihdoin ja viimein tällä vaalikaudella, ja kiitos sen edistämisestä oikeusministerille.

Kuitenkin näen myös sen, että kyllä me tarvitsemme isompiakin rakenteellisia lainsäädännöllisiä muutoksia. Anglosaksisissa maissa, ehkä Yhdysvallat eniten käytettynä esimerkkinä, on tällainen helpompi veloista vapautuminen, ikään kuin henkilökohtaisen konkurssin tyyppinen menettely. Meillä yksityishenkilön velkajärjestelylaki on vähän sen tyyppinen, ja sitä voisi kehittää. Siinä on aika paljon ongelmia esimerkiksi henkilöyhtiöyrittäjien ja viljelijöitten kohdalla. Haluaisinkin kuulla oikeusministeriltä: miten hallitus aikoo kehittää yksityishenkilön velkajärjestelylakia, yrityssaneerauslakia ja myöskin konkurssilakia kohti aitoa henkilökohtaista konkurssia?

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

14.32 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille hyvästä vastauksesta ja kiitos hyvästä kysymyksestä. Mielestäni tämä keskustelu on keskittynyt aitoihin haasteisiin, juuri siihen, miten maksuhäiriömerkinnät voidaan poistaa nopeammin, kun asiat on hoidettu, ja miten pikavippeihin voidaan puuttua nykyistään paremmin.

On huomioitava, että sen sijaan asuntolainojen osalta suomalaiset maksavat edelleen lainat hyvin pois. Jos jotakin, niin siinäkin keskustelussa olisi syytä tarkastella lainoja asuntoyhteisöille uudisrakentamisen osalta, jotka joissain tapauksissa voivat olla varsin korkeita. Muutoin on hyvä keskittyä niihin juurisyyihin, jotka liittyvät juuri esimerkiksi pikavippilainojen takaisinmaksuongelmiin.

14.33 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella tärkeä asia, että eduskunta pysähtyy tämän ilmiön ääreen. Suomessa on puoli miljoonaa ulosotossa olevaa ihmistä. Pelkästään viime vuonna suomalaiset saivat 1,9 miljoonaa uutta maksuhäiriömerkintää. On vihdoinkin aika tähän puuttua.

Tähän ei yhtä kultanuolta varmasti löydy, vaan tarvitaan monia toimia. Luettelen nyt muutaman: Ensinnäkin sosiaalinen luototus pitää saada käyttöön koko maassa. Luottojen aggressiivista markkinointia, josta edustaja Mäkyinen täällä kertoi hyvän pahan esimerkin, kohdistetaan erityisesti nuorille, siis heikompiin ja alttiimpiin. Tämä on kerta kaikkiaan saatava kuriin. Pikaluottojen sääntelyä on pystyttävä kiristämään, jos nykyinen ei riitä. Perintäkulujen määrää on rajoitettava myös muiden kuin yksityishenkilöiden osalta. Ja positiivinen luottorekisteri on saatava käyttöön.

Arvoisa puhemies! Tämä on ollut hyvä keskustelu, ja uskon, että tässä teillä ministerillä näyttää oleva koko eduskunnan tuki. Ei muuta kuin eteenpäin ja vauhdilla.

14.34 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sopimusvapauden ja sopimussuhteiden suojeleminen on moraalinen ja yhteiskunnan kannalta tärkeää. Toisen sopimusosapuolen heikomman aseman hyväksikäyttö on kuitenkin kiellettyä.

Tämänhetkinen 20 prosentin korkokatto edustaa edelleen laillistettua koronkiskontaa, ja tästä on päästävä eroon. Hyväksyttävän riskin mittana voidaan pitää korkolain viivästyskorkoja, jotka ovat viitekorko plus 7 tai 8 prosenttiyksikköä. Viitekorko on nolla, eli luottokelpoiset saavat rahaa äärimmäisen edullisesti.

Yleisen elämäkokemuksenkin perusteella on selvää, että jos luotonantaja hyväksyy yli 7 prosentin korkoja, hänen täytyy olla valmiiksi todella heikossa asemassa. Jos taas luotonantaja vaatii viivästyskorkoa korkeampaa korkoa, on kyse heikommassa asemassa olevien tietoisesta hyödyntämisestä korkealla riskillä. Toiminta on yhteiskunnalle vahingollista, eikä se ansaitse suojaa.

Arvoisa puhemies! On syytä kiinnittää hyväksytyn riskinottamisen ja samalla koronkiskonnan raja korkolain kulloiseenkin viivästyskorkoon joko suoraan tai jossakin suhteessa, niin että raja on selkeä ja kaikkien tiedossa.

14.35 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koko sali on huolissaan tästä ylivelkaantumisesta, ja se on tietysti hyvä selkänöja ministerille ottaa vieläkin nopeampia askeleita. On erittäin hyvä, että jo viime kaudella saatiin liikkeelle tätä korkokattoa pikavippeihin — okei, sen tasosta voidaan edelleen keskustella — ja myöskin se, että tämä positiivinen luottorekisteri on nyt toteutumassa. Mutta kyllä erittäin tärkeä asia

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

on se, mihin täällä edustaja Lindtman viimeksi viittasi, että saataisiin se ennaltaehkäisy kuntoon.

Ja olen edelleen sitä mieltä, ja oli myös edellisen eduskunnan selvä enemmistö, että nämä pikavipit pitää yksinkertaisesti pistää markkinointikieltoon, kuten on Hollannissa tehty. Se on jo hyvä asia, että mietitään, että laitetaan se Finanssivalvontaan seurattavaksi, mutta se on täysin mahdollista tehdä niin, että pistetään kieltoon se markkinointi, ja silloin me saamme ainakin ne, jotka sinne heräteostoksen tyyppisesti menevät, pois siitä kierteestä, ja ennaltaehkäistään tämä. Toivon, että tämä asia etenee mahdollisimman nopeasti.

14.36 Hilikka Kemppi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia paljon tästä keskustelusta tänään. Edustaja Laukkanen piti jo varsin hyvän puheenvuoron siitä, miten köyhyys eri ilmiöiden osalta näkyy, ja itse köyhyysryhmän varapuheenjohtajana tuen sitä vahvasti, mutta sen lisäksi haluaisin nostaa keskusteluun vielä voimakkaamman näkökulman tähän talousosaamiseen ja sitä kautta varautumiseen ja ennaltaehkäisemiseen.

Muistan 2018 vuodelta nuorisobarometrin tuloksen, jonka mukaan 70 prosenttia Suomen nuorista kokee, että heillä on puutteita talouden osaamisessa 12 vuoden opiskelun jälkeen. Tämä on aivan hälyttävä tulos, ja sen takia koenkin, että esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen tarvitaan lisää yhteiskunnallisia tunteja taloudesta, peruskouluun tarvitaan makrotalouden opiskelua ja meidän tulisi luoda tarkastuspisteitä matkan varrelle. Yksi tällainen tarkastuspiste voisi esimerkiksi olla kutsuntojen yhteydessä käytävä keskustelu talouden tilanteesta ja sen kehityksestä. [Puhemies koputtaa] Toivon, että hallitus ottaa näitä asioita muun muassa hoitaakseen.

14.38 Jussi Saramo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa on keskusteltu viime aikoina varmaan kaikkein eniten työllisyydestä. Vasemmisto haluaa väyliä työelämään ja mahdollisuuksia ikääntyneille, sairauksista kärsiville ja muille vaikeasti työllistyville. Oikeistossa taas on haluttu heikentää sosiaaliturvaa, pakottaa ihmisiä ottamaan vastaan mitä tahansa työtä millä tahansa palkalla, mutta silloin yleensä unohdetaan se, että kannustinloukut on Suomessa jo käytännössä kaikki purettu. Ja tässä meillä on nyt se viimeinen iso kannustinloukku edessämme: kun me katsomme työllistymisen esteitä, niin erottuu yksi ryhmä, ylivelkaantuneet, joiden ei kannata ottaa työtä vastaan taloudellisista syistä. Tässä on siis nyt erityisen paljon kyse työllisyydestä, ja minusta on todella hienoa, että meillä on nyt hallitus, jonka ohjelmassa on erittäin hyvät keinot vähentää tätä ongelmaa. On erittäin arvostettavaa, että oppositiosta on tullut tukea näille hallituksen esityksille. Ja koska ne toimenpiteet ovat niin hyviä, niin toivon, että ministeri todella kiiruhtaa, jotta saataisiin mahdollisimman nopeasti toteutettua nämä hallituksen ohjelmaan sisältyvät esitykset.

14.39 Sandra Bergqvist r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Det är viktigt att regeringen agerar effektivt för att minska på överskuldsättningen och alla de problem som är förknippade med den. Vi har bra skrivningar i regeringsprogrammet som vi nu har hört att justitieministern målmedvetet genomför. Vi behöver bättre och tydligare ekonomisk rådgivning, och det handlar faktiskt om att på bred front fostra människor att ta de rätta besluten, detta i en värld där utbudet på dyra lånepengar är stort och många gånger fördolt.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Kulutusluotot eli pikaluotot ovat suuri ongelma, kun ylivelkaantumisesta puhutaan. Olen sitä mieltä, että meidän on kiristettävä lainsäädäntöä pikaluottojen markkinoinnista, koska tämä markkinointi voi olla hyvinkin aggressiivista ja asettaa varsinkin kokemattoman kuluttajan heikkoon asemaan. Seuraukset voivat olla hyvinkin vakavia. Hallitusohjelmassa sanotaan, että pikaluoton myöntäjien valvonta keskitetään Finanssivalvontaan. Kysyisin: millä aikataululla tämä siirto etenee?

14.40 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa henkilökohtaista konkurssia lähimmäksi laiksi voidaan todeta, kuten täällä on aikaisemminkin sanottu, laki yksityishenkilön velkajärjestelystä. Sitä voisi kehittää erityisesti esimerkiksi niin, että luotaisiin kriteeristöjä, että hakeutumalla velkajärjestelyyn esimerkiksi korot katkeaisivat. Nyt saimme tämän hallituksen lainsäädäntöohjelman, ja täällä on hyviä hankkeita, mutta en huomannut täällä lainkaan tätä lakia velkajärjestelystä, se ei nyt näytä etenevän. Se näytti minusta aika huolestuttavalta. Miten asia etenee?

Toinen hallitusohjelman kirjaus on se, että talouden hallintaa kehitetään kaikissa ikäryhmissä. Täällä esitettiin nyt hyviä ajatuksia nuorille kouluun, mutta entäpä ikäihmiset, joita meillä on esimerkiksi edunvalvonnassa 75 000, ja se on kasvava määrä? Holhoustoimilakia ei ole vuosikausiin avattu eikä oikeastaan siihen rinnalle kehitetty mitään. Miten ministeri on ajatellut kehittää sairaudesta ja ikääntymisestä johtuvaan toimintakyvyn laskuun liittyvän osaamisen [Puhemies koputtaa] ja tukemisen auttamista?

Puhemies Matti Vanhanen: Ja ministereille 2 minuutin puheenvuorot. Ensimmäinen ministeri Henriksson.

14.41 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos oikein hyvistä kysymyksistä ja tästä keskustelusta. Lähtisin liikkeelle nyt tästä talousosaamisesta. Se on tullut monessa puheenvuorossa, ja mielestäni edustaja Kiuru oli hyvin oikeassa, kun hän sanoi, että raha ei näy. Se on tavallaan se ongelma, jonka kanssa meidän nuoret ja lapset tänä päivänä kasvavat.

Viime viikonloppuna ajattelin itse, minkälaista oli, kun me, osa meistä, oli pieniä ja nuoria. Meillä oli säästöpossut. Onko lapsilla tänä päivänä säästöpossuja kotona? Ehkä ei niin paljon kuin aikaisemmin. Tänä päivänä raha kulkee puhelimesta ja tavallaan se, mitä raha on, jää käsitteenä ilmaan. Ei oikein tiedetä, mistä se raha tulee, minne se menee, mikä sen arvo on. Juuri tämän takia se, että meidän kouluissa ihan varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja myös tuonne toiselle asteelle on myös tästä opetusta, on äärimmäisen, äärimmäisen tärkeitä. Olen ollut myös yhteydessä nyt OKM:ään. On tämä Suomen Pankin hyvä hanke, jossa he yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa miettivät nyt, millä tavalla vahvistetaan edelleen tätä talousosaamista koulusta lähtien. Se on hyvä alku.

No, sitten tässä on kysytty sosiaalisesta luottotuksesta. Se on sosiaali- ja terveysministeriön hanke, mutta sekin on lähdössä nyt liikkeelle. Mitä velkajärjestelyyn tulee, niin velkajärjestelylakeihin, siis sekä yksityisten että yrittäjien velkajärjestelyyn, on tulossa muutoksia, ja ne tulevat vuonna 2021 tänne saliin. Se johtuu juuri siitä, että meillä ministeriössä on valtava paine. On äärettömän paljon hankkeita, [Puhemies koputtaa] ja ne pitää valmistella kunnolla. Positiivinen luottotietorekisteri on nyt myös lähdössä valmisteluun.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

14.43 Valtiovarainministeri Katri Kulmuni: Arvoisa puhemies! Kiitoksia kansanedustajille erittäin hyvästä keskustelusta. Omalta osaltani tietysti vastaan ehkäpä ennen kaikkea asumiseen liittyviin kulutusluottoihin, koska kuitenkin iso osa kulutusluotoista, 75 prosenttia luotoistamme, liittyy ennen kaikkea asumiseen, se on ihmisille aivan keskeinen kysymys.

Jos kaiken kaikkiaan katsotaan tilannetta, niin pitää toki paikkansa, että velan määrä suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin on ollut esimerkiksi viime vuoden lopulla 127,2 prosenttia. Suomalaiset velkaantuvat hieman enemmän kuin aikaisemmin. Tämä tietenkään vielä itsessään ei aiheuta meille isoa huolta ja muutosta, mutta siinä vaiheessa, jos yhtäkkiä tulot supistuvat tai korot muuttuvat, se on tietenkin erittäin iso kysymys ihmisille.

No sitten, jos mietitään niitä lainsäädäntöasioita, joihin täälläkin viitattiin ja jotka on myös hallitusohjelmaan kirjattu ja joita etenkin edustajat Harkimo ja Holopainen ottivat esiin ja myös Bergqvist tämän aikataulun suhteen, niin pitää paikkansa, että kun tämä työryhmä on työskennellyt, niin siellä on muutamia esityksiä, joilla voitaisiin kotitalouksien velkaantumista koettaa hillitä: luottojen määrä voisi olla 4,5 kertaa vuotuiset bruttotulot, asuntolainojen takaisinmaksuaikaa voitaisiin rajata ja taloyhtiölainoja maltillistaa. Nämä keinot ovat osittain myös mekaanisia, joten niitten valmistelussa täytyy olla tarkkana, ja sitä työtä nyt parhaillaan tehdään. Tarkoituksena on, että ensi vuonna eduskunta saisi tämän lainsäädännön käsittelyynsä. Esimerkiksi se kulutusluottojen valvonnan siirtäminen Finanssivalvontaan, josta edustaja Bergqvist täällä kysyi, voisi tulla sitten eduskuntakäsittelyn jälkeen, vuoden 22 alusta. Mutta tarkoitus tietenkin on, että tavallisten ihmisten, jotka hoitavat velkansa ja luottonsa hyvin, [Puhemies koputtaa] tilannetta ei tässä maassa tarvitse kiristää tai vaikeuttaa.

14.45 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluaisin tukea edustaja Satosen kantaa, että pikavippien markkinointi pitäisi kieltää Suomessa, aivan kuten Hollannissa. Olen myös henkilökohtaisesti sitä mieltä, että pikavipit nykymuotoisina pitäisi kieltää Suomessa. Meidän pitäisi kehittää pikavipin tilalle uudenlaisia lainamuotoja, joiden seurauksena ihmiset eivät ajautuisi aina vain vaikeampaan elämäntilanteeseen, vaan laina mahdollistaisi pikemminkin elämäntilanteen selvittämisen ja selkeyttämisen.

Usein pikavippiä otetaan silloin, kun elämässä tapahtuu isoja muutoksia, kuten sairastuminen, ehkä läheisen kuolema, työttömyys tai avioero. Silloin elämäntilanne vaikeutuu ja usein tämän seurauksena myös toimeentulo heikentyy. Sairaus saattaa aiheuttaa sen, että ihmiset ottavat pikavippiä, mikä puolestaan aiheuttaa sen, että ollaan entistä vaikeammasa kierteessä ja taloudellinen tilanne vaikeutuu. Tästä syystä toivoisin, [Puhemies koputtaa] että me lähtisimme kehittämään pikavippien tilalle ihan uudenlaisia lainamuotoja.

14.47 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Maksuhäiriömerkinnät ovat iso ongelma monelle: kodin saaminen ja aikanaan jopa pankkitunnusten saaminen oli vaikeaa tämän myötä. Positiivinen luottorekisteri on etenemässä — kiitos siitä maamme hallitukselle — mutta kysyisin: mikä siinä kestää niin kauan, että se saadaan voimaan vasta keväällä 2023? Itse asiassa tämä positiivinen luottorekisteri todennäköisesti auttaa jonkin verran myös näihin pikavippeihin, että niitä ei pääse syntymään kymmeniä, niin kuin monilla on. Mutta näyttää siltä, että pikavippifirmat ovat kyllä askeleen edellä, niin kuin edustaja Kiljunen toi esiin. Itsekin olen valmis kannattamaan sitä, että nyky-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

muotoisina ne kiellettäisiin kokonaan — yöaikaan tai tällaisella aikataulutuksella niitä ei tarvita.

Arvoisa puhemies! Kysyisin vielä: millä tavalla toimenpiteet velkaneuvonnan vahvistamiseksi ja toisaalta myös konkurssin tehneiden yrittäjien velkajärjestelyjen helpottaminen ovat etenemässä?

14.48 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on puhuttu kollegoiden osalta viisaasti, mitä tulee velkaantumisen ehkäisyyn ja positiiviseen luottorekisteriin. Hallituksella on siinä hyvä työkalupakki, ja asia menee eteenpäin — hyvä näin.

Oma kokonaisuutensa on sitten se, miten kotitalouksien velkaantumista tullaan ehkäisemään asuntolainoituksen ja kulutusluottojen osalta. Tämä on tietysti kansantaloudellisesti ja koko meidän pankkijärjestelmänkin osalta erittäin merkittävä kysymys, ja siinä täytyy ottaa monia näkökohtia huomioon.

Yksi on se, että meillä on jo nyt nähtävissä isoja eroja ensinnäkin tässä asuntovarallisuuden arvossa maan eri puolilla ja myöskin siinä, että pienituloisten ihmisten on yhä vaikeampi päästä asuntosäästämisen piiriin ja oman asunnon hankkimisen piiriin. Suomalaiset tykkäävät sijoittaa ja säästää kahdella tavalla: lottoamalla ja hankkimalla oman asunnon. Toivoisin, että jatkossa oma asunto olisi mahdollinen myös pienituloisille ihmisille. [Puhemies koputtaa] Tämä täytyy ottaa vakavasti ja olla hereillä, kun pohditaan näitä toimenpiteitä pankkijärjestelmän vakauden turvaamiseksi.

14.49 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Velkaantuminen on paitsi taloudellinen kysymys, monesti myös inhimillinen tragedia. Monesti kaikkein vaikeimmissa tilanteissa useampi ongelma kasaantuu yhtäaikaaisesti samoille harteille, jolloin taakka voi muodostua kohtuuttomaksi kantaa. Köyhyys lamaannuttaa tavalla, jota ei ehkä ole helppo ymmärtää, jos ei ole sitä itse kokenut tai läheltä nähnyt. Laskupinoja kasautuu, kun huono-osaisuus kasautuu, ja voimat voivat ehtyä, oli tausta mikä tahansa.

Tällainen näköalattomuus on ihan myrkyä toivolle ja hyvinvoinnille. Jokaisella pitäisi olla mahdollisuus uuteen alkuun ja tarvittavaan tukeen elämäntilanteesta riippumatta. Koskaan ei saisi syntyä sellaista toivotonta tilannetta, josta ei näy ulospääsyä. Onkin hyvä, että hallitus on tunnistanut tämän tärkeän kysymyksen monet puolet ja tarttunut siihen inhimillisellä otteella.

Kiinnitän huomiota vielä siihen, että samaan aikaan on varmistettava tarvittavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja muut rinnalla kulkevat tukipalvelut, jotta myös ihmisen koko elämäntilanne pystytään ottamaan huomioon.

14.50 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On paikallaan kiittää edustaja Elomaata tästä keskustelualoitteesta.

Velkaantuminen on yksi merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, johon emme ole vielä riittävästi pystyneet kehittämään toimivia ratkaisuja. Tästä kertoo maksuhäiriömerkintöjen merkittävä luku. Myös laajemmin ajateltuna kotitalouksien velkaantuminen on ilmiö, joka tulee ottaa huomioon. Meidän kotitalouksiemme velan määrä suhteutettuna tuloihin on kaksinkertaistunut 20 vuodessa. Ongelma on kahtalainen: toisaalta korkeakorkoiset pikavipit imaisevat liian helposti velkaantumiskierteeseen, ja toisaalta suurempien lainojen kohdalla pitkään matalalla tasolla pysynyt korkotasou houkuttelee suuriin velkamääriin.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Mitä meidän pitää tehdä? Yhtenä keinona velkaantumisen estämiseen on hyväksi havaitun sosiaalisen luototuksen laajentaminen. Toivon, että se on meidänkin kaikkien edustajien kotikunnissa käytössä. Velkaantumisongelman ytimessä on kansalaisten talousosaaminen ja talouden hallinta, mihin myös panostetaan hallitusohjelman mukaisesti. Lisäksi ylivelkaantuneiden avunsaantia parannetaan.

Arvoisa puhemies! Kuten todettua, hallitusohjelma vastaa velkaantumisongelmaan monilla tärkeillä toimenpiteillä. [Puhemies koputtaa] Silti ongelman laajuuden ja vakavuuden tuntien meidän on tärkeä jatkaa uusienkin keinojen löytämistä ja työstämistä. Yksi niistä on varmasti pikavippeihin puuttuminen.

14.51 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia, edustaja Elomaa, hyvästä keskustelualoitteesta.

On syytä palauttaa mieleen se, että tästä pikavippilainsäädännöstä on keskusteltu jo ainakin kaikki ne vaalikaudet, kun itse olen tässä talossa ollut vuodesta 2011 alkaen. 2013 me saimme tässä talossa aikaiseksi sellaisen lain, että näissä alle 2 000 euron luotoissa on 50 prosentin korkokatto. Tätähän pikavippiyhtiöt kiersivät myöntämällä 2 000 euron tai yli 2 000 euron luottoja. Tämä jatkui aina tänne syksyyn 2019 saakka, kunnes onneksi tämä hallitus sai nyt säädettyä lain, että 20 prosenttia on korkokatto jatkossa, mikä on erittäin hyvä homma. Mutta kuusi vuotta kuitenkin tällaista koronkiskontaa sallittiin tässä talossa — me emme sen nopeammin pystyneet puuttumaan.

Siinä mielessä nytten, arvoisat ministerit, kysymys kuuluu: kun kuluttaja-asiamies on nostanut tällaisen ryhmäkanteen näitä pikaluottoja kohtaan, kahta yritystä kohtaan, jotka ovat perineet yli 300 prosentin korkoa, [Puhemies koputtaa] ja nyt siellä on 1 500 nimeä jo mukana, niin miten te voisitte auttaa siinä asiassa, että myös ne henkilöt, jotka eivät tuossa ryhmäkanteessa ole mukana, pääsisivät sinne matalamman koron puolelle [Puhemies koputtaa] tämän uuden lainsäädännön turvin? He eivät sinne pääse, ellei kukaan lähde heidän korkojaan ajamaan alemmaksi.

14.53 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Elomalle tästä tärkeästä keskustelualoitteesta, jonka itsekin allekirjoitin.

Tietenkin huoli on yhteinen, ja toimet voivat olla ennalta ehkäiseviä toimia, kuten sellaisia lainsäädäntötoimia, jotka oikeasti luovat vastuullista markkinataloutta, ja sitten myöskin tietenkin kansalaisten, erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten, taloustaitoja. Ennaltaehkäisyä ovat myös viime kaudella näissä lainsäädäntötoimissa säädetty korkokatto ja muun muassa edustaja Satosen ja yli sadan kollegan allekirjoittama pikavippien markkinointikielto. On tärkeää, että hallitus vie näitä eteenpäin. Samaten oli hyvä kuulla myös, että tämä positiivinen luottotietorekisteri, jota viime kaudella selvitettiin, menee eteenpäin.

Olisinkin kysynyt sitten suojaosuudesta, joka ei tällä hetkellä huomioi osa-aikatyötä, provisiotyötä, vaan lähinnä kuukausipalkkatyön: kun on ihminen, jolla on jo velkoja ulosotossa, ja suojaisuus on tärkeä sen työhön kannustamisen kannalta, [Puhemies koputtaa] niin onko siihen tulossa sellaisia toimia, jotka huomioisivat paremmin osa-aikatyötä?

14.54 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hienoa kuulla, että ministeriössä on laitettu tuulemaan. Toivoisin kuitenkin vähän perusteluja siihen, miksi maksuhäiriömerkinnät — joita koskevassa aloitteessa oli todellakin se 138 nimeä, jos oikein muistan, eikä 137 — on liitetty tähän positiiviseen luottorekisteriin —

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

asiat, jotka eivät ole sinällään yhteydessä. Tämä maksuhäiriömerkintälainsäädäntö voitaisiin tuoda heti jo nopeatahtisesti tänne eduskunnan käsittelyyn, koska se on eittämättä tämän salin yhteinen tahto viime kaudelta, jolloin lakivaliokunta vielä teki ministeriölle oman kirjelmänsä, että tämä ihan oikeasti pitää ottaa valmisteluun. En saata ymmärtää, miksi se on yhdistetty tähän positiiviseen luottohäiriömerkintään. Nyt pitäisi edetä nopeasti, eduskunnan tahdon mukaisesti. Kysynkin ministeriltä: eikö näitä kahta asiaa voitaisi valmistella erikseen ja jouduttaa sitä maksuhäiriömerkinnän poistamista?

14.55 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Minustakin tämä on erittäin tärkeä keskustelunaihe, ja on hyvä, että edustaja Elomaa on nostanut sen esille ja tukee sillä tavalla hallituksen tärkeätä työtä ja monia merkintöjä ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi hallitusohjelmassa.

Velkaantumisessahan ei ole velallisen eikä velanantajan etu, että ihminen joutuu tällaisen syvän toivottomuuden valtaan, vaan päinvastoin pitäisi löytää keinoja, miten päästään sieltä ulos, ja siinä mielessä tietenkin tämä sosiaalinen luototus ja talousneuvonnan voimavarojen lisääntyminen on erittäin keskeistä erityisesti silloin, kun elämäntilanteeseen liittyy tällaisia vaikeita asioita. Mutta sitten on kyllä tilanteita, joissa esimerkiksi nuoret tai ihmiset, jotka voivat huonosti syystä tai toisesta, saavat maksuhäiriömerkintöjä hyvinkin vähäisistä asioista, ja toivoisin, että varsinkin niiden lasten osalta, joita on jopa 40 000 ehkä ja jotka omaa syyttään ovat maksuhäiriömerkinnän saaneet, se ainakin saataisiin pois päiväjärjestyksestä. En näe mitään puolustusta sille, että lapsi, alaikäinen, voi olla siellä maksuhäiriömerkinnässä, ja ehkä yhdyin näihin toivomuksiin, että tämä osa tästä ongelmasta voitaisiin ratkaista mahdollisimman pian. Onnea ministerille!

14.57 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin halunnut kysyä ministeriltä velkaneuvonnasta ja sen jonoista. Velkaneuvontahan siirtyi vuonna 2018 oikeusaputoimistoihin ja sitä kautta myöskin oikeusministeriön alaisuuteen, ja muistelen, että ennen kuin tämä siirtymä tapahtui, meillä oli hyvin erilaiset tilanteet eri puolilla Suomea. Saattoi olla kaupungeissa hyvin erilaisia tilanteita eri puolilla Suomea — muistaakseni josain tilastossa Oulussa oli puolen vuoden jonot ja jossain Joensuussa saattoi päästä samalla viikolla velkaneuvontaan. Ovatko nyt nämä jonotusajat tasoittuneet, ja onko ministeriö asettanut niille esimerkiksi jonkunlaista kriteeristöä ihan selkeästi? Toisaalta sitten onko nyt, kun saman ministeriön alaisuudessa ollaan, mahdollisuus ulosoton ja toisaalta sitten velkaneuvonnan välistä yhteistyötä lisätä ja esimerkiksi niistä erilaisista, monesti voisi sanoa, hyvin epäinhimillisistä elämäntilanteista, sairastumisista tai muista äkillisistä, itsestä riippumattomista tilanteista [Puhemies koputtaa] johtuvassa velkaantumiskierteessä jollakin tavalla inhimillisyyttä osoittaa?

14.58 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Maksuhäiriömerkinnän saaneiden suomalaisten määrä on kasvanut vuosittain ja lähentelee jo 400 000:ta. Tässäkin asiassa ennaltaehkäisy on kaikin tavoin parempi kuin jo tulleiden ongelmien korjaaminen. Meidän päätöksentekijöiden yli puoluerajojen tulisi kiinnittää erityistä huomiota tämän kehityksen katkaisemiseen. Meillä pitää olla uskallusta kokeilla uusia toimintamalleja tämän asian ratkaisemiseksi. Kokonaisuus on laaja, eikä se ole varmasti ratkaistavissa yksittäisillä toimenpiteillä, vaikka säästöpossut täällä mainittiinkin. Vaaditaan

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

useampia toimia ja lakimuutoksia, jotta näiden kansalaisten asemaa pystytään parantamaan ja samalla ennaltaehkäisemään uusien velkaongelmien syntyä.

14.59 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Werning täällä aiemmin toi esille, velkaantumisen taustalla voivat olla myös sosiaali- ja terveyspalvelujen maksut. Vuonna 2018 kaikista julkisista palveluista määräytyistä asiakasmaksuista yli 420 000 päätyi ulosottoon, ja määrä kasvoi viidenneksellä edellisvuodesta. Näistä ulosottoon päätyneistä asiakasmaksuista 70 000:ssa olivat mukana terveyskeskusmaksut, ja onneksi uudessa asiakasmaksulaissa on tavoitteena maksujen kohtuullistaminen ja myös sairaanhoitajien vastaanottokäyntien maksuttomuus. Nämä ovat hyviä uudistuksia. Myös nykyisessä asiakasmaksulaissa on pykälä, jonka mukaan asiakasmaksu voi alentaa tai jättää kokonaan perimättä, mutta jostain syystä tätä pykälää ei noudateta, ja siksi ihmisiä joutuu taloudelliseen ahdinkoon näiden välttämättömien menojen vuoksi. [Puhemies koputtaa] Olisikohan järkevämpää jättää nämä maksut perimättä kuin ohjata hakemaan toimeentulotukea tai aiheuttaa ulosotto?

15.00 Jukka Kopra kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä edustaja Elomaan esille nostama keskusteluasia on erittäin hyvä, ja on hyvä, että käymme täällä keskustelua ylivelkaantumisesta.

Edellisellä hallituskaudella hallitus käsitteli tätä samaa asiaa, pyrki puuttumaan siihen, ja muun muassa korkosäätelyä kiristettiin. On erittäin ilahduttavaa, että myös istuva hallitus on ottanut ylivelkaantumisongelman vakavasti, siinä te olette oikealla asialla. Oli hyvä kuulla ministerin sanovan, että esimerkiksi ministeri Häkkäsen viime kaudella esiin tuoma positiivisen luottorekisterin hanke etenee ja sitä valmistelette. Samaan hengenveetoon rohkaisisin, kuinka tästä eteenpäin: voisitteko tarkastella, kuinka lisätä talouskasvusta kouluissamme, sillä nuorena saatu oppi varmasti auttaisi tässäkin asiassa?

Pikavippiasia on kyllä se kaikkein suurin murheenkryyni. Edustaja Niikko kiinnitti huomiota siihen, että vuodesta 2011 olemme täällä yrittäneet sitä kuriin saada, mutta tuntuu, että ongelma menee vain pahemmaksi. [Puhemies koputtaa] Ministeri Henriksson, sanoitte, että tarkoitus olisi saada pikavippifirmat finanssilainsäädännön piiriin. [Puhemies koputtaa] Voitaasiinko tosiaan mennä siihen suuntaan, että pikavippifirmoja kohdeltaisiin kuin pankkeja ja heitä koskeva säätely olisi yhtä tiukkaa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Rajoituksia myös puheaikoihin. Se on 1 minuutti edelleen.

15.01 Ari Torniainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Keskustelomme todella tärkeästä asiasta. Ylivelkaantuminen on todella iso ongelma niin yksittäisille kansalaisille, perheille kuin myöskin koko kansantaloudelle. Ylivelkaantuminen on myöskin iso sosiaalinen ongelma. Ylivelkaantumisen kierteestä pois pääseminen on todella haasteellista, ja se vaatii niiltä henkilöiltä tai yrityksiltä, jotka ovat joutuneet siihen, todella paljon uskoa ja luottamusta myöskin tulevaisuuteen.

Ministeri Henriksson toi esille monia tärkeitä hallituksen esityksiä, joita viedään eteenpäin. Oikeastaan kolme niistä on käsittääkseni oikeastaan lähes tärkeysjärjestyksessä: positiivisen luottorekisterin käyttöönotto, sitten on pikaluottolainsäädännön tiukentaminen ja

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

talous- ja velkaneuvonnan vahvistaminen. Kaiken kaikkiaan tarvitaan neuvontaa, lakimuu-
toksia [Puhemies koputtaa] ja myöskin talousosaamisen lisäämistä kansalaisille.

15.02 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pikavippi on tosiaan nykyään liian usein köyhän viimeinen oljenkorsi, ja siksi on hienoa kuulla, että sosiaalinen luototus etenee. Velkaantumisen ennaltaehkäisyssä on tehtävä eri ministeriöiden välistä yhteistyötä ja johdonmukaista politiikkaa, ja siksi olisikin suotavaa, että köyhyyttä ennaltaehkäistäisiin, koska kuten on tullut esille, tavalliset arjen menot, kuten vuokra ja lääkekulut, ovat usein se kaikkein tyypillisin syy pikavipin ottamiseen. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että aina kun lakiesityksiä tehdään, arvioitaisiin lakien tulonjakovaikutukset, mikä usein on liian heppoisesti tehty, ja sen vuoksi me tarkastusvaliokunnassa olemme tilanneet selvityksen siitä, miten voitaisiin parantaa lainsäädännön valmistelun laatua nimenomaan huolella tehtyjen vaikutusarviointien kautta.

Kiinnittäisin huomiota asiakasmaksulakiin, kun sen kohdalta olen nyt kuullut, että se pienentäisi erityisesti [Puhemies koputtaa] 75 vuotta täyttäneiden ihmisten tuloja. Pitäkö tämä paikkansa? Jos pitää, niin tämä on erittäin huolestuttava uutinen.

15.04 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ensinnäkin aloitteen tekijälle. Tämä on erittäin tärkeä asia, että keskustellaan ylivelkaantumisen tilanteesta. Tämä on aiheuttanut erittäin paljon ongelmia perheissä ja ihmisille erittäin paljon vaikeuksia, ja siksi on otettu myös hallitusohjelmaan mukaan, että selvitetään tätä ylivelkaantumisen ongelmaa. Tässäkin asiassa pitää kyllä paikkansa se, että pankki ja velkojat muistavat vaikeinakin aikoina, ja se aiheuttaa silloin lisää ongelmia niille ihmisille, jotka ovat velkaantuneet, ja siksi tarvitaan aika laajamittaista velkaneuvontaa. Esimerkiksi meillä Varkaudessa on kunnan omalla toiminnalla vielä jatkettu velkaneuvontatilannetta. Minä kysyisin ministeriltä: kuinka paljon pystyttäisiin tukemaan kuntia, että ne ottaisivat osatyötaakakseen myös velkaneuvonnan?

15.05 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On kansantaloudellinen ongelma, että ulosoton lannistamien, kekseliäiden yrittäjien työpanos jää käyttämättä. Se kekseliäisyys jää kansantaloudesta saavuttamatta tai ulosotossa olevien työläisten työpanos jää käyttämättä, ja tämä johtuu kannustinloukusta.

Toivottavasti eduskunta yhdessä päättääkin ajaa näitä suojaosuuden korotuksia. Hallitus on juuri korottanut tätä ulosoton suojaosuutta noin 6 eurolla. Tämä ei kuitenkaan riitä, ei läheskään. Perussuomalaiset esittivät vaihtoehtobudjetissaan, että korotusta olisi tehty tämän vuoden alulle 50 euroa. Tätä korotusta tulee todella jatkaa voimakkaammin. Se täytyy saada takuueläkkeeseen ja korkeammaksi. [Puhemies koputtaa] Voitteko te, arvoisa ministeri ja hallitus, luvata meille nyt tämän?

15.06 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Kiitos myöskin omasta puolestani aloitteentekijälle. Tämä on asia, josta on puhuttu pitkään, ihan niin kuin edustaja Niikkokin sanoi.

Kun kuunteli ministeri Henrikssonin avauspuheenvuoroa, niin tuntui, että tässähän päätös tyhjennetään kerralla, niin monta hyvää asiaa tässä nyt viedään läpi. Tämä on asia, josta ollaan pitkään puhuttu.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Jag vill tacka justitieministern för att vi nu verkligen tar tag i det här problemet. Vi får ett positivt kreditregister, vi ser över betalningsanmärkningarnas längd och så vidare — mycket gott görs.

Tässä on puhuttu talousosaamisesta. Edustajat Rantanen ja Kiuru nostivat tämän tärkeän asian esille. On tietenkin niin, että maksutapahtuma on abstrakti: on vaikea nähdä, miten ne rahat menevät. Toinen puoli siitä on sitten se, miten niitä rahoja tehdään, ja tässähän hallitus on nyt antanut huomattavan lisäpanostuksen Nuori Yrittäjyys -ohjelmalle, joka kertoo nuorille nimenomaan siitä, miten rahaa tehdään, miten yritystä pyöritetään. Tämä on kuitenkin nyt taas tilapäisrahoituksen varassa, ja kysyisin valtiovarainministeriltä: miten me voisimme varmistaa eduskuntana sen, [Puhemies koputtaa] että Nuori Yrittäjyys -ohjelma laajenee ja että se voi toimia pitkäjänteisesti pitkälle tulevaisuuteen, ja näin parantaa tilannetta nuorten osalta?

15.07 Heidi Viljanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tärkeä aihe, joka koskettaa valitettavasti koko ajan suurempaa ja suurempaa joukkoa suomalaisia: ylivelkaantuminen ja maksuhäiriöt — lähes 1,9 miljoonaa uutta maksuhäiriömerkintää viime vuonna. Sieltä nostaisin esille erityisesti asiakasmaksut ja niistä vielä erityisemmin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut. Vuonna 2018 vireille tulleita ulosottotapauksia näistä palveluista yhteensä liki 387 000.

Muutama vuosi sitten kävi niin, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja korotettiin. Vuoden 2016 alusta muun muassa tasasuuruisten terveystalvelujen maksuja korotettiin. Se tarkoitti käytännössä sitä, että sairaalavuorokausi maksoi monille edellisenä vuonna 38 euroa 10 senttiä ja seuraavana vuonna vuoden alusta 49 euroa 50 senttiä. En siihen nähden ihmettele, että nämä luvut ovat tällaisia.

Kiitollisena otan vastaan asiakasmaksulain uudistuksen, ja se on ehdottomasti välttämätön. Ei voi olla niin, että sairastaminen tässä maassa on vain varakkaampien etuoikeus.

15.08 Anna-Kaisa Ikonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kotitalouksien ylivelkaantuminen on kasvanut koko 2000-luvun ajan, ja siksi on kyllä hyvä, että me tänään pysähdymme tämän äärelle. Me tiedämme myöskin sen, että tämä ei ole mikään selkeä asia, tähän ei ole yhtä yksittäistä ratkaisua, vaan kyse on hyvin monimutkaisesta asiasta, ja siksi kaikkein tärkeintä meidän on katsoa ennaltaehkäisyä. Täällä on käyty erittäin hyvä keskustelu esimerkiksi kouluissa tarjottavasta talousosaamisen vahvistamisesta.

Tämä on myöskin jatkumo työlle, miten puututaan ylivelkaantumiseen, ja oli hienoa kuulla, että edellisen oikeusministerin, Häkkäsen, lanseeraamaa positiivista luottotietorekisteriä ollaan viemässä eteenpäin.

Toivon, että tartutaan myöskin meidän edellisellä hallituskaudella eriarvoisuustyöryhmässä tekemäämme työhön. Siellä esitimme monia hyvä keinoja: selkiinnytetään talous- ja velkaneuvontapalveluitten organisointia, vahvistetaan talousosaamista sosiaalityössä, uudistetaan kuluttajaluottojen myöntämiskäytännöt, kehitetään kohtuuehtoisia luototusvaihtoehtoja pienituloisille — muun muassa täällä mainittua sosiaalista luototusta — [Puhemies koputtaa] ja selvitetään nykyisten velkajärjestelykeinojen kehittämistarpeet ja keinot ohjata talousongelmaisia varhaisemmassa vaiheessa talous- ja velkaneuvonnan pariin. Meillä on paljon hyviä keinoja pöydällä, tartutaan niihin.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

15.10 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten ministeri Henriksson totesi avauspuheenvuorossaan, niin yhtä autuaaksi tekevää keinoa tämän ongelman hoitamiseksi ei ole, ja siksi on äärettömän hyvä, että hallitus katsoo tässä nyt tätä kokonaisuutta. Kiitokset lämpimästi siitä.

Edustaja Mäkyinen nosti omassa puheenvuorossaan esille pikavippien aggressiivisen markkinoinnin, ja olen aivan samaa mieltä: se on todella edesvastuutonta toimintaa, siihen täytyy jollakin tavalla puuttua. Tärkeä asia varmasti ovat kuitenkin nämä maksuhäiriömerkinnät. Niiden tulee poistua siinä vaiheessa, kun velka on kuitattu. Edustaja Myllykosken tavoin kannustan kyllä ministeriä siihen, että mikäli mahdollisuuksia on, niin tämä asia tuotaisiin nopealla aikataululla eduskunnan käsiteltäväksi. Myös esille nostettu talouskasvatus on tärkeää, mutta sitä ei voi yksin koulujen vastuulle jättää, vaan myös kodeilla on tässä vastuu, ja näenkin, että Suomeen tarvitaan lisää alkiolaista kohtuullisuutta. Sitä kaivataan tähän maahan.

15.11 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kotitalouksien kulu-
tusuuttokanta on tällä hetkellä arviolta noin 23 miljardia euroa. Pikavipeistä ei valitettavasti ole saatavilla vastaavaa tietoa, koska Tilastokeskus lopetti luottokantatilastonsa julkaisemisen muutama vuosi sitten, mutta pikavippejä voidaan kuitenkin arvioida pikavippiyritysten tilinpäätöstilastojen avulla. Näiden perusteella erityisesti Ruotsista, Norjasta ja Virosta tulevien toimijoiden luotonanto on yli kolminkertaistunut muutamassa vuodessa. Kuten täällä moni edustaja on todennut, viime vuonna voimaan tullut laki ei lopulta kieltänyt pikavippien markkinointia eikä tähän markkinointiin muutenkaan tullut rajoituksia, onneksi kuitenkin korkokatto ja luottokustannusten raja.

Ministeri mainitsi, että hallitus arvioi pikavippien valvonnan siirtämistä Finanssivalvonnan puolelle, ja se on varmasti erittäin hyvä ajatus, mutta kuitenkin haluaisin olla muun muassa edustaja Satosen ja Kiljusen linjalla tässä ja kysyä: uskaltaisiko hallitus ihan oikeasti edetä siinä, [Puhemies koputtaa] että pikavipit kiellettäisiin Suomessa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Kulmuni on pyytänyt puheenvuoron, 2 minuuttia.

15.12 Valtiovarainministeri Katri Kulmuni: Arvoisa puhemies! Kiitoksia kysymyksistä ja kommentista. Ehkäpä aloitan tuosta edustaja Honkosen esiin nostamasta asiasta: kuinka nämä työryhmän esitykset saattaisivat vaikuttaa vaikkapa ensiasunnon ostajiin. Sehän on tietenkin ihan validi huoli, mikä tähän liittyy, ja senpä takia tätä lainsäädäntöä täytyykin tarkasti miettiä, koska ei ole tarkoitus suinkaan tavallisten suomalaisten, asiansa hyvin hoitavien, pankkilainansa, asuntolainansa maksavien ihmisten arkea hankaloittaa. Mutta itse asiassa siinä valmistelussa, mitä on tehty, vaikuttaisi siltä, että se ei niinkään osuisi ensiasunnon ostajiin, vaan ehkäpä enemmänkin muihin lainan hakijoihin, joilla saattaa ollakin jo korkeampi velkasuhde kuin varsinaisesti ensiasunnon ostajilla. Mutta tarkoitus on ennen kaikkea tietenkin se, että tavallisten asiansa hyvin hoitavien ihmisten, jotka maksavat pankkilainansa, elämää ei ole tarkoitus tässä tehdä vaikeammaksi.

Täällä on paljon keuhuttu positiivista luottorekisteriä, ja yhdyn kyllä niihin kiitoksiin ja kehuihin ja toivotan kollegalle kaikkia voimia ja menestystä sen työstämiseen. Valtiovarainministeriön osalta tietenkin tähän liittyy Finanssivalvonnan valvontavastuu. Todellakin on tarkoitus, että paitsi että vuoden 22 alusta pikavippifirmojen valvonta olisi Finans-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

sivalvonnassa, niin myös maksukyvyttömyysriskien hallintaan voitaisiin tehdä täsmennyksiä, mutta positiivinen luottorekisteri on tietenkin tässä kokonaisuudessa varsin keskeinen osa. Valtiovarainministeriössä ovat ne asumiseen liittyvät lainakysymykset, kotitalouksien velkaantuminen, joka aivan oikein, kuten täällä on todistettu, on noussut 2000-luvulla ja viime vuosien aikana. Sitten vielä se pikavippifirmoihin liittyvä lainsäädäntö on oikeusministeriössä, mutta omalta osaltani kyllä tarkoitus on, että niiden firmojen valvonta siirtyy Finanssivalvontaan. Se, mitä muuta voidaan tehdä maksukyvyttömyyden riskien hallinnan täsmentämiseksi, tulee eduskunnan käsittelyyn sitten ensi vuoden kuluessa.

15.14 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että kerrankin on aihe, joka yhdistää meitä kaikkia eikä keskustelu ole lainkaan repivää.

Minä haluaisin nostaa esille nuorten ylivelkaantumisen. Me tiedämme, että varhainen velkaantuminen riistää nuorelta tulevaisuudennäkymät ja on erityisen suuri riski syrjäytymisen kannalta. Ministeri Henriksson nostikin lasten, alaikäisten velkaantumisen esille. Velkaantuminen saattaa alkaa esimerkiksi silloin, kun vanhempi jättää maksamatta nuoren nimiin ottamiaan laskuja tai ottaa tämän nimissä lainaa. Tästä ilmiöstä me tiedämme edelleenkin aivan liian vähän. Ylisukupolvinen velkaantuminen tapahtuu siis niin, että velkaantuminen tapahtuu vanhemman tai muun läheisen toimesta, kun nuoren nimiin otettuja laskuja tai lainoja jätetään maksamatta ja velat realisoituvat lapsen täysi-ikäistyessä. Käytännössä on siis kyse taloudellisesta hyväksikäytöstä, jonka edessä nuoret ovat usein hyvin haavoittuvassa asemassa, sillä kynnyks rikosilmoituksen tekemiseen nousee sen mukaan, mitä läheisempi henkilö tekijä on. [Puhemies koputtaa] Ministeri Henriksson, tiedustelin, millä tavoin hallitus aikoo tähän ongelmaan puuttua.

15.15 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on ollut hengeltään hyvin yksituumaista, ja kiitän edustaja Elomaata hyvin valmistellusta aloituksesta. Tässä on varmasti kaikki tärkeät näkökulmat tuotu esille, ja niinpä en itse ryhdy toistamaan samoja asioita, vaan otan esille yhden asian, joka nousi tässä keskustelussa. Se oli edustaja Mäkisalo-Ropposen puheenvuoro, jossa hän esitti kysymyksen, miten on mahdollista, että nykyisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain — muistaakseni 10 §:n — kohtaa, jossa on huojentamismahdollisuus, ei käytännössä kovin paljon käytetä. Olen itse ollut 30 vuoden ajan sellaisissa virkatehtävissä, joissa usein esittelin päättäjille, että meneteltäisiin niin kuin tämä laki mahdollistaa. Käytännössä kuitenkin törmättiin yleensä voimakkaaseen vastustukseen. Sekä sairaaloiden että terveyskeskusten virkakunnan taholta sanottiin, että eivät nämä ole mitään sosiaalitoimistoja. Eli on helpompi tehdä niin, että pannaan maksut vain sinne maksettaviksi ja sitten muut viranomaiset hoitavat tätä perintää. Myös poliittiset päättäjät suhtautuivat hyvin kriittisesti siihen, [Puhemies koputtaa] että tehtäisiin tällä tavalla. Eli lainsäädäntö on tärkeä, [Puhemies koputtaa] mutta käytäntö on usein myös aika ongelmallinen.

15.17 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kotitalouksien ylivelkaantuminen on vakava ongelma. On selvää, että esimerkiksi suomalaisten taloustaitoja tulee vahvistaa perusopetuksessa ja toisella asteella. Ei pidä toisaalta ylireagoida erityisesti asuntolainojen osalta. Valtiovarainministeri nosti esille enimmäisvelkasuhteen eli velkakaton, joka esityksen mukaan olisi neljä ja puoli kertaa kotitalouden vuoden brutto-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

tulot. Se koskisi siis myös asuntolainoja. No, asiantuntijat ovat nostaneet esille tämän velkakaton ongelmat, jotka koskevat korostuneesti pääkaupunkiseudun asuntomarkkinoita. Se vaikuttaisi muun muassa työvoiman sijoittumiseen ja pahentaisi kohtaanto-ongelmaa. Tiukka velkakatto syrjäyttäisi myös merkittävän osan keskituloisista kotitalouksista pääkaupunkiseudun omistusasuntomarkkinoilta. Samalla asuntojen omistus keskittyisi nykyistä vahvemmin riskisijoittajille. Järjestelmän riskit voisivat tätä kautta jopa lisääntyä. [Puhemies koputtaa] Asuntomarkkinoita ei saa ylisääntelyllä sössiä.

15.18 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet jätimme viime syksynä valiokunnassa lausuman, missä esitettiin, että asiakasmaksukattoihin liittyvät ongelmakohdat selvitetään. On hyvä, että hallitus on kuullut tämän meidän lausumamme. Me esitimme siellä myös, että eläkeläisten ulosottojen ennaltaehkäisemiseksi laadittaisiin erillinen toimintaohjelma. Mitä mieltä olisitte, ministeri, tällaisesta? Eläkeläisten maksuhäiriöt ovat nimittäin kasvaneet runsaasti. Arjen kulut ovat usein liian korkeat, ja hintojen nousu vaikuttaa pienituloisen kukkarossa. Liikuminen, asuminen, sähkö, lämmitys — kaikki nämä seikat johtavat siihen, että monesti eläkeläinen joutuu ottamaan sen pikavipin, jotta selviää arjen kustannuksista.

Myös kotimyynnistä on tullut paljon palautetta. Se on hyvin aggressiivista, ja moni ikääntynyt voi joutua aivan kuin vahingossa jonkun suuremmankin ostoksen kohteeksi. Mitä näille kaikille olisi tehtävissä, hyvä ministeri?

15.19 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu aika laadukkaastikin velkaantumisesta, ja kiitän ministeriä siitä, että ongelman kompleksisuus on ymmärretty.

Edustajakollega Soinikoski linjasi näistä juurisyistä, joista on tänään ehkä puhuttu vähemmän. Olen samaa mieltä siitä, että pikavipit ja kulutusluotot ovat ongelma, mutta meidänhän pitää pohtia myös sitä, miksi niitä otetaan, ja edustaja Soinikoski linjasi näistä juurisyistä erittäin hyvin: voi olla muuttunut elämäntilanne, päihteet, pelaaminen. Täällä tänään ei ole puhuttu esimerkiksi tästä pelaamisesta. Siis aina kun me käymme kaupassa tai huoltamolla tai kioskilla, siellä on näitä hyvän tahdon pelejä — rikastu tällä tavalla, tämä on se tapa, jolla sinun oma taloutesi saadaan kuntoon. Tämä on yksi niistä juurisyistä, mistä meidän pitäisi keskustella: minkä takia tässä yhteiskunnassa ihannoidaan uhkapelaamista, minkä takia se on niin hieno juttu ja se on se tapa vaurastua? Jos yrität tai urheilet, niin sinua kyllä kadehditaan, [Puhemies koputtaa] mutta jos voitat lotossa, niin tosi hieno juttu.

15.20 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeä erottaa pikavipit asuntoveloista, ja kuten tuossa aikaisemmin totesin, suomalaiset maksavat asuntovelat edelleen kohtuullisen hyvin pois. Niihin sosiaalsiin haasteisiin, joita liittyy suhteellisen pieniinkin velkoihin, tämä eduskunta haluaa puuttua. On todella tärkeää, että nyt löydämme ne keinot tukea ihmisiä ja poistamme maksuhäiriömerkinnät ajoissa, kun asiat on hoidettu, mutta ei tule kohtuuttomasti vaikeuttaa asunnon hankintaa. Jo nyt näemme tilastoista, että vuokra-asuntomarkkinat ovat yhä enemmän ulkomaisten sijoittajien käsissä, ja tämä on se riski, joka liittyy monien muiden haasteiden lisäksi siihen, jos me alkaisimme rajoittaa keskituloisten mahdollisuuksia hankkia oma asunto.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

15.21 Rami Lehto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Moni perhe ylivelkaantuu myös ilman tarkoitusta ja yllättäen. Ajatellaan vaikka, että perhe ottaa kohtuullisen lainan ja ostaa omakotitalon, mutta sitten se myöhemmin osoittautuuikin hometaloksi, vaikka siellä olisi tehty tarkastuksia ja tutkimuksia. Sitten tulee vuosien oikeudenkäyntikäsittelyt siitä, saatko sinä korvauksia, ja jossain välissä rahat ja voimavarat voivat loppuaikin, ja siitä jäävät velat ja se kivijalka, talo pitää purkaa. Tätä kautta nykypäivänä moni on ylivelkaantunut.

Sitten taas toisessa päässä puhutaan siitä, miten nuorisokin velkaantuu. Ajatellaan, että kun monia lapsia koulukiusataan — sulla on noin huono, halpa puhelin, sulla on tollaset vaatteet, ei oo muotivaatteita — niin se lapsi ajattelee, että hän haluaa nostaa omaa imagoansa, ja ottaakin sitten pikavippejä heti kun hän saa tai ostaa uuden puhelimen kalliilla osamaksulla. Ajatellaan, että se osamaksuhan ei olekaan velkaa, että ne ovat vain maksuja, mitkä tulevat tulevaisuudessa sitten eteen. Tätä kautta sitten aletaan ostaa huonekaluja osamaksulla, [Puhemies koputtaa] tulee sellainen kierre.

15.22 Matias Marttinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on käyty erittäin arvokasta ja hyvää keskustelua siitä, miten ylivelkaantumiseen voidaan puuttua. Samoin on tullut esille se, että valtiovarainministeriössä on istunut työryhmä, joka on pohtinut esityksiä kotitalouksien velkaantumisen ehkäisemiseksi. On totta, että tämä velkaantuminen on iso asia ja siihen täytyy puuttua, mutta suurimmat syyt kotitalouksien velkaantumisen taustalla ovat nimenomaan kulutusluotot, kuten esimerkiksi pikavipit, ja taloyhtiölainojen kasvanut osuus. Siksi olisi johdonmukaista tehdä toimia, joilla puututaan näihin ongelmiin. Sen sijaan, herra puhemies, nyt esitetään sellaisia toimia, jotka johtaisivat asuntoluottojen saannin merkittävään kiristymiseen, esimerkiksi velkakaton käyttöönottoa. Tämä entistä tiukempi sääntely iskisi rajuimmin nuoriin ensiasunnon ostajiin, joiden keski-ikä on jo noussut 29 vuoteen, ja toivon todella, [Puhemies koputtaa] että hallitus luopuu tämän velkakaton valmistelusta.

15.23 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käsitelty varsin ansiokkaasti monissa puheenvuoroissa pikavippejä, mutta voi olla niin, että suurempi kansantalouden riski kuitenkin kytkeytyy asuntolainakantaan. Suomen Pankin vaaka-arvion mukaan 20 vuoden aikana kotitalouksien velat suhteessa tuloihin ovat kasvaneet kaksinkertaisiksi, ja aika pitkälti tämä liittyy asuntolainoihin. Kuukausittaiset maksuerät ovat pysyneet matalina, kun korot ovat matalat ja laina-ajat ovat pidentyneet. Mutta jos suurimmissa kaupungeissakin asuntojen hinnat alkaisivat syystä tai toisesta laskea — esimerkiksi asuntorahastot ovat melkoinen riski — niin silloin tietysti pankit alkavat pyytää lisää vakuuksia ja ongelma on valmis, vaikka korkotasokin olisi kohtuullinen.

15.24 Mai Kivelä vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä olen iloinen siitä, että täällä on käyty hyvä keskustelu tärkeästä aiheesta, ja erityisen iloinen olen siitä, että hallitus on nyt tosiaan ryhtymässä monin tavoin toimiin.

Kuten täällä on todettu, ennaltaehkäisy on keskeistä. Nyt tehdään paljon nimenomaan sen eteen. Esimerkiksi tämä positiivinen luottorekisteri ja talousosaamisen vahvistaminen laajalti ovat tapoja auttaa estämään näiden ongelmien syntymistä.

Myös nämä hallitusohjelmaan kirjatut tavoitteet ylivelkaantuneiden asemaan liittyen ovat meille vasemmistoliitossa erittäin tärkeitä — esimerkiksi ulosoton suojaosan korotta-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

minen, maksuhäiriömerkintöjen keston lyhentäminen, talous- ja velkaneuvonta ja velkajärjestelyjen saatavuuden parantaminen. Nämä ovat konkreettisia ja vaikuttavia toimia, joilla parannetaan ihmisten elämää. Kiitos siitä.

Mutta lopulta ylivelkaantumisen ehkäisyssä on paljolti kyse samasta työstä kuin köyhyyden vähentämisessä. [Puhemies koputtaa] Siksi näiden täsmätoimien rinnalla me tarvitsemme vahvaa perusturvaa, me tarvitsemme kohtuuhintaisia julkisia palveluja ja näitä muita toimia, [Puhemies koputtaa] joita hallitus tekee.

15.25 Jukka Mäkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen yksi tämän edustaja Elomaan tärkeän lakialoitteen allekirjoittajista. On selvää, että suomalaisten kotitalouksien velkaantumista tulee hillitä erilaisilla tavoilla, ja uskon, että pitkässä juoksussa suomalaisten velkaantumista saadaan hillittyä määrätietoisilla toimilla valtiovallan taholta. Esimerkiksi ostovoiman parantaminen verouudistuksella ja taloustaidon laittaminen pakolliseksi oppiaineeksi peruskouluihin olisivat tehokkaita keinoja velkaantumisen hillitsemiseksi.

Myös valtiovallan on syytä näyttää esimerkkiä vastuullisesta taloudenpidosta. Suomen valtionvelka on yli 100 miljardia, ja summa kasvaa koko ajan. Onkin paikallaan tehdä kokonaistaloudellisia muutoksia niin tavallisen kansalaisen velkaantumisen hillitsemiseksi kuin myös valtion velanoton hillitsemiseksi.

Arvoisa puhemies! [Puhemies koputtaa] Kun valtio näyttää esimerkkiä omilla vastuullisilla julkisen talouden tasapainottamisen toimenpiteillään, niin kansalaistenkin on luontevampaa miettiä [Puhemies koputtaa] omia kulutustottumuksiaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ministeri Henriksson, 2 minuuttia. [Anna-Maja Henriksson: Saanko kolme?] — Saatte kolmannenkin.

15.27 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: — Kiitos. — Kiitos oikein hyvästä keskustelusta. Aloitan pikavipeistä. Olette oikeassa: meillä on ongelma. Ja niin kuin sanoin alussa, nyt seurataan, mitä tästä edellisestä uudistuksesta seuraa. Minulla on valmiuksia siihen, että jos on tarvetta, niin sitten mennään kiristämään markkinointilainsäädäntöä. [Vasemmalta: Hyvä!]

Sitten edustaja Niikko kyseli siitä, mitä tapahtuu niille, jotka eivät ole tässä ryhmäkanteessa mukana. No, nyt on niin, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto on julkaissut erilliset ohjeet muille kuin mahdollisen ryhmäkanteen piiriin kuuluneille luottoja ottaneille siitä, miten voi vaatia pikaluoton kustannusten alentamista. Sinne kotisivuille katsomaan, sieltä löytyy vastaus.

Paljon on kysytty myös velkaneuvonnasta ja siitä, miten me pystymme paremmin kuin tänä päivänä ennaltaehkäisemään sen, että ihmiset joutuvat hankaluuksiin. Se on mielestäni äärimmäisen tärkeä asia, ja juuri sen takia hallitus nyt panostaa velkaneuvontaan enemmän kuin aikaisemmin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että me varaamme nyt tälle vuodelle, jos muistan oikein, miljoonan enemmän ja seuraavina vuosina vielä vähän enemmän, jotta me pystymme palkkaamaan noin 19 uutta työntekijää, jotka tekevät velkaneuvonnassa töitä oikeusaputoimistoissa kaikissa maamme oikeusapupiireissä, joten tämäkin on konkreettinen toimenpide, johon hallitus on nyt ryhtynyt.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Tärkeätä on se, että velkaneuvontaa on saatavilla silloin, kun sitä tarvitaan, ja sen takia tässä mietitään nyt myös uudenlaisia toimintatapoja. Niin kuin mainitsin, tällainen velkaneuvonnan chat-palvelu on jo avattu, ja se on tätä päivää.

Positiivisesta luottotietorekisteristä on ollut paljon kysymyksiä, myös maksuhäiriömerkinnöistä. Aiheellisia kysymyksiä: miksi se kestää? Se kestää sen takia, että se on äärettömän hankala lainsäädäntöhanke. Ymmärrätte, että kun puhumme koko kansakuntamme — kaikkien meidän — veloista, niin se ei ole mikään pikku juttu. Siihen positiiviseen luottotietorekisteriin tulee meidän kaikkien luottotiedot — kaikki — ja jotta se olisi vedenpitävä, niin tätä valmistelua pitää tehdä varsin huolellisesti. Tämä on oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteishanke. Tähän kytketään myös meidän tulorekisterimme. Elikkä sen takia se on tärkeätä, että hallitus on linjannut, että tämä rekisteri on julkisen vallan ylläpitämä. Me emme ota sitä riskiä, että nämä tiedot joutuisivat väärin käsiin.

Mutta sinä päivänä, kun meillä on tämä rekisteri, se myös antaa luotonantajille mahdollisuuden saada kokonaiskäsitys ihmisen taloudellisesta tilanteesta, ja silloin me emme tarvitse maksuhäiriömerkintöjä tai rekisteriä samalla tavalla kuin tänä päivänä. Silloin on myös mahdollista luopua maksuhäiriömerkinnöistä. Sen takia nämä asiat liittyvät vakavasti ja tiiviisti yhteen. Tätä pystymme varmasti kääntämään ja vääntämään teille vielä tarkemmin rautalangasta. Mutta me emme viivytä tätä sen takia, että se olisi hauskaa, vaan sen takia, että me haluamme tehdä huolellista työtä.

Sitten mahdollisuudesta uuteen alkuun: Minä luulen, että tästä keskustelusta jää käteen myös se, että meidän pitää saada aikaiseksi semmoinen asenneilmapiiri, että me yritämme auttaa niitä kanssaihmiä, jotka ovat hankalassa taloudellisessa tilanteessa, jotta he eivät kokisi, että he eivät uskalla puhua näistä ongelmista. Kanssaihmiä tarvitaan joka päivä, ja myös niiden, jotka kärsivät taloudellisista ongelmista, pitää tuntea, että uskaltaa puhua tästä ja uskaltaa myös avautua. Minä luulen, että silloin me olemme oikealla tiellä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Myönnän tästä aiheesta vielä yhden puheenvuoron. Keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Elomaa.

15.32 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kiitän kaikkia edustajia. Jokaisen edustajan puheenvuoro oli kyllä kymppin arvoinen. Ja kiitän myös ministeri Henrikssonia siitä, että hän antoi melko hyvät vastaukset näihin kysymyksiin, ja toivon, että nämä edistykset ja uudistukset viedään siellä hallituksessa eteenpäin ja että ne tulevat pikaisesti käytäntöön.

Nostan vielä yrittäjät ja konkurssin tehneet esille. Häpeä taloudellisesta epäonnistumisesta ei saa merkitä sitä, että koko tulevaisuus romahtaa. Tämä velkajärjestely, velkaneuvontatuki heidän kohdallaan ei toimi tasapuolisesti ympäri maata. Nuoret, eläkeläiset, pikavipit — nämä ovat isoja asioita, myös maksuhäiriömerkinnän poistuminen nopeasti sieltä rekisteristä, kun velat on maksettu. Ministeri Henriksson selitti, minkä takia se kestää, mutta toivoisin, että sitä nopeutettaisiin kuitenkin.

Vielä kerran kiitos. Meidän kaikkien tarkoitus on se, että jokainen suomalainen pystyy jatkamaan elämäänsä ja hoitamaan velvoitteensa, mutta niin, ettei turhia kärsimyksiä ole. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Asian käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ydinenergilain, turvallisuusselvityslain 21 §:n ja kaivoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 8/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.34 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomella on pitkä kokemus ydinenergian käytöstä, ja ensimmäiset kaupalliset reaktorit otettiin käyttöön jo 1970-luvulla Loviisassa ja Olkiluodossa. Ydinenergian käytön kannalta keskeinen säädös on ydinenergilaki, jossa luodaan kansalliset edellytykset ydinenergian turvalliselle käytölle. Lain peruslähtökohtana on se, että ydinenergian käytön tulee olla turvallista. Nyt käsillä olevassa esityksessä ydinenergilakia ja turvallisuusselvityslakia ehdotetaan muutettavaksi ydinenergian käytön turvallisuusjärjestelyjen osalta.

Turvajärjestelyt ovat keskeinen osa ydinenergian käytön turvallisuutta erityisesti ulkoisten uhkien torjunnassa. Toimintaympäristön ja uhkakuvien muuttuessa myös lainsäädännön on pysyttävä mukana tässä kehityksessä. Uusiin turvallisuusuhkiin vastaaavia säädöksiä ehdotetaan lisättäväksi lakiin.

Luvanhaltijoiden palveluksessa oleville turvahenkilöille ehdotetaan säädettäväksi toimivaltuudet miehittämättömien ilma-alusten eli niin sanottujen dronejen kulkuun puuttumiseksi. Lisäksi ehdotetaan säännöstä, jossa lääkäri tai terveydenhuollon ammattihenkilö voisi tehdä ilmoituksen, mikäli laitoksen turvallisuuden kannalta keskeisen henkilön katsotaan olevan vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle. Turvajärjestelyjä koskevia säännöksiä ehdotetaan lisäksi täsmennettäväksi siten, että ne vastaisivat paremmin perustuslain vaatimuksia esimerkiksi turvahenkilöiden toimivaltuuksien, voimakeinojen käytön ja voimankäyttövälineiden osalta. Lisäksi säädettäisiin täsmällisemmin turvahenkilöiden koulutusvaatimuksista.

Myös henkilöturvallisuusselvityksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi niin ydinenergilakiin kuin turvallisuusselvityslakiin. Turvahenkilöiden oikeusturvan parantaminen on keskeinen tekijä muutosten taustalla, koska heillä on laitospäristössä merkittäviä toimivaltuuksia, jolloin myös niiden käytön edellytyksistä ja reunaehdoista tulee olla selkeät säännöt.

Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi sekä ydinenergilakiin että kaivoslakiin muutoksia yleislainsäädännön muuttumisesta johtuen. Sekä julkista kuulemistä että muutoksenhakua koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi yhdenmukaiseksi hallintolain ja oikeudenkäynnissä hallintoasioista annetun lain kanssa, jotka ovat tulleet voimaan vuoden alusta.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Pieniä muutoksia tulisi kuuluttamista koskeviin käytäntöihin, mutta muutoksenhakua koskevat muutokset ovat teknisiä.

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi lisäksi pieni täsmennys Euroopan unionin ydinjätedirektiivin täytäntöönpanon täydentämiseksi niiltä osin kuin ydinjätenäytteitä ollaan viemässä Suomen ulkopuolelle tutkimustarkoituksessa. Lisäksi yksittäisiä lähinnä teknisluonteisia muutoksia ehdotetaan laissa tehtäväksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja sitten keskustelua.

15.37 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Tässä lainsäädäntökonaisuudessa tehdään pieniä muutoksia kuuluttamiseen, kuten ministeri totesi.

Hallitusohjelmassa on sen sijaan sitouduttu kaivoksia koskevan lainsäädännön uudistamiseen ympäristöä turvaavalla tavalla. Yhtenä keskeisenä uudistuskokonaisuutena on ihmisten vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen. Tämä asia jää vielä ratkaisematta monin osin, ja todetaankin, että kaivoslakityöryhmä jatkaa käsittelyä siitä, miten parannamme ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia, kun tiedämme, että vaikutusalue on usein erittäin suuri. Ei voida myöskään olettaa, että ihan kaikki ihmiset seuraavat nettiä aktiivisesti. On turvattava erilaiset keinot tiedottaa ihmisille.

On tärkeää, että valmistelu sujuu sillä tavalla, että palautamme kansalaisten luottamuksen viranhaltijoihin ja myös tähän eduskuntaan ja hallitukseen myös kaivoslain osalta. Tällä hetkellä luottamus on erittäin heikkoa. Kun eräässä kyselyssä vertaillaan esimerkiksi ihmisten arvioita eri teollisuudenaloista ja toimialoista, niin kaivosala saa ihan ylivoimaisesti huonoimmat tulokset. On selvää, että jos noin 95 prosenttia suomalaisista ei luota meidän lainsäädäntöömme, niin olemme oikealla tiellä hallitusohjelmassa sen perusteellisen uudistamisen osalta.

On tärkeää suojata myös ihmisten omaisuutta. Kun henkilö kovalla työllä rakentaa itselleen kodin tai mökin tai investoi yritystoimintaansa, on täysin kohtuutonta, että vain ilmoitusluonteisesti tälle alueelle voi tulla malminetsintäuhka hyvinkin suurelle alueelle ja jää täysin epävarmaksi, tuleeko tämä hänen edustamansa yritystoiminta enää mahdollistumaan.

Nykyinen kaivoslaki pitkälti kävelee kaikkien muiden etujen ja oikeuksien yli. Kun lainvalmistelua viedään eteenpäin, on hyvä huomata, että 16.1. oikeuskansleri huomautti siitä, että viime kaudella tilattiin kaivoslakia koskeva selvitys kaivosyhtiöitä avustaneelta asianajotoimisto oy:ltä, jota ei tässä nimeltä mainita. Tässä huomautuksessa todetaan, että Suomen Asianajajaliiton valvontalautakunta on oikeuskanslerin asianajolain 6 §:n 3 momentin perusteella tekemän ilmoituksen johdosta arvioinut asianajajien menettelyn kyseisessä asiassa hyvän asianajotavan noudattamisen ja asianajajan lojaliteettivelvollisuuden riippumattomuuden ja esteellisyyden kannalta. Valvontalautakunta totesi ratkaisussaan 26.9.2019, että työ- ja elinkeinoministeriö oli tilatessaan selvitystä asianajotoimistosta ollut tietoinen kyseisen asianajotoimiston aiemmista ja olemassa olevista toimeksiannoista sidonnaisuuksineen kaivosalaan ja kaivosyhtiöihin. Muun muassa tästä syystä valvontalautakunta katsoi, että asianajajien toiminta ei ollut ristiriidassa hyvän asianajotoiminnan kanssa. Valvonta-asiaa koskevassa ratkaisussa asianajajien menettelyn arvioinnissa merkitystä annettiin kuitenkin sille, että ministeriö on tietoisena asianajotoimisto oy:n menneistä ja nykyisistä toimeksiannoista kanadalaisten kaivosyhtiöiden kanssa tilannut selvityksen nimenomaan kyseiseltä asianajotoimistolta.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Oikeuskansleri Tuomas Pöystin mukaan hyvän hallinnon periaatteita noudattava ministeriö ei voi perusteluna omalle menettelylleen vedota ulkopuolisen, tässä tapauksessa asianajajan, velvollisuuteen ottaa huomioon esteettömyys- ja puolueettomuusnäkökohdat. Ministeriön tulee toiminnassaan noudattaa objektiviteettiperiaatetta, ja ministeriön on Tuomas Pöystin näkemyksen mukaan omassa toiminnassaan huolehdittava siitä, että toiminta on paitsi asianmukaista myös puolueetonta ja myös näyttää sellaiselta ulospäin. Tässä syntyi tämä haaste.

Nyt kun hallitusohjelmassa on todellakin otettu ihan otsikkotasolla kaivoslain osalta uudistamisen punaiseksi langaksi tai vihreäksi langaksi se, että ympäristönsuojelua parannetaan ja on vielä erityisesti tuotu ihmisten oikeudet ja vaikuttamismahdollisuudet esiin, niin on selvää, että valmistelun on oltava laaja-alaista näiden asioiden korjaamiseksi. On tärkeää, että pohditaan sitä, miten tavallinen ihminen saa paremman suojan omaisuudelleen ja asianmukaiset korvaukset vaikutusalueella, joka voi olla hyvinkin suuri: jopa kilometrien alueella vaikutuksia voi olla vesistövaikutuksen myötä, kuten olemme nähneet joissakin tapauksissa, pölyn ja muuten myös tämän investointiuhan myötä, joka kohdistuu sitten eniten tähän malminetsintävaiheeseen, kun tiedämme, että vajaat 10 prosenttia meidän pinta-alastamme on erilaisin varauskäytännöin tällä hetkellä varattu malminetsinnälle tai kaivos-toiminnalle.

15.43 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Kiitos ministeri Lintilälle kattavasta esityksestä ja edustaja Holopaiselle näiden kaivoslakiin liittyvien isompien kuvioiden esiintuomisesta.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan päivityksiä ydinenergialakiin, turvallisuusselvityslakiin ja kaivoslakiin. Muutostarpeet kumpuavat turvallisuuskulttuurin jatkuvasta kehittämisestä, uudenaikaisiin uhkiin varautumisesta ja perustuslain, yleislainsäädännön ja tässä mainitun direktiivin edellyttämistä päivityksistä. Tässä on kyseessä varsin laaja paketti yksityiskohtaista ja luonteeltaan aika teknistä sääntelyä, joiden — tällaisten muutosten — taloudelliset vaikutukset ovat aika maltillisia, ja nykyiset turvallisuusjärjestelyiden järjestämisen peruseriaatteet ovat jo sinänsä yleisesti ottaen toimivia, eli suurista periaatteellisista linjoista ei ole kyse.

Esitys on varsin perusteltu, lausuntokierrospalaute hyvin huomioitu, ja on tärkeää varmistaa lainsäädännön ajanmukaisuus erityisesti tällaisissa turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Samalla on kuitenkin syytä huomioida, että ydinenergiaan liittyvä lainsäädäntö on laajemman tarkastelun ja päivityksen tarpeessa. Ilmastonmuutosta ja biodiversiteettikriisiä ei ratkaista yksin teknologialla, mutta ilman riittävää päästöttömän ja luontoa säästävän energian tuotantoa näitä haasteita ei voida selättää. Ydinvoima on tärkeä osa kestävästä päästöttömästä energiapalettista esimerkiksi tuulen ja auringon rinnalla. Ydinvoima on Euroopan merkittävin vähäpäästöinen sähkölähde tällä hetkellä, ja historiallisesti nopeimmat ja kattavimmat sähköjärjestelmien dekarbonisaatiotulokset on saavutettu pääsääntöisesti ydinvoimaa ainakin jonkin verran hyödyntämällä. Tarve ydinvoiman globaalille lisärakentamiselle käy ilmi myös IPCC:n 1,5 asteen erikoisraportista vuodelta 2018, ja myös Euroopan komission ilmastovisio käytännössä edellyttää merkittäviä lisäinvestointeja alalle. Ilman ydinvoimaa vastaan tulee hyvin nopeasti tuuli- ja aurinkovoiman vaihtelevasta tuotannosta kumpuava energiavarastojen ylikapasiteetin ja säätövoiman tarve ja kestävä biomassan rajallisuus. Teollisuuden vähähiilisyyteen siirtyminen vaatii lisää päästöttömää energi-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

aa, ja kun sitä olisi, se auttaisi myös suomalaisen metsäteollisuuden jalostusasteen parantamisessa, kun puuta olisi varaa ohjata polttoa parempaan käyttöön.

Teknisesti ydinvoiman tuotantoa voitaisiin lisätä nykytasosta. Ydinenergia on toimiva tapa tuottaa luotettavasti sähköä osana monipuolista energiapalettia, ja sovelluksia lämmöntuottamiseen kehitetään myös.

Suomessa ydinvoima nauttii laajaa hyväksyntää, ja suomalaista ydinenergiaa ja turvallisuusosaamista arvostetaan kansainvälisesti. Nyt viime aikoina erityisesti kiinnostus uudenlaisia sarjatuotettuja pienreaktoreja kohtaan on kasvanut, samalla kun näiden tekninen kehitys ja kaupallistamisen edellytykset etenevät myös maailmalla. Kun samaan aikaan Suomessa panostetaan muun muassa energiatehokkuuteen, tuulivoimaan, akkuteknologiaan, lämpövarastoihin ja näiden kehittämiseen, me voimme toimia esimerkkinä maasta, jossa tehdään energiapolitiikkaa ennakkoluulottomasti ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteet edellä ja pidetään kaikki työkalut pakissa mukana. Tämän edellytyksenä on, että energiantuotantoa ohjaava sääntely huomioi erilaiset hyödyt ja haitat tasaveroisesti ja mahdollistaa vähähiilisen energiainfrastruktuurin nopean skaalaamisen.

Nykyinen ydinenergialainsäädäntö on laadittu pitkälti suurten kevytvesireaktorioiden ja näillä tapahtuvan sähköntuotannon näkökulmasta. Samoin Säteilys- ja turvakäytöksen mää-
rökset ja ydinturvallisuusohjeet on suunniteltu ja kirjoitettu kauas asutuksesta sijoitettavien suurien ja sähköntuotantoon tarkoitettujen kevytvesireaktorioiden näkökulmasta. Nämä sopivat siten vähän heikosti pienten reaktorioiden, nopean sarjatuotannon ja uusien ydinenergian käyttökohteiden, kuten kaukolämmön ja teollisuuden lämpöprosessien, mahdollistamiseen ja edistämiseen.

Kaikki tämä huomioiden on hienoa ja erittäin tärkeää, että työ- ja elinkeinoministeriö asetti lokakuussa 2019 työryhmän valmistelemaan ydinenergialain kokonaisuudistusta ja selvittämään, miten ydinlaitosten suunnittelua, rakentamista, käyttämistä ja käytöstä poistamista koskevaa sääntelyä voidaan kehittää siten, että yhteiskunnan kokonaisuus toteutetaan parhaalla mahdollisella tavalla. Työryhmän on määrä saada työnsä valmiiksi kesäkuussa, ja olisin tässä kohtaa kysynyt ministeri Lintilältä, miten ja millaisella aikataululla ministeriö on valmistautunut toimeenpanemaan työryhmän ehdotuksia, kun ne kesällä saadaan.

15.48 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Turvallisuus ja toimintavarmuus ovat keskeisiä edellytyksiä ydinenergian käytölle. Tässä nyt tehdään hyviä tarkennuksia tähän lakiin, ja ainakin itselleni oli yllätys — kun en voi itseäni pitää tämän ydinenergialain minkäänlaisena asiantuntijana tai erikoisosaajana — että täällä perusteluissa todetaan, että esimerkiksi turvahenkilön kelpoisuusvaatimuksia ei tällä hetkellä säädetä lain tasolla. Itselleni tämä oli yllätys, että näinkin tavallaan kriittisessä toimintaympäristössä näin ei ole. Lisäksi todetaan, että ydinenergialaissa ei tällä hetkellä määritellä turvahenkilöiden käyttöä koskevan luvanhaltijan velvoitteen alkamis- ja päättymisajankohtaa. Aika isoja asioita mielestäni, ja iloitsen siitä, että nämä tulee nyt tässä korjattua.

Mitä tulee tähän hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseen, niin joudumme varmaan arvioimaan suhteemme ydinvoimaan uudestaan, jos ihan oikeasti nämä tavoitteet aiotaan saavuttaa, ja siitä varmaan sitten aikanaan tulee tähän saliinkin lisää keskustelua. Mielenkiinnolla odotan, miten hallitusvastuussa olevat vihreät tämän asian näkevät tässä muuttuvassa tilanteessa, kun on kuitenkin osoitettu, että ydinenergia on yksi turvallisimpia ja ilmastoa säästävimpiä energian tuottamismuotoja.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

No, nyt se on myös Suomessa, turvallisuustasoa tarkistetaan kaikilta osin, ja se on hyvä asia.

15.50 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan tämä käsittelemämme hallituksen esitys on luonteeltaan varsin tekninen, mutta muutama sana ydinvoimasta ja energiantuotannosta varmaan on tässä kohtaa paikallaan todeta.

Tässä hallituksen esityksessähän käsitellään näitä tiettyjä pieniä ydinturvallisuuteen liittyviä näkökohtia. Ydinturvallisuushan on Suomessa varmasti länsimaiden parhaita, parhaimmalla tasolla. Siitä osaltaan henkii ja viestii myöskin se, että meillä tämä tietty ydinvoimalarakennushanke on viivästynyt useita vuosia, niin kuin kaikki tiedämme, ja tässä kohtaa varmaan on mahdollista esittää myös kysymys, kun atomivoima-asioista vastaava elinkeinoministeri Lintilä täällä on paikalla, mikä hänen käsityksensä tällä hetkellä on tästä Olkiluoto 3:n edistymisestä.

Joka tapauksessa, mitä tulee ydinenergian tuotantoon, on pakko myöntää tässä, että itse kyllä olen muuttanut siinä mieltäni. Ainoastaan ydinvoiman tuotannon kautta me pystymme todella reagoimaan ilmastonmuutokseen ja todella torjumaan ilmastonmuutosta. Tämä tosiasia on Suomessakin pikkuhiljaa vallannut tilaa, ja kansalaisetkin ovat tämän tosiasian omaksuneet. Valitettavasti kaikkialla Euroopan maissa ei näin vielä ole.

Olin viime viikolla eduskunnan Kansalaisinfossa keskustelemassa Fortumin Uniper-kaupasta. Siellä oli edustettuina erilaisia kansalaisjärjestöjä, jotka voimakkaasti kritisoivat tätä Fortumin ja Uniperin toimintaa. Toin siinä tilaisuudessa esille, kun käytin kommenttipuheenvuoron, että tähän ei ole Fortumin vika eikä oikeastaan Uniperinkään vika, vaan kyse on siitä, että yksinkertaisesti Saksan energiapolitiikka, ydinvoimasta luopuminen, on ollut suorastaan harhaisen harkitsematon ratkaisu, mitä tulee ilmastonmuutokseen ja sen torjumiseen ja muutenkin energiapolitiikan hoitamiseen — siitähän nämä kaikki ongelmat juontuvat. Ja nämä vaikuttavat myös Suomeen: Suomihan joutuu nyt, kun tuulivoiman ja muiden vaihtuvatehoisten uusiutuvan energian muotojen käyttö lisääntyy, joko tuottamaan säätövoimaa itse yhä enempi tai sitten ostamaan sitä ulkomailta, niin kuin tällä hetkellä hyvin pitkälti tehdään. Jatkossa kuitenkin näyttää siltä, että Norjasta yhä vähemmän voidaan ostaa tätä vesivoimaa, koska heillä on tietysti haluja myydä sitä Saksaan ja Britteihin saarille, missä tuulivoiman tuotannon lisääntymisen vuoksi tälle säätövoimalle on yhä isompi tarve. Tämäkin osaltaan perustelee myös tätä Suomen ydinvoimapolitiikkaa, jossa nähdään se keskeisenä osana energiantuotantoa — vaikka sekin on tietynlaisissa vaikeuksissa nyt, kun uusiutuva energia, etenkin tuulivoiman tuotanto, on sähkön hintaa pudottanut. Mutta kuitenkin nämä ongelmat ovat kaikki sellaisia, joihinkin on haettavissa ratkaisuja.

Edustaja Harjanne käytti äsken mielestäni erittäin hyvän puheenvuoron, jossa hän toi esille näitä erilaisia sähkön varastointiin ja älykkäisiin sähköverkkoihin liittyviä ratkaisuja, jotka ovat aivan välttämättömiä Suomen ja oikeastaan koko maailman sopeutumisessa tähän sähköistymiseen ja siihen, että energiantuotannosta ja energiankulutuksesta yhä isompi osa tulee olemaan sähköä. Ja mitä tulee tähän, miten Suomi tästä selviää: tarvitsemme totta kai kuitenkin väestöltään pienenä mutta paljon sähköä kuluttavana maana erilaisia sähkön varastointikeinoja, mutta tarvitsemme myös sen vesivoimakapasiteetin, mitä meillä tälläkin hetkellä on, ja tarvitsemme sähkötehon turvaamiseksi tietenkin tätä meidän ydinvoimakapasiteettiamme. Sen hyväksyttävyyden parantunut, ja uskon, että se — nyt kun tietoisuus ilmastonmuutoksesta ja sen seurauksista on kasvanut — edelleenkin pysyy

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

hyvällä tasolla, ja toivon, että myös monissa muissa maissa, kuten Ruotsissa ja Saksassa, tämä sama käsitys valtaa yhä enemmän tilaa.

15.55 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset kaivoslakiin ovat tosiaan lähinnä teknisiä, ja tarvehan näihin muutoksiin on syntynyt muuttuneesta yleislainsäädännöstä. Lainsäätäjien on tässäkin kohden syytä olla tarkkana. Kaivostoiminta herättää suuria tunteita mutta tarjoaa myös suuria mahdollisuuksia. Ajan tasalla oleva lainsäädäntö on kaivosalalla ensisijaisen tärkeää.

Meillä Kainuussahan kaivostoiminta nähdään ennen kaikkea isona työllistäjänä ja alueellisena vaurauden tuojana, muun muassa Terrafame: lähes 700 työpaikkaa ja siihen vielä sivutyöt aliurakoitsijoitten kautta.

Tavoittelemme kestävästi kasvavaa kaivannaisklusteria, joka yhdistäisi alan tutkimuksen ja kehittämisen sekä yritystoiminnan. Kiertotalouden periaatteiden mukaisesti kaivannaisteollisuuden sivuvirroista tulisi kehittää uusia tuotteita, ja näinhän jo tehdään koko ajan. Kaivannaisteknologialla, kaivososaamisella on hyvät vientinäköymät kaivannaistuotteiden ohella. Suurimpana haasteena on osaavan työvoiman saatavuus.

15.56 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Ydinenergiain päivittäminen, samoin turvallisuusselvityslain korjaaminen ja kaivoslain muuttaminen yleensä ovat tämän hetken Suomelle äärimmäisen tärkeitä lakeja, eivätkä vain Suomelle vaan koko maailmalle siinä mielessä, että meidän on huolehdittava siitä, että puhdasta energiaa pystytään tuottamaan edullisesti, jotta pysyisimme tietenkin hyvinvointivaltiona ja samalla voisimme kehittää tätä rakasta isänmaatamme parempaan suuntaan. Jos ajaudumme tilanteeseen, että energia kallistuu tai sitä ei ole saatavilla, se on Suomen kansantalouden kannalta kauhein tilanne, mitä olla voi.

Tämän takia ydinenergialla on totta kai meillä nyt ja tulevaisuudessa erittäin tärkeä asema. Meillä on tehty isoa tutkimustyötä, isoa urauurtavaa työtä, ydinenergian turvallisuuden lisäämiseksi. Suomi on varmasti ydinenergiaa käyttävistä maista kärkimaa, ihan epäilemättä. Olemme ratkaisseet muun muassa ydinjätteiden loppusijoitusasian niin hyvällä tavalla, että se on herättänyt maailmalla suurta innostusta ja kiinnostusta, ja siitä on tulossa ilmeisesti Suomelle jonkunasteinen vientivalttikin, kun asiantuntijuutta meillä itsellämme on jo tässä asiassa. Suomen kannattaa tässä asiassa edelleen samalla linjalla jatkaa.

Kun energiaa tehdään, niin tärkeää on, että se on myös ilmastoystävällistä energiaa eliikkä päästötöntä. Meillä puhutaan paljon nyt kuitenkin sellaistaikin energiapolitiikkaa, joka ei Suomen etujen kannalta ole hyvä asia. Muistan ne ajat, kun silloin 2010-luvulla tehtiin sitä isoa päätöstä. Silloin Mauri Pekkarinen, arvoisan ministerin Mika Lintilän edeltäjä, oli tehtävää hoitamassa. Silloinhan hallituksesta poistui puolueita, kun ydinvoimaratkaisua ei saanut tehdä. Ilmastonmuutoksella tehtiin raa'asti politiikkaa niin kuin tehdään tänäkin päivänä, eliikkä ei saisi enää kotimaisia energialähteitä käyttää tai ne on sitten jotenkin julistettu pannaan tai jollakin muulla laskelmalla osoitettu maailman pilaavaksi ja tuhoavaksi.

Mielenkiinnolla odotan sitä tilannetta, että kun Saksa on nyt ratkaissut tämän asian sillä tavalla, että lopettaa sekä ydinvoiman että hiilivoiman käytön, niin millähän ihmeellä siten Saksan Ruhrin alueella ne tehtaot toimivat. Se on selvä asia, että kun Saksa on jo täysin riippuvainen metalliteollisuuden tuotannosta, aivan täysin, niin se huikea elintaso, mikä Saksalla on, ei varmasti tule sillä, että rupeamme aurinkokennoja pystyttämään joka paikkaan ja saamme siten Ruhrin terästeollisuuden pyörimään moitteettomasti. Jos sen päivän

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

näkisin, niin ostan sitten kalleimman Saksan sightseeingmatkan ja käyn katsomassa sitä ihmettä. Toivon mukaan Luoja suo elinpäiviä niin paljon, että näkisin sen päivän — pahoin kyllä pelkään, että sitä päivää en ennä tässä ajassa näkemään.

Tärkeää on nyt kuitenkin, että Suomi katsoo oman edun tässä asiassa niin kauaskantoisesti, että hoitaa sekä uusiutuvan energian, ydinenergian että kaikki muut energiamuodot sillä keinoin, että saamme niistä pysyvän ja kestävänn pakettin Suomen teollisuutta tukemaan. Siinä paletissa pitää olla mukana totta kai energiapuun käyttö, sopivassa määrin myös turvetta. Minä en jaksa ymmärtää tätä keskustelua turpeesta sen tautta, kun se on otettu maalitauluksi ja samaan aikaan tässä kaupungissa palaa valtava määrä kivihiiltä tälläkin hetkellä. Siitä ei puhu kukaan mitään — ei kukaan mitään. Siitä vaietaan melkein niin kuin väärästä rahasta, siitä ei saa edes puhua. [Atte Harjanne: Se on kielletty jo!] — No on kielletty, mutta se vain palaa edelleen. Niin kuin muuan opettaja sanoi 2 000 vuotta sitten: älkää tehkö niin kuin minä teen, vaan niin kuin minä opetan. Näissä teidän puheissanne on vähän samaa kaikua, että älkää tehkö niin kuin me teemme, vaan koettakaa parantaa omaa elämäänn.

Huoltovarmuudestakin meidän tulee pitää huolta. Jos emme huoltovarmuutta pidä... Ajatelkaapa energiapolitiikan tilannetta Suomessa: Kun me noin 70 miljoonaa mottia vuoteen hakkaamme puuta, niin mitä, edustajat, tekisitte sille ongelmalle, että siitä 70 miljoonasta motista puuta tulee noin 7 miljoonaa mottia, vähän yli, kuorijätettä, ja se kun ei pahasu pala millään muulla keinoin kuin sillä, että sinne pannaan tukipolttoaine sekaan? Jos se ei ole turve, niin se on sitten kivihiili. Kumman te valitsette? Ajetaan Vorkutasta kivihiiltä ja poltetaan suomalaisen metsäteollisuuden jätteet pois voimalaitoksissa. [Atte Harjanne: Ydinvoimalla!] — Niin, edustaja Harjanteen teknologiaosaaminen on niin yliverstaista, että minun järkeni ei sille tasolle riitä. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

Joka tapauksessa, arvoisat kollegat, minä toivoisin, että jonain kauniina päivänä tästä salista löytyisi hieman isompi annos isänmaallisuutta, että ymmärtäisimme tämän asian vakavuuden, koska jos emme huoltovarmuudesta pidä huolta ja uusien tuotteiden tekemisestä, niin tällä kansakunnalla on edessään sitten se yksi ainoa tie, elintason leikkaaminen, ja sitten kysytään, kenen taskusta se otetaan. Veikkaan, että tässä salissa niitä antajia ei kovin paljoa ole.

16.01 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Hoskoselle lohdutuksen sana saksalaisten energiantarpeeseen: me suomalaiset tulemme valtio-omisteisella yhtiöllä sitten turvaamaan siellä hiilivoimalla tuotettua sähköä. Että ollos huoleton, Saksan poika, kyllä suomalainen pelastaa sähköntarpeen siltä osin.

Täysin oikeutettua on se, että meillä on tämä oma ydinvoima, ja meidän lainsäädäntöä pitää päivittää. Uskon ja luotan suomalaiseen osaamiseen, mistä me olemme saaneet nauttia tuolla Satakunnassa. Se rakentamishanke on ollut Säteilysurvakeskuksen suurennuslasin alla, ja tiedämme, kuinka sitä seuraavaakin projektia tuolla pikkusen pohjoisemmassa, rannikolla edelleen viedään eteenpäin. Ja kun meidän lainsäädäntö on niin hyvä kuin se on, niin uskallan luottaa suomalaiseen ydinvoimaosaamiseen ja siihen, että meidän lainsäädäntöä kehitetään sitä mukaa kuin meidän omat osaamisemme sitä edellyttävät. Siitä täytyy antaa hallitukselle tämänkin lainvalmistelun osalta kiitos, että asioiden ei anneta vain mennä, vaan kehitetään lainsäädäntöä niiden mukana.

Koska kaivoslain muutos on erittäin tekninen eikä edustaja Myllykoski ole teknikko, en lähde sitä nyt tässä spekuloidaan. Voisi helposti sortua sille tielle, että ottaa asiasta kopin

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

ja rupeaa puhumaan kaivoslaista, mutta tässä yhteydessä ei ole kyseessä kaivoslain uudistaminen, vaan tämä on erittäin tekninen muutos. Uskon ja toivon, että meidän lainsäädäntömme on ajantasaista. Ministerin esittelypuheenvuorossakin kaikui luottamus siihen, että lainsäädäntöä uudistetaan sitä mukaa kuin lainsäädäntöä on tarve uudistaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Lintilä, 2 minuuttia.

16.04 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Arvoisa puhemies! En ala kommentoimaan näitä, voisiko sanoa, hiukan sivuraiteille menneitä keskusteluja, jotka koskevat tulevia lakeja tai laajempia poliittisia kuvia. Nämä pari kysymystä, mitä tuli varsinaisesta esiteltävästä laista:

Edustaja Harjanne kysyi tästä Liisa Heikinheimon työryhmän työstä ja aikataulusta. Muistelin, että raportti luovutetaan juhannukseen mennessä. Sen jälkeen on arviointi siitä, onko siinä sellaisia kokonaisuuksia tai osioita, jotka tulee lähteä laittamaan toimeksi. Tässä vaiheessa tämä on se tieto.

Edustaja Honkonen, te kysytte Olkiluoto 3:sta. Tämä voi olla vaikea paikka, tässä ministerikin on vähän julkisten tietojen varassa. Käsitykseni mukaan tarkoitus olisi tämän vuoden aikana saada se toimintaan ja kaupallinen toiminta alkaisi ensi vuoden puolella, mutta projekti on pitkä. [Jari Myllykosken välihuuto] — Voi olla, että jokunen satakuntalainen ajattelee, että Satakunnan kansantaloudelle voisi olla eduksi, että se vielä hetken jatkuisikin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Keskustelu ja asian käsittely tässä yhteydessä keskeytetään ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohdientultua käsittelyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.06.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.27.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä.

18.27 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Suomalaisten suhtautuminen ydinvoimaan lienee maailman tervein ja ilmastotietoisin. Lähes puolet suomalaisista suhtautuu myönteisesti ydinvoimaan — oikein ja järkevää. Suomalaiset haluavat mieluummin puhdasta kotimaista ydinvoimaa kuin venäläisellä kivihiihellä tuotettua energiaa. Puhdas, tehokas ja turvallinen kotimainen ydinenergiatuotanto on Suomen sähköistyvälle yhteiskunnalle elinehto. Lisäksi globaalistikin katsottuna IPCC:n mukaan ilmastomuutosta ei voida hillitä ilman ydinvoimaa ja sen lisäämistä. Ydinvoima on siis välttämätöntä.

Suomalaista ydinenergiäsääntelyä ja ydinturvallisuuden valvontaa on luonnehdittu maailman tiukimmaksi — mihin on varmasti hyvät perusteet. Nyt käsittelyssä oleva lainmuutostokokonaisuus koskee ydinenergian käytön turvajärjestelyjä koskevia muutoksia ja täs-

mennyksiä. Lähinnä kyse on teknisistä muutoksista. Suuria linjoja ei muuteta. Ydinturvallisuudesta on huolehdittava vastakin ajassa.

Suomalaisen yhteiskunnan sähköistyessä ydinvoiman merkitys kasvaa mittavasti. Erään arvion mukaan yksin teollisuuden julkiset ulostulot viittaavat siihen, että sähkönkäyttö tulee kasvamaan nykyisestä noin 88 terawattitunnista noin 130 terawattituntiin vuoteen 2045 mennessä. Tämä tarkoittaa käytännössä sähköpulan vaaraa. Sama ongelma, sähköpulan riski, koskee koko pohjoismaista sähkömarkkinaa. Olkiluodon kolmannen reaktorin valmistuminen on erittäin tervetullut, mutta se ei yksin ratkaise sähkön tarpeen kasvua. Itse asiassa edes Olkiluoto 3 ja Hanhikiven reaktori yhteensä eivät riitä kattamaan tätä lisääntyvää sähköntarvetta. Uusien suurten ydinvoimayksikköjen ohella Suomen pitää kunnianhimoisesti lähteä viemään eteenpäin pienydinvoimaa, joka tarjoaa uusia mahdollisuuksia leikata päästöjä kustannustehokkaasti uusissa kohteissa, kuten kaukolämmön tuotannossa ja teollisuudessa.

SMR-reaktorit ovat saaneet viime päivinä myös mediassa laajempaa huomiota, hyvän näin. Näissä uuden sukupolven ydinvoimaloissa hyödynnetään mahdollisesti sarjatuotantoa, huomattavan yksinkertaisia teknisiä ratkaisuja sekä modulaarista rakennetta kustannusten ja turvallisuuden parantamiseksi. SMR-reaktorit tarjoavat sekä talouden että ympäristön kannalta tehokkaan ratkaisun päästöjen vähentämiseksi nopeasti useilla eri toimialoilla. Olemme edustaja Harjanteen kanssa jättäneet toimenpidealoitteen pienten reaktoreiden edistämisestä. Ydinenergialainsäädäntö pitää saada uudistettua laajasti, jotta esteet pienydinvoiman tieltä poistetaan. Nykymuotoinen ydinenergialaki on nimittäin kirjoitettu pitkälti suurten reaktorien näkökulmasta, kuten myös Säteilyturvakeskuksen määräykset ja ydinturvallisuusohjeet. Ydinenergiaan liittyvä sääntely soveltuukin kaiken kaikkiaan heikosti pienten reaktoreiden luvitukseen, ja näiden mahdollistamien uusien ydinenergian käyttökohteiden kannalta tilanne ei ole toivottava. Haluan kiittää siitä, että työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt ydinvoimaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen ja tarkastelun kohteena tässä työssä on myös pienydinvoiman luvitus. Esimerkiksi eduskunnan periaatepäätösmenettely ei mielestäni sovellu tällaisen sarjatuotetun pienydinvoiman luvitukseen, vaan tähän tarvitaan kevyempiä menettelyjä, kuten tyyppihyväksyntään perustuva luvitus.

Uudistustyön aikataulu vaikuttaa valitettavan verkkaiselta, jos sitä ei tällä kaudella saada valmiiksi, kuten vastuuvirkamies on todennut. Maailmallahan kehitetään ja kaupallistetaan jo hyvää vauhtia pienydinvoimateknologiaa. Sitä kehitetään myös Suomessa LUT-yliopistossa.

Ilmastoedelläkävijyyteen tarvitaan muutakin kuin kivoja hallitusohjelmataavoitteita. Tarvitaan realistista ja kannattavaa teknologiaa. Polttaminen ei lopu sillä, että tavoite kirjataan johonkin paperiin. Pitää olla korvaava teknologia. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen ilman pienydinvoimaa on asiantuntijoiden mukaan vaikeaa, jopa mahdotonta. Erityisesti kaukolämmön tuotannon päästöt ovat kuin matalalla roikkuva hedelmä. Näiden päästöjen vähentäminen on mahdollista ilman, että suomalaisten arki kurjistuu ja elämäntapaa tarvitsee muuttaa, eli tilanne on toinen kuin esimerkiksi liikenteen päästövähennyksissä, joita on hyvin vaikea saavuttaa. VTT:n laskelmien perusteella pienydinvoiman avulla kaukolämpö saattaisi tulla jopa nykyistä edullisemmaksi. Päästöjen vähentämisen ei siis tarvitse olla kallista kurjuuden maksimointia. Tässä on Suomelle todella hieno konkreettinen mahdollisuus tehdä ilmastotekoja, ja tähän mahdollisuuteen tulee tarttua.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

18.33 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä lainsäädäntökokonaisuudessa käsitellään myös kaivosalueen vaikuttamisaluetta ja sitä koskevaa tiedottamista.

Tässä käytiin jo aikaisemmin vähän keskustelua myös elinkeinorakenteesta yleisemmin, ja on hyvä siihen keskusteluun todeta, että Suomen ei toki kannata kilpailla perusraaka-aineiden halpatuotannossa. Emme myöskään toteuta sitä tavoilla, jotka olisivat työvoimavaltaisia. Sen sijaan meidän tulisi kääntää katseet sinne suuntaan, johon elinkeinorakenteen muutos on vienyt ja vie. Kun katsomme, mitkä ovat maailman suurimpia yrityksiä tällä hetkellä, ne liittyvät digitalisaatioon, sosiaaliseen mediaan, it-alaan, ja kenties tulevaisuudessa suurimpia yrityksiä ovat tekoälysovellukset ja niin edespäin. Jos me Suomessa saamme pienen siivun siitä tk-panostuksesta, jota esimerkiksi nämä globaalit toimijat tekevät, niin meillä on erittäin hyvät mahdollisuudet pärjätä kansakuntana, mutta sen sijaan, jos me jollain tavalla uskottelemme itsellemme, että me panostamme perusraaka-ainetuotantoon tai louhintaan, meillä on erittäin huonot mahdollisuudet pärjätä tässä globaalissa kilpailussa.

Tähän tarvitsemme myös toimivan kaivoslainsäädännön, sellaisen, joka ei salli meidän ainutkertaisten mineraalien käyttöä luonnon kustannuksella tai sitä, että ihmiset, joita kaivoksen tai malminetsinnän vaikutukset koskevat, eivät saa riittävästi tietoa tai eivät pysty vaikuttamaan siihen, tuleeko alueelle kaivos vai priorisoidaanko jotakin muuta elinkeinoa, esimerkiksi arvostetaanko luontoa, arvostetaanko puhdasta vettä. Se on myös erittäin keskeinen osa hallituksen kaivoslainsäädäntöä.

Tässä on nyt tehty pieniä muutoksia.

Lupahakemuksesta tiedotetaan. Kuitenkin jää hyvin epäselväksi, kuka se asianosainen on. 1 momentissa on virke: ”Lupaviranomaisen on annettava kuulutuksesta erikseen tieto niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.” Ketkä asianosaiset ovat sitten sellaisia, jotka voivat asiaan vaikuttaa, jos lupa ei ole heille mieluinen, ja ketä kuullaan, se on kysymys, joka edelleen jää ratkaisematta. Olisi tärkeää, että asianomaiset määritellään riittävän laajasti, koska myös malminetsinnän vaikutukset ovat erittäin laajoja, puhumattakaan toki siitä, että kaivoshanke toteutuu.

Pöly, melu ja pienhiukkaset kulkevat hyvin pitkälle esimerkiksi järviolueilla ja tunturi-alueilla. Niillä on merkittävät vaikutukset muihin elinkeinoihin ja kiinteistöjen arvoon. On erittäin tärkeää, että kaikki alueen haitan kärsijät tai vaikutusalueella elävät saavat mahdollisuuden vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Ristiriidoilta ei varmasti voida välttyä tällaisissa maankäytöllisissä asioissa.

Todellakin tilaa vievästä elinkeinotoiminnasta tai perusraaka-ainetuotannosta on kyse, jolloin ei pidä uskotella, että voimme kaiken tehdä kestävästi. Kuten Sykekin toteaa, niin metallikaivoksista aiheutuu aina vesistövaikutuksia, ja Suomen järvet eivät erityisen syviä ole, jolloin esimerkiksi suolaantuminen on ihan aito ongelma. Myös puhtaan veden arvo luonnonvarana on kasvava.

Tässä on tehty siis pieniä korjauksia, mutta edelleen jää ratkomatta se, miten vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan, kuten hallitusohjelmassa on luvattu. Ja olisi tosi tärkeätä meidän kansantalouden tulevaisuuden kannalta, että meillä on oikeat tiedot siitä, mihin suuntaan tämä elinkeinorakenne on kehittynyt ja mikä on se suunta, johon panostamalla ja johon investoimalla voimme pärjätä kansakuntana myös jatkossa.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

6. Mikromuovien kieltäminen kosmetiikassa lainsäädännöllä

Kansalaisaloite KAA 3/2019 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2020 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 2/2020 vp.

Mennään keskusteluun. — Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Hoskonen. — On näköjään poissa. [Aki Lindén: Hänen henkensä leijuu täällä!] Mennään eteenpäin.

Keskustelu

16.06 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Siirrytään toiseen aiheeseen.

Tosiaan myöskin muovista ja siihen liittyvistä ympäristö- ja terveysongelmista on viime vuosien aikana käyty laajaa julkista keskustelua. Keskustelu muovista kytkeytyy vahvasti myös kertakäyttökulttuuriin ja liikakulutukseen, jotka ovat keskeisiä ongelmia myös ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta.

Yksi kasvava huolenaihe on myös Suomessa ollut mikromuovi eli hyvin pienet muovipartikkelit. Mikromuovia lisätään useisiin tuotteisiin, esimerkiksi kosmetiikkaan, lääkkeisiin ja maaleihin. Ympäristövaliokunnan kuulemisissa nousivat esiin myös erilaiset askarteluun tarkoitetut muovihileet, kuten glitterliimat ja -kimalteet — sangen turhia nekin. Mikromuoveja myös irtoaa kaikenlaisista muovituotteista, kuten tekokuituvaatteista, astioista, autonrenkaista ja jalkapallokenttien tekonurmista.

Nyt käsittelyssämme on kansalaisaloite, jolla halutaan kieltää mikromuovia sisältävien kosmetiikkatuotteiden maahantuonti, myynti ja valmistaminen Suomessa. Haluankin vielä kerran kiittää aloitteentekijöitä ja allekirjoittaneita tärkeästä aloitteesta, joka on osaltaan lisännyt tietoisuutta mikromuoveista ja vienyt eteenpäin toimenpiteitä niistä luopumiseksi kosmetiikassa.

Kansalaisaloite sai meillä ympäristövaliokunnassa perusteellisen käsittelyn. Asiasta järjestettiin julkinen kuuleminen, ja valiokunta kuuli laajasti asiantuntijoita. Kansalaisaloitteen huoliin yhtyvä mietintö hyväksyttiin valiokunnassa yksimielisesti. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten tärkeä vaikuttamisen väline kansalaisaloite on.

Arvoisa puhemies! Mikromuovi on globaali ympäristöongelma. Mikromuovia kulkeutuu luontoon ja vesistöihin muun muassa pölyn mukana ilmassa sekä jäte- ja hulevesien seassa jopa täällä Suomessa, jossa jätevedenpuhdistamon teho on korkealla tasolla. Muovia syntyy myös, kun luontoon päätnyt muoviroska hajoaa. Luonnosta mikromuovia ei pysty enää keräämään pois, vaan sen kertyminen ympäristöön on kumuloituvaa, ja mikromuovia päätyy etenkin kalaruokien mukana mutta myös pakkauksista ja jopa juomavedestä ihmiskehoon. Mikromuovien vaikutuksesta ihmisten terveyteen on toistaiseksi saatavilla vain vähän tutkittua tietoa. Tähän valiokunta kiinnitti huomiota ja peräänkuuluttaakin tarvetta lisätä tutkimus- ja seurantatietoa mikromuovien lähteistä ja reiteistä sekä vaikutuksista ympäristöön ja ihmisten terveyteen.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Arvoisa puhemies! Mikromuoviongelman ratkaisu ei onneksi ole vain oman kansallisen lainsäädäntömme varassa, vaan asiaan on tartuttu myös EU:n tasolla. Euroopan kemikaalivirasto valmistelee parhaillaan komission muovistrategian ja niin sanotun REACH-asetuksen puitteissa rajoitusehdotusta, joka koskee tarkoituksellisesti lisättyjä mikromuoveja. Ehdotus kattaa kosmetiikan lisäksi laajasti myös pesuaineet, lannoitteet, kasvinsuojeluaineet ja biosidit. Rajoitusehdotus pitää sisällään kiellon tuoda markkinoille tuotteita, joissa mikromuovimäärä on enemmän kuin 0,01 painoprosenttia. Lisäksi mikromuoville ja mikrokrohmille ehdotetaan yhdenmukaista määritelmää, jota niillä ei tällä hetkellä ole. Tämän rajoituksen on tarkoitus tulla voimaan arvion mukaan vuoden 2021 aikana eli ensi vuonna. Hankaavina ainesosina käytettyjen mikromuovien osalta rajoitus tulisi voimaan heti, pois-huuhdeltavien kosmetiikkatuotteiden kohdalla siirtymäaika olisi neljä vuotta ja hiuksiin jätettävän kosmetiikan osalta kuusi vuotta.

Arvoisa puhemies! Suomella on myös oma kansallinen muovitiekartta, jonka toimeenpano käynnistyi vuonna 2018 ja joka jatkuu yhä ympäristöministeriön ja eri tahojen yhteistyönä. Muovitiekartta sisältää toimenpide-ehdotukset muoveja ja myös mikromuoveja koskevien haasteiden ratkaisemiseksi ja muoveista aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi. Tiekartassa luvataan käynnistää tutkimushankekokonaisuus ja vahvistaa kansainvälistä tutkimusyhteistyötä muovin ja erityisesti mikromuovien haitallisista vaikutuksista sekä kehittää ratkaisuja hule- ja jätevesien mikromuovien talteenottoon sekä mikromuoveja sisältävien lietteiden hyödyntämiseen. Onkin tärkeää, että seuraamme näiden toimien etene- mistä ja tuloksia myös ympäristövaliokunnassa.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa totesin, kansalaisaloitteella on ollut tärkeä merkitys keskustelun herättäjänä mikromuovien ympäristö- ja terveyshaitoista. On hienoa, että asia on edennyt samaan aikaan EU-tasolla, jolloin saamme voimaan kosmetiikkaa kattavamman mikromuoveja rajoittavan säätelyn. On tärkeä varmistua siitä, että kemikaaliviraston rajoitusehdotus pysyy tiukkana. Näin voidaan todeta, että kansalaisaloitteen tavoite on toteutumassa EU:n kautta eikä kansallista lainsäädäntöä tässä vaiheessa tarvita.

Keskustelu mikromuoveista ei varmasti kuitenkaan lopu tähän, ja kuten sanottu, tutkimustietoa tarvitaan lisää. Kosmetiikkaan ja muihin tuotteisiin lisätyt mikromuovit ovat vain pieni osa globaalia mikromuoviongelmaa. Lainsäädännössä on kuitenkin helppo lähteä liikkeelle niistä tuotteista, joihin mikromuovia on lisätty erikseen, koska niissä mikromuoveille voidaan kehittää korvaavia vaihtoehtoja. Suurempi ongelma on muovituotteista käytössä irtoava ja ympäristöön pääsevä mikromuovi, jonka suuria lähteitä ovat tosiaan esimerkiksi autonrenkaat ja tekstiilit. Niin EU:n komission muovistrategialla kuin Suomen omalla muovitiekartalla haetaan ratkaisuja myös näihin ongelmiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Hoskonen on nyt paikalla myös fyysisesti ja pääsee puhumaan. — Olkaa hyvä.

16.13 Hannu Hoskonen kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ymmärryksestä. Kävin äänenhuollossa tuossa. Poliitikolta kun ääni menee, se on aina vakava tilanne — flunssan takia siis.

Mikromuoviasia on maailman tämän hetken ympäristöön liittyvistä asioista ei ehkä niitä suurimpia mutta erittäin vakava, koska emme loppujen lopuksi tiedä mikromuovien terveysvaikutuksista esimerkiksi 20 vuoden päähän juuri yhtään mitään. Nyt ongelmaan on

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

havahduttu, ja tämän takia tämä kansalaisaloite tehtiin ja se eduskuntaan tuli, ja kiitän tässä yhteydessä vielä kerran niitä aktiivisia ihmisiä, jotka tämän asian nostivat esille ja jakoivat tämän kansalaisaloitteen tehdä. Kiitos siitä lämpimästi, ja heitähän kuulimme avoimesti kuulemistilaisuudessa, kun tätä asiaa käsiteltiin.

Kansalaisaloite, joka on ajankohtainen ja arvokas, on osa mikromuoveja koskevaa kansallista keskustelua, joka on toki myös kansainvälistä. Samalla ehdotetaan säädettäväksi laki, jolla kielletään mikromuovia sisältävien kosmetiikkatuotteiden maahantuonti, myynti ja valmistaminen Suomessa.

Valiokunta perehtyi aloitteeseen huolella asiantuntijoita kuullen. Mikromuovit ovat olleet esillä ympäristön- ja terveydensuojelun näkökulmasta. Luotettavaa tutkittua tietoa on vain vähän, joten sitä on tarpeen saada lisää, jotta haittavaikutusten torjumiseksi osataan ryhtyä oikeisiin toimenpiteisiin.

Kosmetiikan lisäksi mikromuovien mahdollisia päästölähteitä ovat muun muassa lannoitteet, pesu- ja puhdistusaineet sekä maalit, pinnoitteet ja lääkkeet. Mikromuovien määrään ympäristössä vaikuttavat kuitenkin eniten suuremmista muovia sisältävistä tuotteista syntyvät hiukkaset. Niitä syntyy esimerkiksi autonrenkaskulumista, ulkona olevista tekonurmikentistä sekä tekstiilien pesusta. Se on meille monille ehkä yllätys, että vaatteiden pesun yhteydessä vapautuu erilaisia mikromuovihelmiä valtavat määrät, ja kun vaatteita pestään maailmassa paljon, niin ongelma todella on globaali.

Kosmetiikkatuotteiden, joita kansalaisaloite koskee, osalta on voimassa olevaa lainsäädäntöä, jolla huolehditaan kosmetiikkatuotteiden turvallisuudesta sekä terveyden että ympäristön suojelemisen näkökulmasta. Lisäksi Euroopan kosmetiikkateollisuus on luopunut vapaaehtoisesti lähes kokonaan pesevien ja kuorivien mikrohelmien käytöstä poishuuhdeltavissa tuotteissa. Tästä asiastahan valiokunta kuuli sekä asiantuntijoita että myös kosmetiikkateollisuuden edustajia, ja viesti oli sieltä aivan sama, että tämä on tapahtunut tosiasia, ja siitä voisi kiittää kosmetiikkateollisuutta, että he ovat vastuullisesti asiaan suhtautuneet oma-aloitteisesti.

Euroopan unionissa valmistellaan parhaillaan mikromuovien käytön rajoittamista koskevaa lainsäädäntöä, joka koskee tarkoituksellisesti lisättyjä mikromuoveja kattaen kosmetiikan lisäksi myös pesuaineet, lannoitteet, kasvinsuojeluaineet ja eliötorjunta-aineet. Arvion mukaan rajoitus tulee voimaan vuoden 2021 aikana. Ehdotuksen on suunniteltu sisältävän siirtymäaikoja, jotta toimijat ehtivät sopeuttaa toimintansa uusien vaatimusten mukaisiksi.

Kansalaisaloitteen tarkoitus on hyvä, mutta ympäristövaliokunta katsoo, että nyt valmiilla olevan Euroopan unionin lainsäädännön vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä kansallisiin lainsäädäntötoimiin asiassa. Lainsäädännön lisäksi tärkeitä toimenpiteitä ovat myös teollisuuden ja muiden toimijoiden vapaaehtoiset toimet mikromuovien haittavaikutusten ehkäisemiseksi. Lisäksi on tärkeää seurata ja kehittää mikromuovien suodattamista hule- ja jätevesien käsittelyssä.

Mainittakoon arvoisalle eduskunnalle myös se, että ympäristövaliokunta vieraili Viikimäen jätevedenpuhdistamossa, ja oli hyvin huojentava tieto se, että hyvin nykyaikainen, moderni jätevedenpuhdistustekniikka poistaa myös mikromuoveja, ja sillä rintamalla on tässäkin kaupungissa kiitettävästi tehty tutkimustyötä ja edetty, ja totta kai yliopistot ja myös teknilliset korkeakoulut osallistuvat näihin tutkimuksiin ansiokkaasti. On tärkeää, että kehitämme tekniikkaa ja saamme yhä paremmin näitä jätevesiäkin puhdistettua.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Hulevesien tilanne on hieman vaikeampi, koska sen hallinta on vaikeaa, kun ne kovan sateen tullen vievät esimerkiksi tässä kaupungissa valtavan määrän vettä suoraan mereen eikä sitä puhdisteta millään lailla.

Myös merien tilanteesta olen, arvoisat edustajakollegat, huolissani, koska meriin dumpataan valtavat määrät muovia. Sen näemme jopa omilla kesämökkirannoillamme. Siellä rannoilla on muovipusseja sun muuta, ja ne pikkuhiljaa jauhautuvat siellä vedessä sitten pieniksi muovisirpaleiksi, ja sitten niitä saamme esimerkiksi kalaruuan yhteydessä itseemme.

Ongelma on globaali, ja se on erittäin vakava ongelma, mutta iloitsen siitä, että eduskunta on tässä asiassa ottanut vastuullisesti roolinsa ja lähtee edelleen kehittämään näitä systeemejä niin, että mikromuovien määrää pystytään vähentämään. Pois emme niistä enää pääse, koska tätä ongelmaa on levitetty ympäri Suomea ja ympäri maailmaa. Muuan tutkimus oli viime kesänä, että jostakin suomalaisesta lammesta ja järvestä oli otettu näytteitä, ja vaikka oli kuinka puhdas järvi tahansa, sieltäkin löytyi jo mikromuoveja, eliikkä ongelma on jo täällä meidän keskellämme. Sen takia asiaan kannattaa suhtautua suurella vakavuudella.

16.18 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille tärkeästä asiasta. Aloite näytti taas voimansa, kun se tuli tänne käsittelyyn ja valiokunta kuuli asiantuntijoita. Muulla tavoin emme olisi käsitelleet näin laajasti aihetta täällä täysistunnossa myöskään. Voi todeta, että onneksi tässä tapauksessa asiat ovat edenneet, eivät toki tarpeeksi nopeasti, mutta etenkin EU:ssa muovi on otettu vakavasti ja on todettu, että tähän täytyy löytää ratkaisuja.

Uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä täytyy vähentää. Mikromuovien osalta on mahdollista korvata esimerkiksi kosmetiikassa näiden ainesosien osuus suhteellisen helposti, joten on selvää, että ollaan oikealla asialla. On kyse vain tietyistä tottumuksista, joiden takia on jatkettu aika pitkään tällaista täysin vastuutonta toimintamallia, jossa mikromuovit päätyvät monenlaisten lähteiden kautta muun muassa vesistöihin. Vesistöongelmat ovat sekä globaaleja että paikallisia. On hyvä huomio, että Suomessakin, vaikka meillä on paljon järviä, järvet ovat kohtuullisen matalia, jolloin niihin kerääntyy kuluttajien ja teollisuuden aiheuttamana päästöjä, niin mikromuoveja kuin suolaantumista ja muita päästöjä.

On hyvä seurata, miten Suomen oma muovitiekartta ja sen valmistelu etenevät. Joskus valmistelut tärkeisiin asioihin ovat liian hitaita. Sen takia toivon, että kyseinen valiokunta jatkaa tämän ansiokkaan aloitteen esiin tuomien asioiden seuraamista ja voimme palata asiaan toivottavasti mahdollisimman pian ja meillä on vielä enemmän kerrottavaa sen osalta, mitä kaikkea tämän kansallisen työn myötä saadaan aikaiseksi ja mitä EU vielä edelleenkin toimeenpanee jatkossa.

16.20 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite mikromuovien kieltämiseksi kosmetiikassa on tärkeä, ja on hienoa, että me olemme tämän aloitteen kautta saaneet käsitellä mikromuoviongelmaan puuttumista täällä eduskunnassa. Kiitos vielä aloitteen tekijöille ja allekirjoittajille myös vasemmistoliiton puolesta.

Tämä mikromuoviongelma on tosiaan todellinen ja se on globaali. YK arvioi, että meidän merissä on jopa 51 biljoonaa mikromuovikappaletta. Tätä määrää voi havainnollistaa sillä, että se on enemmän kuin meillä on tähtiä meidän galaksissamme. Jotenkin tämä on

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

haastavaa suhteuttaa, kun näin suuresta määrästä on kyse. Mutta joka tapauksessa vasemmostoliitto suhtautuu myönteisesti mikromuovien myynnin ja valmistuksen rajoittamiseen lainsäädännön kautta. Me haluamme, ettei meidän ympäristöömme, erityisesti meriin, eikä myöskään meidän elimistöihimme kumuloituvasti, kuten täällä todettiin, keräänny mikromuovia.

No, nyt me olemme ympäristövaliokunnassa tosiaan saaneet perehtyä tähän asiaan perusteellisesti. Me saimme kuulla paljon siitä, miten ala itse toimii jo mikromuovien vähentämiseksi. Minä itse olen kuitenkin sitä mieltä, että jos meillä on ongelma, niin sitä ei voi jättää pelkästään yritysten hyväntahtoisuuden tai kuluttajien vastuulle. Myös esimerkiksi Suomen ympäristökeskus on todennut, että kansainväliset kokemukset osoittavat, että juuri lainsäädäntö on tehokas tapa vähentää mikromuoveja.

Asia on tosiaan niin, niin kuin täällä on todettu, että tämä ongelma on nyt laajasti tunnistettu ja toimiin on ryhdytty. Ja tähän on siis erinomainen asia meille ja toki myös tämän aloitteen tekijöille. Eli tämä lainsäädäntövalmistelu etenee EU:ssa. EU tulee myös tässä asiassa etenemään nopeammassa aikataulussa kuin mitä vaatisi tämän kansallisen lainsäädännön laatiminen. EU:n kautta me tulemme myös saamaan kattavamman mikromuovilainsäädännön kuin mitä tämä kansalaisaloite esittää. Eli meillä on tässä siis tavallaan positiivinen ongelma tai yksinkertaisemmin voi sanoa, että tämä asia on hoidossa: se on hoidossa EU:n kautta, ja se on hoidossa vielä kattavammin.

Tämä EU:n valmisteilla oleva rajoitusehdotus tosiaan pitää sisällään kiellon saattaa markkinoille mikromuovia sisältäviä tuotteita, ja tämä valmistelu kattaa kosmetiikan lisäksi myös pesuaineet, lannoitteet, kasvinsuojeluaineet ja biosidit, kuten täällä jo ensimmäisessä puheenvuorossakin kerrottiin. Lisäksi on hyvä, että EU:n kautta ehdotetaan nyt mikromuoville ja mikrohelmille yhdenmukaista määritelmää, koska tällä hetkellä sellaista ei ole. Kun Euroopan kemikaalivirasto ECHA ehdotti viime vuoden alussa mikromuovien käytön rajoittamista lailla, niin tämä ei tosiaan ollut silloin tiedossa, kun tätä kansalaisaloitetta alettiin laittaa liikkeelle. Tämä ECHAN ehdotus kattaisi määrällisesti 400 tonnia muovia seuraavan 20 vuoden aikana. Guardianin mukaan tämä merkitsisi mikromuovien käytön laskua 90 prosentilla, eli kyse on oikeasti merkittävästä asiasta ja hyvästä lainsäädännöstä, joka etenee.

Kun tätä valiokunnassa käsiteltiin, niin minulle itselleni oli tosi tärkeää varmistaa, että tämä EU-lainsäädäntö myös sitten todella etenee, kun kyse on nyt valmistelussa olevasta asiasta, ja minä kysyin valiokuntakäsittelyn aikana niin ministeriön edustajilta kuin myös asiantuntijoilta tästä ja kysyin, kun järjestettiin tämä julkinen kuuleminen. Hyvin laajasti ja yksimielisesti saatiin se vastaus, että erillinen kansallinen lainsäädäntö ei ole tarpeen tässä tilanteessa näistä syistä, jotka äsken kerroin. Näin esimerkiksi tosiaan lausui Suomen ympäristökeskus, kun he antoivat tästä oman asiantuntijalausuntonsa.

Eli näiden vastausten perusteella me voimme nyt luottaa siihen, että tämä asia hoituu EU:n kautta, ja sen takia meillä on tässä pohjana ympäristölautakunnan yksimielinen mietintö. Eli ympäristövaliokunta yhtyy kansalaisaloitteen huoliin, ja nämä aloitteen tavoitteet ovat toteutumassa, ne ovat toteutumassa tämän EU-lainsäädännön kautta.

16.25 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tuo edustaja Kivelän mainitsema yksityiskohta näistä galaksimme tähtimääristä oli varsin mielenkiintoinen. Olisi mukava saada siitä vähän tarkempaa tietoa, kukahen ne on mahtanut laskea.

No niin, sitten itse tähän asiaan.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Ensinnäkin, kiitos kansalaisaloitteen tekijöille. Tämä on ollut erittäin merkittävä asia tuoda tänne eduskuntaan saakka kansalaisaloitteen kautta. Sanotaan, että tieto lisää tuskaa. Ehkä modernisoisin vähän tätä: tieto lisää velvoitetta ja vastuuta. Tässä tapauksessa mikromuovien kohdalla, mitä enemmän saamme tarkennettua tietoa erilaisista ympäristöä tuhoavista asioista, sitä vastuullisemmiksi joudumme näiden asioiden edessä, koska useimmiten on niin, että ihminen tuottaa lähes kaikki ne asiat, jotka ympäristöön haitallisesti vaikuttavat.

Kiitan myös valiokuntaa perusteellisesta käsittelystä tämän asian suhteen. Tämä on ollut varmaan heillekin mielenkiintoinen asia. Ja itse asiassa tässä innostuin, että täytyy mennä ihan sinne valiokunnan sivuille ja katsoa näitä erilaisia asiantuntijalausuntoja, koska tämä on niin mielenkiintoinen aihe. Ei tule ajatelleeksi aamulla tukkaa pestessä, että tuottaa jotain mikrorakeita, jotka sitten tuhoavat ympäristöä. Pitäisiköhän harventaa hiustenpesua?

Arvoisa puhemies! Valiokunnan päätelmä on myös hyvä, ja tämä EU-lainsäädäntö, joka tässä on nyt tulossa nopeutetusti, takaa sen, että asia tosiaan etenee eteenpäin. Kyllä soisin, että tämäntyyppisiä asioita enemmänkin tulisi kansalaisaloitteiden kautta, jos ei muuten eduskunta ymmärrä, jotta tieto voisi näin lisääntyä ja laajentua, vaikka se sitten sitä vastuullisuutta meille kasvattaakin.

16.28 Petri Honkonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan ympäristövaliokunnassa kävimme tästä hyvän ja perusteellisen kuulemisen. Toki, kuten tässä jo edellä kuulimme, niin Euroopan unionin prosesseista johtuen emme tähän kansalaisaloitteeseen nyt tässä kohtaa yhdy. On äärimmäisen hyvä, että tähän on EU-tasolla puututtu ja siellä on tämä REACH-asetuksen muutos ja muita prosesseja meneillään, koska tämä ongelmahan on globaali. Tämän hallinta pelkästään kotimaisin keinoin on tietysti vaikeaa.

Itse näen tässä oikeastaan kaksi selkeää etenemistietä. Kun katsotaan näitä mikromuovin suurimpia päästölähteitä, Suomessa ne taitavat olla juurikin nämä jäteveden mukana tulevat mikromuovit. Sitten on autonrenkaat, tietysti erilaiset jätteet, joita kuitenkin jonkun verran päätyy vesistöihin, ja maailman mittakaavassahan on sitten monia muita. Näitä pitää yksinkertaisesti lainsäädännöllä hallita ja pyrkiä eroon sellaisista materiaaleista, jotka aiheuttavat vesistöihin päästöjä. Toinen iso osa tätä ratkaisua on tietenkin biotalous ja uudet biotuotteet, joilla voidaan ihan suoraan korvata perinteisiä muovisia tuotteita.

No ehkä, jos vielä kolmannen mainitsisi, niin itse olen kyllä taipuvainen ajattelemaan sillä tavalla, että mitä tulee erilaisiin muovipakkauksiin, joita on koko maailma täynnä, niin kyllä meidän täältä Suomesta ja Euroopan unionista käsin pitää lähteä siitä, että kaikki muovipakkaukset pitää standardisoida. Samalla tavalla kuin meillä on pullopanttijärjestelmä aikanaan luotu — ja hyvin toimivaksi onkin luotu — niin muovipakkaukset pitää standardisoida, koska se mahdollistaa muovien paremman keräyksen ja hallinnan ja myöskin muovien kierrätyksen. Uskon, että se on yksi keskeinen keino siinä, että pystytään myös näitä mikromuovipäästöjä hallitsemaan.

Totta kai yritysten oma vastuu on tärkeää. Niin kuin tässä kuulimme, niin suomalaiset kosmetiikan valmistajat eivät enää käytä juurikaan näitä mikromuovirakeita. Jos edustaja Kivisaari tai vaikka edustaja Laukkanen käyttää illalla kuorintavoidetta, niin voi olla varma siitä, että ei siinä enää näitä mikromuovirakeita ole mukana ja voi huojentuneesti niitä käyttää.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Arvoisa puhemies! On todellakin hyvää keskustelua tästä käyty ja asia on valtavan tärkeä.

16.30 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää kansalaisaloitteen laatijoita erittäin tärkeän asian nostamisesta esille ja keskusteluun. Mikromuovi on merkittävä ympäristöongelma, kuten olemme tässä kuulleet. Mikromuovia päätyy yhä enenevässä määrin luontoon ja vesistöihin, ja tällä on vakavia seurauksia koko ekosysteemille. Mikromuovi ei kuitenkaan kosketa ainoastaan luontoa. Viimeisimpien tutkimusten mukaan sitä päätyy myös ihmisten elimistöihin muun muassa pullo- ja hanaveden sekä kalaravinnon kautta, WWF:n mukaan keskimäärin jopa 250 grammaa vuodessa.

Mikromuovin vähentämisen pitää tapahtua tehokkaasti Euroopan unionin tasolla. REACH-asetus antaa mahdollisuuden vaikuttaviin ja laajoihin toimiin mikromuoviongelman torjumiseksi. EU on valtava markkina-alue, ja sen tasolla tehdyillä päätöksillä voimme vaikuttaa paitsi Euroopan myös koko maailman tulevaisuuteen. EU:n kemikaaliviraston valmisteleva rajoitusehdotus kattaa laajasti lisätyt mikromuovit eri lainsäädännöissä, mikä tekee toimista kattavampia ja vaikuttavampia. Tämä rajoitusehdotus ansaitsee siis täyden tuen.

On tärkeää, että keskustelemme kosmetiikan roolista mikromuovipäästöjen aiheuttajana. Sen ansiosta kuluttajien tietoisuus lisääntyy ja yritykset muuttavat käytäntöjään ympäristöystävällisemmiksi. Samalla on hyvä muistaa, että valtaosa mikromuovista päätyy luontoon vaatteiden ja liikenteen vuoksi. Mikromuovia irtoaa pyykinpesun yhteydessä kaikista tekokuituisista vaatteista, jolloin ne päätyvät vesistöihin. Tekokuituiset vaatteet ja muut tekstiilit aiheuttavat eniten mikromuovipäästöjä, ja valitettavasti ne muodostavat 65 prosenttia kaikista käyttämistämme tekstiileistä. Mikromuovipäästöt vähentyisivät merkittävästi, jos tekokuitujen sijaan käytettäisiin luonnonkuituja. Niiden markkinaosuus on valitettavasti kuitenkin tekstiileiden osalta vielä hyvin pieni. Luonnonkuitujen käyttöä edistävä tuotekehitys olisi viisasta huomioida tutkimusrahoitusta jaettaessa. Tekstiilien oikeanlainen hävittäminen on myös hyvin tärkeää. Se edellyttää vastuunkantoa yrityksiltä sekä tekstiilin kiertotalouden ja kestäväen käytön vahvaa huomiointia poliittisessa päätöksenteossa.

Mikromuovin vähentämiseksi tarvitaan globaaleja toimia. WWF on vaatinut, että muovirokoskan päätyminen mereen pysäytetään sitovalla YK-vetoisella sopimuksella. Globaaleja ongelmia ratkaistaan parhaiten kansainvälisellä yhteistyöllä, joten sopimusta olisi ehdottomasti tavoiteltava kaikin keinoin.

Vaikka EU-tason toimet ja kansainväliset sopimukset ovat tärkeitä, myös teillä, arvoisa hallitus, on vastuu mikromuoviongelmien torjumisessa. Muovitiekartassa asetetut tavoitteet on toteutettava määrätietoisesti ja huolehtien siitä, että Suomi on mikromuovin ja muovijätteen vähentämisessä globaali edelläkävijä. Pääsemme keskustelemaan muovin kestävästä käytöstä ja kierrätyksestä lisää, kun hallitus toimittaa esityksensä EU:n jätesäädöspaketista eduskunnalle myöhemmin tänä vuonna. Toivottavasti kasvanut julkinen tietoisuus ja valmisteilla olevat lainsäädännölliset toimet antavat meille paremmat keinot puuttua mikromuovin aiheuttamiin ympäristöongelmiin.

16.34 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Aivan alkuun haluan minäkin kiittää kaikkia heitä, jotka ovat keränneet nimiä ja tehneet töitä sen eteen, että meillä on tänään täällä salissa keskustelussa kansalaisaloite, jonka tavoitetilä on kieltää mikromuovien

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

käyttö kosmetiikassa. Saan itse vaikuttaa ympäristövaliokunnan työssä ja siten olen saanut käsitellä myös valiokuntatyön kautta kyseistä aloitetta, niin kuin moni meistä, jotka olemme käyttäneet puheenvuoron tänään täällä salissa tästä aloitteesta.

Niin kuin on jo käynyt ilmi, valiokuntatyössä emme suoraan puoltaneet aloitteen henkeä kiellosta tässä ja nyt vaan katsoimme, että valmisteilla oleva EU-lainsäädäntö on riittävä lainsäädännöllinen toimenpide tässä vaiheessa. Valmisteilla on siis REACH-asetuksen nojalla rajoitusehdotus, joka koskee lisättyjä mikromuoveja kattaen kosmetiikan lisäksi myös pesuaineet, lannoitteet, kasvinsuojeluaineet ja biosidit.

Valiokunnassa pidimme tärkeänä lisätä tutkimus- ja seurantatietoa mikromuovien lähteistä ja reiteistä sekä vaikutuksista ympäristöön ja ihmisten terveyteen. Painotimme jätevedenpuhdistuksen merkitystä mikromuovien vesistöpäästöjen vähentämisessä. Koska mikromuoviongelma on vaikeasti hallittava, tutkimustietoa tarvitaan ehdottomasti lisää. Turvallisen ja terveellisen ympäristön saavuttamiseksi on puhtailla vesistöillä sekä pohjavesillä erittäin tärkeä merkitys sekä meille ihmisille että luonnon ekosysteemille. Voidaan sanoa, että Suomessa jätevesien puhdistus on hyvällä tasolla, mutta meilläkin on silti yhä edelleen parannettavaa. Mikromuovikuormituksen minimoinnin lisäksi on syytä korostaa tehokasta jätevesien käsittelyä, maatalouden kuormituksen minimointia ja pohjavesialueiden suojelua. Kun puhumme mikromuoveista, on syytä muistaa ongelmien laajuus ja jo olemassa olevan tiedon perusteella suurimmat päästölähteet, kuten merien muoviroska, kalastusverkot, tekstiilikuidut ja muun muassa teiden pinnoitteet.

Lopuksi haluan mainita, että meillä on myös kansallinen ohjelma, jota kutsutaan muovitieläkartaksi ja johon edellinenkin edustaja viittasi. Tämä pitää sisällään toimenpide-ehdotukset muoveja koskevien haasteiden ratkaisemiseksi ja muoveista aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi. Tämän ohjelman toimeenpano on käynnistynyt vuoden 2018 lopussa ja jatkuu toivottavasti entistä ripeämmin — tämänkin aloitteen johdosta — ympäristöministeriön ja eri tahojen yhteistyönä.

16.37 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä kansalaisaloite ja sen perinpohjainen ja huolellinen käsittely ympäristövaliokunnassa on ollut erittäin tärkeää asiaan tarttumista. Kun itse en ole valiokunnan jäsen vaan olen muu kansanedustaja, niin kiitän ympäristövaliokuntaa ja myös näitä aktiivisia ihmisiä, jotka ovat tämän asian tänne meille eduskuntaan tuoneet, koska jos ajattelee maailman tilaa, ajatellaan ihmiskunnan ja planeetan suuria haasteita eteenpäin, niin kyllähän tämä mikromuovi ja muu muoviroska ja sen vähentäminen ja muoviongelmat ja niiden muoviongelmien ratkaiseminen ovat niitä suuria kysymyksiä. Ovathan toisaalta aivan puistattavia ja järkyttäviä ne aivan valtavat, kokonaisten maanosien ja maiden kokoiset muovilautat, jotka seilaavat jossakin Tyynellä valtamerellä. Taikka sitten tosiaan meillä alkaa olla suomalaisia järviä, meidän kotiseutuja ja mökkialueiden järviä, joista jo löytyy sitten tätä mikromuovia, kun näytteitä otetaan — asiaan todellakin täytyy tarttua.

Ympäristövaliokunnan linja, jonka ansiokkaasti asiaan hyvin perehtynyt ympäristövaliokunnan puheenjohtaja Hannu Hoskonen avasi — että mennään EU-säätelyllä, EU-regulaatiolla — on hyvä linja. Uskon ja olen varma, että tällä saadaan tätä kosmetiikkatuote- ja muoviongelmaa kuriin.

Mutta haluan, puhemies, kiinnittää huomiota siihen, että mikromuovia tulee myös muita tuotteita, ja yksi iso ongelma on vaatteiden mikromuovi. Kyllä meidän täytyy pystyä tarttumaan tähän niin sanottuun pikamuoti-ilmiöön eli siihen, että me ostamme sellaisia

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

vaatteita, etteivät ne kestä kuin muutaman pesukerran ja että on harrastus ostella vaatteita koko ajan ja heittää niitä roskiin. Tässä kohtaa en voi olla ottamatta esille tällaista mielenkiintoista näkökulmaa, että Suomessa paljon parjattu turkistarhaus ja turkistuotanto ovat esimerkki siitä, että on kiertotalouteen, uusiutuviin luonnonvaroihin nojaavaa vaateduotantoa. Jos mentäisiin sellaisiin tilanteisiin, että turkisala kielletäisiin, se tarkoittaa, että niitä karvakaaluksia sitten valmistetaan mikromuoveista ja muovista karvaa, näitä keinoturkkeja. [Mai Kivelän välihuuto] Haluan tämän näkökulman tässä ottaa esille. No, totta kai monia muitakin materiaaleja kuin suomalaisen minkin tai ketun turkki löytyy korvaamaan mikromuoveja. Puulla, kaikella muulla eloperäisellä biomassalla voidaan korvata näitä mikromuoveja.

Mutta, puhemies, suuntana pitää olla vähempi muovinen yhteiskunta ja vähempi muovinen maailma. [Puhemies: Puupaltool!]

16.39 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Aloitteen taustalla on todella aivan aiheellinen huoli siitä, että mikromuoveja kulkeutuu vesistöihin, ja kyseessä on tällainen vakava globaali ympäristöongelma. Näihin vesistöihin huuhtoutuneet mikromuovihiukkaset aiheuttavat haittaa eliöille ja koko merelliselle ekosysteemille.

Mikromuovien määrään ympäristössä vaikuttavat eniten kuitenkin suurimmista muovia sisältävistä tuotteista kulumisen seurauksena tai ajan kuluessa syntyvät hiukkaset. Esimerkiksi tieliikenteessä auton rengaskulumat, ulkona olevat monet tekonurmikentät sekä, kuten Kurvinen vaatedukseen viittasi, tekstiilien pesu ovat merkittäviä mikromuovilähteitä. Suomen merialueella tavataan tyypillisesti alle kymmenen mikromuovipartikkelia kuutiometrissä vettä.

Mutta keinoja muovin käytön vähentämiseksi ja korvaavien biotuotteiden lisäämiseksi kyllä löytyy. Muovihaasteen ratkaisemiseksi selvitetään keinoja esimerkiksi tuotteiden elinkaarimallin avulla.

Myös keskusta haluaa parantaa kuluttajien tietoisuutta muovihaasteista ja tarvittaessa myös lainsäädännön keinoin edistää ympäristölle haitallisimpien muovituotteiden vähentämistä tai jopa saamista pois markkinoilta.

Puhemies! Suomessa on huippuluokan osaamista jätevesien puhdistamisessa. Edelleen myös tässä kohtaa täytyy kehittää tapoja, joilla muun muassa mikromuovit saadaan pois ravinnekierrosta. Tärkeimmän painopisteen on kuitenkin oltava haitallisten kemikaalien ja mikromuovien synnyn ehkäisyssä. Haitallisia kemikaaleja ja mikromuoveja syntyy erityisesti tekstiilin, kosmetiikan, pakkausmateriaalin ja tieliikenteen kautta.

Puhemies! Keskustan tavoitteena on myös siirtyminen fossiilitaloudesta biotalouteen myös korvaamalla muovituotteita biotuotepohjaisilla tai biohajoavilla tuotteilla. Haluamme myös tukea ratkaisuja, joilla auton renkaista ja tiemerkinnoista syntyviä mikromuovipäästöjä vähennetään ja niiden kulkeutumista luontoon vältetään.

16.42 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Minunkin täytyy kiittää heti alkuun kansalaisaloitteen allekirjoittajia ja tekijöitä sekä ympäristövaliokuntaa, sen jäseniä ja sitä, että valiokunta on kuullut laajasti asiantuntijoita tässä kansalaisaloitteessa. Tietysti aina tuntuu hassulta, kun päätösehdotus on, että ”hylkää kansalaisaloitteeseen sisältyvän ehdotuksen” — se voi kuulostaa siltä, että nyt ei olla samaa mieltä. Mutta päinvastoin: valiokunta toteaa perusteluissaan, että kannattaa tätä aloitetta ja että tämä aloitteen henki tulee toteutumaan parhaiten tällä kansainvälisellä ja EU:n laajuisella rajoituksella. Ja olisi todella ilahdutta-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

vaa, jos tämä rajoitus astuisi voimaan jo vuonna 2021 elikkä vuoden päästä. Se tarkoittaisi kyllä käytännössä sitä, että se tulisi voimaan varmasti nopeammin kuin kansallisessa prosessissa, elikkä siinäkin mielessä on hieno asia, että tämä edistyy tuolla EU-tasolla ja sitä kautta myös tämä sääntely tulee koskemaan muitakin jäsenmaita ja laajemmin. Toivottavasti myös kansainvälistä sääntelyä saadaan tähän mikromuovien kieltämiseen kosmetiikkatuotteissa ja myös laajemmin.

Tässä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja biopohjaisten materiaalien käyttöönotosta. Muovia voidaan jo nyt korvata hyvin paljon, ja nämä puupohjaiset ja muut biohajoavat materiaalit ovat jo yhä enemmän ja enemmän käytössä. Suomi voisi olla tässäkin myös yksi suunnannäyttäjistä, ja kun tuotekehittelyyn ja innovaatiokehitykseen satsataan, niin siellä varmasti tähän kannattaa kiinnittää vielä isompaa ja laajempaa huomiota.

Murheellista on tietysti se, että eri puolilla tätä maailmaa, tätä planeettaa, edelleen käytetään hyvin paljon muovia, mutta myös se, että jätevesien puhdistamista tai kiertotaloutta ei ole otettu käyttöön, elikkä sitä kautta sitten sitä muovia kertyy edelleen suuret määrät tuonne valtameriin ja sitä kautta mikromuovit kertyvät sitten planktoneihin ja muihin eliöihin ja ravintoketjuun ja niin edelleen. Toivottavasti tämä meidän kotimainen puhdas juomavesi, josta saamme olla ylpeitä, ei ehdi saastua ennen kuin saamme ne korvaavat tuotteet ja esimerkiksi nämä mikromuovien kieltorajoitteet voimaan.

Vaatteiden osalta täytyy todeta, että olen samaa mieltä: tämmöinen kertakäyttötalous on huolestuttavaa, että tosiaan muutaman pesukerran jälkeen saa heittää vaatteiden pois, koska se ei kestä. Tähänkin tarvitaan tietysti tämmöisiä laadukkaita kankaita. Voidaan tutkia justiinsa näitä materiaaleja huomioiden se, mitä se vaate sisältää. Ja sitten toivoisin, että tällaiset vanhanaikaiset tai ei vanhanaikaiset vaan siis semmoiset vanhat käsityöammatit kuin suutari ja räätäli saataisiin edelleen käyttöön. Monista kunnista valitettavasti esimerkiksi suutaripalvelut uupuvat, mutta jospa tätä kautta huomataan, että ei niitä hyviä kenkiä kannata sen takia pois heittää, että joku vetoketju tai kanta menee, ja viedään ne kengät sinne suutarille ja voidaan käyttää vaikka 10 tai 20 vuotta niitä samoja saapikkaita. [Puhemies koputtaa] Tässä meillä on näitä mahdollisuuksia myös.

16.45 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan kiitokset aloitteen tekijöille, allekirjoittajille ja ympäristövaliokunnalle hyvästä työstä. Tärkeää on tutkimus, ja on tärkeää, että teknologiaa kehitetään meidän vesien puhdistuksen osalta.

Ehkä yhden ylitse muiden nostaisin puheenvuorossani: hulevedet ja maailman yleisimän roskan, ja sehän on tupakantumppi. Sehän on muovia, ja se ei häivy luonnosta koskaan. Rantojen yleisimmät roskat ovat tupakantumppuja. Valtaosa tupakoitsijoista laittaa roskat roskikseen, mutta kolme neljästä tumppea tupakan maahan, ja hulevesien mukana, sadevesien mukana sitten tupakantumpit päätyvät meidän vesistöihimme, hajoavat mikromuoviksi. Se ei ole pelkästään mikromuovia, vaan siellä on lyijyä, arsenikkia, eli tupakka tappaa ei vain sitä polttaessa vaan kun se tumpataan, ja tätä kertyy eliöstöön ja sitä kautta myöskin ravintoketjuumme.

On arvioitu, että noin 4 miljardia tumppea päätyy Suomessa vesistöihin. Se on noin 680 000 kiloa vaarallista jätettä. Toivon, että tämän aloitteen käsittelyn jälkeen ei jäädä odottamaan vain, mitä EU:ssa tapahtuu, vaan katsotaan, mitä suomalaisessa lainsäädännössä voitaisiin tehdä. Tupakkalainsäädännön uudistaminen on yksi asia. Voisimme kieltää tupakoinnin rannoilla, leikkipuistoissa, ja voitaisiin myöskin pohtia sakotusmenettelyä. Kun menet Pariisiin, niin jos tumpaat tupakan, se on 70 euroa sakkoa, jos poliisi sen

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

sattuu näkemään. En sano, että sakot pelastavat maailman, mutta toivon, että myöskin tupakkalainsäädännöllä edesautettaisiin sitä, että saataisiin tumpit pois meidän vesistöistämme.

Arvoisa puhemies! Roskaantumisen kitkemiseksi kestävä ratkaisu on tietenkin kiertotalous, jota kohti meidän pitää siirtyä entistä tiiviimminkin, ja siinä kyllä osaltani vauhditan hallitusta, eli kulutuksen vähentäminen, ympäristöystävällisten tuotteiden kehittäminen, tuotteiden uudelleenkäyttö ja tehokas kierrätys, kertakäyttömuovien poistaminen kulutuksesta, jätteiden käyttö energiana siinä tapauksessa, jos niitä ei muuten voi tehokkaasti ja ympäristöystävällisesti hyödyntää — nämä ovat kaikki tavoiteltavia toimia. Sipilän hallituksessa tämä oli yksi meidän kärkitavoitteemme, ja toivon todellakin, että Marinin hallitus tässä asiassa kovasti urakoi.

Toivon todellakin, että tämä puheenvuoroni tupakkalainsäädännön uudistamisesta menisi nyt hallituksen korviin, koska ainakaan siinä listassa, mitä lainsäädäntöä on tulossa eduskuntaan, en tätä tupakkalain uudistusta ole nähnyt. Se on terveyden, mutta myös ympäristön kannalta tärkeä.

16.48 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä kansalaisaloite on todellakin tärkeä ja ajankohtainen, sillä siinä esille tuotuun ongelmaan tulee löytyä vaikuttavat ja kestävät ratkaisut, jotta mikromuovia ei enää pääse vesistöön. Ympäristövaliokunnan julkisessa kuulemisessa oli erittäin hyvää nimenomaan se, että läsnä olivat myös aloitteentekijät ja että he toivat esiin erittäin hyviä näkökantoja asiaan. Myöskin asiantuntijat avoimesti kertoivat nykytilanteesta. Itse näkisin, että — kuten valiokuntakin toteaa — mikromuovien käytöstä aiheutuvien ympäristö- ja terveyshaittojen riskeistä ollaan yhä enemmän tietoisia, ja myös tämä kansalaisaloite on aikaansaanut tietoisuuden lisääntymistä. Asiasta on keskusteltu, ja näitä haittoja on ryhdytty ehkäisemään sekä lainsäädännön avulla että ennen kaikkea vapaaehtoisin toimin. Suomalaiset tuotteiden valmistajat ovat olleet etujoukoissa Euroopassa näissä kehitysasioissa. Se on hyvä asia.

Mutta monta kertaa, kun on kyse ongelmasta, se voi olla myöskin mahdollisuus ja uuden alku. Itse uskon, että kun muoviongelma, mikromuoveista, on nyt ruvettu keskustelemaan ja tuotu niitä ongelmia yhä enemmän esille, se on saanut myöskin teollisuuden kehittämään ja etsimään uusia ratkaisuja muoviongelmaan. Sitä kautta löytyy myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia elinkeinoelämälle, ja uskon, että suomalaiset yritykset voivat olla kehityksen kärjessä myöskin tässä. Se on hyvä asia.

Itse olen sitä mieltä, että tavoitteena tulee olla siirtyminen fossiilitaloudesta biotalouteen myös korvaamalla muovituotteita biopohjaisilla ja biohajoavilla tuotteilla tulevaisuudessa. Samoin tulee myöskin etsiä ratkaisuja, joilla — vaikka nyt puhutaankin kosmetiikasta — myös muista mikromuovien lähteistä, esimerkiksi autonrenkaista ja tiemerkinnoista, syntyviä mikromuovipäästöjä ja niiden kulkeutumista luontoon voidaan vähentää. Huomionarvoista on myöskin se, että suomalaisista metsistä ja innovaatioista voi tulla merkittävä muovin ja esimerkiksi vaateteollisuuden raaka-aineiden korvaaja, kuten ollaan jo ennakkoviitteitä saatukin tässä viime vuosina. Se voi olla Suomelle iso mahdollisuus tulevaisuudessa, ja toivon, että myös vesien puhdistusjärjestelmiä kehitetään jatkossakin. Suomi on edelläkävijä myöskin näissä asioissa, [Puhemies koputtaa] ja se voi olla meille mahdollisuus.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Lopuksi, arvoisa puhemies, [Puhemies koputtaa] haluan kyllä esittää kunnille pienen haasteen, että näitä muovinkeräysastioita tulisi jätekeräyspisteille lisää. Se on mahdollisuus siihen kierrättämiseen nimenomaan.

16.52 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille, kiitos ympäristövaliokunnalle selvästikin kattavasta käsittelystä, ja kiitos kollegoille erinomaisista puheenvuoroista tässä edellä. Tämä tosiaan käsittelee erityisesti kosmetiikan mikromuovi-asiaa, joka on tavallaan selkeä ja helposti ratkaistava ongelma, koska mikromuoveja ei varsinaisesti tarvita mihinkään siinä käytössä.

Kun täällä on tuotu esille tätä biotalous-, biomuovipuolta, niin minä sinänsä olen samaa mieltä, että täällä biotaloudessa on paljon potentiaalia ja meillä on syytä siirtyä fossiilisista raaka-aineista enenevissä määrin sellaisiin, joita saadaan muualta kuin maan uumenista. Mutta on todella tärkeä tiedostaa, mistä puhutaan ja mitä on biomuovi, mitä on biohajoava muovi. Periaatteessa muovi, joka on tehty biomassasta, ei välttämättä eroa kemiallisesti millään tavalla tavallisesta fossiilisesta muovista. Se tarkoittaa, että sen mikromuovin ongelmat ovat tismalleen samat. Eli tavallaan ne ratkaisut eivät välttämättä pelkästään sitä raaka-ainetta vaihtamalla löydy, vaan tässä on toisaalta tarve myös miettiä — niin kuin täällä on moni korostanut — niitä syitä, mistä tätä syntyy, minkälaisilla jätekierrroilla ja muilla voidaan varmistaa, ettei sitä ylipäänsä tule ja valu mihinkään.

Yksi hyvä nosto täällä on ollut pikamuoti, jolla tosiaan on hirvittävän iso ekologinen jalanjälki ja johon olisi hyvin helppo tarttua lainsäädännöllä ja huolehtia siitä, että materiaalit ovat kierrätettäviä, korjaaminen on edullista — tällaisista asioista. Siinä minun mielestäni meillä kyllä sarkaa on — kirjaimellisesti sarkaa — jota kannattaa jatkossa edistää. Todella hyvä, että tämä aloite nostaa tätä ehkä laajempaa keskustelua esiin.

Tosiaan halusin korostaa sitä, että pidetään mielessä, että se, että se muovi on bioaine, ei välttämättä korjaa tässä ongelmassa yhtään mitään, jos emme me sitä laajempaa ongelmaa siinä ympärillä ratkaise.

16.54 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan vielä kertaalleen kiittää ympäristövaliokuntaa aivan erinomaisen hyvästä työstä ja paneutumisesta vaikeaan asiaan. Kansalaisaloite antoi meille mahdollisuuden tähän työhön, ja siitä lämmin kiitos vielä kerran valiokunnalle. Se työ oli erittäin mielenkiintoista ja suorastaan opettavaista. Tämä osoittaa sen mahdollisuuden myös olevan totta, että vaikka olemme tätä maapalloa lianneet itse, niin me pystymme myös sitä puhdistamaan tulevaisuudessa, kun opimme ymmärtämään näitä prosesseja, mitä luonnossa tapahtuu, mitä mahdollisuuksia meillä on ympäristömme puhdistamiseen.

Luin juuri tuossa tämän keskustelun aikana — netistä löysin semmoisen uutisen — että Jyväskylän yliopiston tutkija Sami Taipale on kaksi vuotta sitten aloittamassaan tutkimuksessa tullut siihen tulokseen, että suomalaisten järvien humuspitoiset vedet pystyvät hajottamaan mikromuovia vedestä ja tekevät siitä mikromuovista mikrobien itsensä tarvitsemia tuotteita ja näin ollen hajottavat näitä mikromuovihelmiä. Nämä tulokset olivat erittäin lupaavia nimenomaan humuspitoisissa vesissä. Hän oli Evon lähellä sijaitsevista vesistöistä kerännyt vesinäytteitä ja laittanut sinne mikromuoveja ja tutkinut sen jälkeen, miten niille mikromuoveille kävi kahden kuukauden käsittelyn jälkeen. Ja yllätys, yllätys, humuspitoisissa vesissä mikromuovit olivat olennaisesti vähentyneet, ja sitä samaa ilmiötä tapahtui toki myös puhtaammissa vesissä.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Nyt tuli mieleeni semmoinen hieman kevyt kevennys, että kun aina puhutaan, että metsämiehet ovat vesistöjä pilanneet ja humuspitoisia vesiä järviin johtaneet, niin tässähän voisi löytyä tämmöinen hyvä silta, että sekä metsäpuolen ihmiset että ympäristöstä huolehtivat ihmiset löytäisivät paremmin toisensa, koska nämä humuspitoiset vedet mahdollistavat muun muassa mikromuovien häviämisen suomalaisista vesistöistä. Kyllä luonto itseään puhdistaa, ja siitä meidän pitää itse ottaa hyvä, visu oppi. Mutta kuitenkin se tarkoittaa sitä, että jatkuvasti meidän on tehtävä ihmisinä, kuntien päättäjinä, kansanedustajina ja teollisuuden edustajina — kuka niissä tehtävissä toimii — yhä parempaa työtä.

Kannattaa huomioida, arvoisa puhemies, vielä tässä lopuksi se, että suomalaiset yritykset ja kansainväliset yritykset ovat tämän asian ottaneet jo itse vakavasti. Se on selvä asia, että ei mikään maailmassa parane, elleivät ylikansalliset yhtiöt lähde näihin hommiin mukaan vakavasti ja sijoita isoja rahoja muun muassa tutkimukseen. Pitää muistaa, että Amazon-verkkokauppayhtiön johtaja Bezos tässä hiljattain sijoitti 9 miljardia euroa — perusti kai rahaston, jossa on pääomana 9 miljardia euroa tai 10 miljardia dollaria — jota sitten hän jakaa sopivasti erilaiseen tutkimukseen ja siihen liittyvään ympäristöä parantavaan toimintaan. 10 miljardia dollaria, ei pieni summa. Se vaan on merkki siitä, että kansainväliset toimijat ovat heränneet tähän, että meidän on pidettävä tämä ympäristömme paljon puh- taampana ja tehtävä työmme ensi vuonna paremmin kuin tänä vuonna.

16.57 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta myös omasta puolestani. Edustaja Harjanne hyvin nosti esille tätä raaka-aine-asiaa.

Itse haluan vielä todeta, että olen vahvasti eri mieltä siitä, että turkistarhaus jollain tavalla olisi vastaus tähän mikromuoviongelmahan. Kun kyseessä on se, että turkiseläimistä 90 prosenttia päätyy somisteiksi, niin on selvää, että kun nämä somisteet ovat turhia, näillä somisteilla ei pikamuotivaatteita korvata tai poisteta niitä ongelmia, jotka pikamuoti aiheuttaa. Tämä on tämän teollisuuden alan käyttämä aika heikko argumentti, kun nämä eettiset syyt ovat yhä painavammin turkistarhausta vastaan ja turkistarhaus ihan perustellusti koh- taa nyt aika voimakasta vastustusta.

Edustaja Laukkanen kommentoi, että oli mielenkiintoinen tämä vertaukseni, että mikro- muovia on enemmän kuin tähtiä galaksissamme, ja hän kysyi siitä. Se lähde on tosiaan UNEP eli YK:n ympäristöohjelma, ja jos tarkkoja ollaan, niin he toteavat, että näitä mikro- muovipartikkeleita on maailman merissä 500 kertaa enemmän kuin tähtiä galaksissamme. Tämä liittyy siis siihen, että myös YK on tähän ongelmaan herännyt ja toimii ja YK:lla on kansainvälinen kampanja, jonka tavoitteena on, että mikromuovien päätyminen maailman meriin loppuisi.

Haluaisin itse vielä lisätä, että tämä mikromuoviasia ei tosiaankaan ole vain meriin ja merten eläviin liittyvä ongelma, vaan mikromuovi päätyy myös ihmisten elimistöön. Täs- sä on haasteena se, että tällä voi olla vaikutuksia ihmisten terveyteen mutta sitten toisaalta meillä ei ole tarpeeksi tutkittua tietoa mikromuovien vaikutuksista ja mikromuoveista yli- päätään. Sen takia minun mielestäni on hyvä, että ympäristövaliokunta tähän kiinnitti myös huomiota. Eli meidän pitäisi saada vielä lisää sekä tutkimus- että seurantatietoa niin mikro- muovien lähteistä ja kulkeutumisesta kuin myös mikromuovien vaikutuksista niin ihmi- siin kuin muihin eläimiin ja ympäristöön.

17.00 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Haluan myös vielä kiittää tästä keskustelusta, joka on ollut todella laadukasta ja tuonut hyvin eri näkökulmia. Se osoittaa tämän kansa-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

laisaloitteen tekijöille, että heidän tekemänsä työ on ollut merkityksellistä ja sitä täällä arvostetaan. Samoin on ollut hyvä huomata, että meillä on todella asioita, joista ollaan tässä salissa laajasti yhtä mieltä ja joiden merkitystä ja tärkeyttä voidaan yhdessä korostaa ja joita viedä eteenpäin. Nämä puheenvuorot osoittavat myös, että kyse on valitettavan viheliäisestä ongelmasta. Jos olisikin kyse vain tuotteisiin lisättävistä mikromuoveista, niin ongelma olisi lopulta helposti ratkaistu. Todella ongelma on globaali, mutta meillä on kaikki eväät tehdä oma osuutemme täällä Suomessa.

Hyvä, että keskustelussa nousi esiin jätelain uudistus. Sen myötä me pääsemme eteenpäin Suomessakin muovin kierrätyksessä ja ylipäänsä jätteiden kierrätyksessä. Kunnianhimoisiin kiertotaloustavoitteisiimme nähden meillä on siinä vielä todella paljon tekemistä. Tässä yhteydessä on hyvin korostettu myös muovijätteen ja ylipäänsä jätteen synnyn ehkäisyä. Meidän on todella päästävä irti kertakäyttökulutuskulttuurista, josta edustaja Atte Harjanne käytti tässä ansiokkaan puheenvuoron. Se on todella tärkeää senkin takia, että muovin raaka-aine on fossiilista perua.

On todella tärkeää, että yritykset tekevät vapaaehtoisesti omia toimia muovituotteiden korvaamiseksi ja muovittomien ratkaisujen kehittämiseksi, mutta sen lisäksi me todella tarvitsemme kuitenkin kulutusta ohjaavaa tiukkaakin sääntelyä, joka ohjaa ja nopeuttaa sitä toimintaa. Pelkästään yritysten hyvän tahdon varassa ei päästä riittävän nopeasti eteenpäin.

17.02 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä on hyvä esimerkki siitä, että kansalaisaloite, vaikka sitä ei suoraan valiokunnassa hyväksytä, kuitenkin vaikuttaa ja vie asioita eteenpäin ja on osa demokratiaamme ja tervettä kansalaisvaikuttamista, hyvä muoto sellaisesta. Olemme kuulleet täällä paljon hyviä puheenvuoroja, esittelyä muovin ikävistä vaikutuksista maailmanlaajuisesti. On tärkeää, että olemme löytäneet ja nähneet monia ratkaisuja, joita kierrätys ja uudet materiaalit tuovat. Olemme tuhansien metsien maa, ja puuperäiset ja muutkin luontaiset materiaalit tuovat aivan uudenlaisiakin mahdollisuuksia ja elinvoimaa maahamme.

Olen ylpeä siitä, että edellisellä hallituskaudella ministeri Tiilikaisen ja edustaja Kososen johdolla valmisteltiin Suomelle tätä muovitiekarttaa, jota nyt hallitusohjelmassa sitten laitetaan toimeksi. Varmasti tämä kansalaisaloite ja tämä keskustelu ja sen tuomat ideat tuovat myös oman lisänsä valmistelutyöhön.

Muovitiekartassa on todella hyviä konkreettisia ehdotuksia eteenpäin. Jos ajattelen lapsiamme ja nuoriamme, kouluja, tämä antaa hyvän mahdollisuuden edetä puheista tekoihin, sillä juuri konkreettinen tekeminen on mieluista lapsille ja nuorille ja se kasvattaa heitä kestävään ajatteluun. Vähennetään roskaamista ja vältetään turhaa kulutusta, selvitetään muoviveron käyttöönottoa, tehostetaan merkittävästi muovijätteiden talteen ottamista, parannetaan muovin tunnistamista rakennuksissa ja muovijätteen lajittelua vaikkapa rakennustyömailla, tehostetaan maatalouden ja puutarhamuovien kierrätystä ja korvaamista, otetaan talteen otetun muovin monipuoliset kierrätysratkaisut käyttöön, panostetaan isosti korvaaviin ratkaisuihin, nostetaan muovihaaste näkyville, viedään osaamista ja ratkaisuja maailmalle ja lisätään tutkimusta, jotta voidaan tehdä kestäviä päätöksiä.

17.05 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Aivan ensimmäiseksi minunkin puolestani kiitokset tärkeän kansalaisaloitteen tekijöille. Tämä on tosiaan hyvä esimerkki kansalaisvaikuttamisesta. Vaikka aloite ei nyt tässä muodossaan läpi mene, on hyvä, että va-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

liokunta on tässä todennut, että EU-lainsäädännön valmistelu mikromuovien haittavaikutuksiin puuttumiseksi on tässä vaiheessa riittävä lainsäädännöllinen toimenpide, ja toivotaan, että siellä EU:ssa saadaan piakkoin näitä ratkaisuja aikaiseksi.

Kuten todettua, kyseessä on viheliäinen globaali ongelma. On kuitenkin ilo olla tässä suomalainen, koska käytännössä kaikki muovit voidaan korvata biosektorin tuotteilla, ja näissä tuotteissa Suomi on ehdottomasti maailman kärkijoukoissa. Meillä on paljon esimerkkejä menestyneistä yrityksistä, jotka osaltaan parantavat tätä maailmaa omalla toiminnallaan.

En malta olla tässä sanomatta, kun edustaja Kivelä nosti esille turkistarhauksen: Itse kannatan turkistarhausta lämpimästi ja näen kyllä, että turkis on aina parempi vaihtoehto kuin tällainen muovipohjainen tuote. Ymmärrän, että turkistarhauksesta voi olla perustelusti myös eri mieltä, mutta sen haluan sanoa, että mikäli oikeasti haluaa eettisen ja ekologisen tuotteen käyttöönsä ja korvata sitten näitä muovipohjaisia tuotteita, voi valita aina kotimaisen villiturkiksen. Meillä on myös paljon erittäin haitallisia vieraslajeja: supikoira, nyt punakettu tuolla pohjoisessa, naalin levinneisyysalueelle kultasakaali on tulossa. Näitä lajeja täytyy metsästää, ja on aina etu, että sitten metsästyksen tuotokset käytetään vaatteiksi. Näin esitänkin, että mikäli edustaja Kivelää ekologinen elämäntapa kiinnostaa, niin tervetuloa metsästyskurssille ja sen jälkeen myös niitä nahkoja käsittelemään. Niistä saa näytävää vaatetta, ja ne korvaavat osaltaan muovipohjaisia tuotteita.

17.07 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Myös minä kiitän tästä kansalaisaloitteesta. Se kertoo siitä, että ihmisillä on huoli ja hätä meidän tulevaisuudesta: lasten tulevaisuudesta, ihmisten terveydestä, luonnon tulevaisuudesta, merten tulevaisuudesta.

Tekniikan Maailma uutisoi viime syyskuussa, että muovi on merten pimeää ainetta. Hollantilainen Ocean Cleanup -järjestö oli tutkinut asiaa ja pohtinut, mihin päätyy 99 prosenttia merten muoveista. Vain 1 prosentti löytyy. No, mikromuovi päätyy sinne, missä se on pimeydessä ja näkymättömissä. Se menee lintuihin, kaloihin, merenpohjan eliöihin ja meihin ihmisiin. Tekokuituvaatteet ja kosmetiikka ovat muun muassa niitä, joista mikromuovia erittyy.

Me puhumme valtavasti siitä, että syöpää tulisi ennalta ehkäistä, ja meillä on selkeät asiat, mitkä me aina nostamme esiin, kun me puhumme, mikä aiheuttaa syöpää: tupakka, alkoholi, punainen liha ja lisäaineet. Mutta mikä mahtaakaan olla mikromuovien osuus esimerkiksi syöpätaudeissa? On erittäin tärkeää, että aihetta pidetään yllä, aihetta tutkitaan ja keskustellaan. Juuri, oliko eilen, uutisoitiin, että muun muassa nuorten miesten kivessyöpä on yleistynyt hälyttävästi, ja suomalaiset tutkijat tekevät todella paljon töitä löytääkseen syitä ja saadakseen selville, mistä moinen johtuu. Eli meillä on paljon asioita, joita pitää selvittää, ja muun muassa syövä torjunnassa tämäkin kivi on käännettävä ja mikromuovin osuus selvitettävä. Siksi on äärettömän tärkeää, että asioista puhutaan ja niihin kiinnitetään huomiota, myös niihin, mitä me emme silmillä näe, ja mikromuovi ja muovi merenpohjissa on yksi niistä asioista.

17.09 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ajattelin paikaltani pärjätä, mutta edustaja Kärnä se osaa aina houkutella sopivasti käyttämään vähän pidemmänkin puheenvuoron. Aloitetaan siitä, että ehkä Suomi on kuitenkin vielä tuhansien järvien maa, eikä metsien. Eli jos meillä on 22 miljoonaa hehtaaria metsäpinta-alaa, niin mennään sillä, mutta meidän pitää huolehtia siitä, että tämä tuhansien järvien maa olisi mikromuoveista va-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

paa. Kuten täällä edustaja Hoskonen valiokunnan puheenjohtajana totesi, nyt ne puhtaina pidetyt vedet eivät enää ole mikromuoveista vapaita.

Itsekin olen tuolla kotikunnassani kovasti pinnistellyt sen puolesta, että saisimme sinne tekonurmen, ja nyt tarvitsee tarkastella, mitä materiaalia se on, kun se alue, missä tämä tekonurmi sitten toivottavasti toteutetaan, on aivan Kokemäenjoen rannassa. Sitä kautta se on tosi tärkeää kunnallisessa päätöksenteossakin, myös silloin, kun meillä valitaan työvaatteita. Meillä on itsellämme välineitä, jos me haluamme puuttua tähän erittäin hyvään kansalaisaloitteeseen myös jokainen omassa kuntapäätöksenteossamme. Me voimme myös katsoa, minkälaiset matot meillä täällä eduskunnassa on, minkälaista materiaalia ne ovat. Kukaan ei ole vielä tuonut sitä esille, että miten se niitten peseminen ja minne siitä tulevat mikromuovit menevät. Ihan yhtä lailla kun me juomme täällä muovimukeista vettä valiokuntien kokouksissa — kun puhutaan muoveista — niin olemme valiokuntana tehneet kansliatoimikunnalle aloitteen siitä, että siirtyisimme pois muovimukeista tässä, että eduskunta voisi olla muoviton. Haluaisinkin meitä kaikkia vähän kannustaa siihen, että me voimme omassa arjessamme, ihan omassa työskentely-ympäristössämme näyttää sitä esimerkkiä, mitä tuossa edellisessäkin keskustelussa kovasti perättiin, sitä, että pitää uskaltaa nähdä eteenpäin ja jos valtiovalta itsessään toimii esimerkillisesti, se tarkoittaa, että on helpompi sitten kansalaistenkin hyväksyä niitä toimia, joita pitää tehdä.

Sitten pitää myös uskaltaa olla esimerkillinen eikä saa tyytyä esimerkiksi EU:ssa tehtävään politikointiin tai helppoihin ratkaisuihin. Nyt tulee ilmeisesti niin, että meillä joudutaan meidän omaa juomateollisuutta, voisiko sanoa, rankaisemaan niin, että kun meillä on kierrätettäviä muovimateriaaleja, niin korkin pitää olla kiinteästi siinä pullossa kiinni sen takia, että Euroopassa muualla ei ole palautusjärjestelmää. Meidän pitää pystyä vaatimaan sitä, että EU:ssa on ihan yhtäläinen palautusjärjestelmä, etteivät espanjalaiset rannikot ole täynnä niitä juomapulloja ja ojat täynnä sitä muovivirosta, joka on pääosin vielä virvoitusjuomapulloja. Kyllä meidän pitää uskaltaa huutaa ja lyödä vähän kättä pöytään joko nyrkissä taikka kämmenellä — ei oteta ehkä sitä, että lyödään kenkää kokoushuoneen pöytään, se oli menneen talven miesten tekosia, mutta toimi silloin kyllä tosi hyvin. Eli ollaan rohkeita, aloitteellisia, ei suostuta siihen, että meille tuodaan joitakin semmoisia säädäntöjä. Me voimme sitten vaikka säädellä täällä itse niin, että palautusjuomapullossa pitää olla korkki paikallaan, jotta siitä saa pantin. Se varmasti tulee ohjaamaan meidän käytänteitämme, että ei meillä korkki karkaa sitten vesistöön eikä sitä heitetä pois. Mutta meillä on mahdollisuus näyttää esimerkkiä koko Euroopalle koko tässä muoviasiassa.

Haluan, että edustaja Kivelä ja Kärnä käyvät tämän turkiskeskustelun keskenään, en lähde siihen, mutta ovathan meillä esimerkiksi hylkeet ja hyljetuotteitten hyödyntäminen. Onhan tämä ihan käsittämätöntä, [Mikko Kärnä: Juuri näin!] että me emme voi hyödyntää sitä tuotetta, kun oikeasti meidän kalastuksellemme ja meidän kalastajillemme ja luonnon tasapainon kannalta kanta on jo niin suuri, että se on uhka toisille lajeille, jos me haluamme tasapainoista ekosysteemiä järjestää. Ei sitä niiden niin sanottua luvanvaraista ja harkittua metsästämistä kukaan tee, koska ei niitä tuotteita voi hyödyntää, eli miksi tappaa luonnoneläin, jos ei sitä voi hyödyntää? En tiedä, onko näistä nyt sitten muovituotteitten korvaajiksi, mutta kyllä meillä on paljon omassakin tekemisessämme katsottavaa.

Arvoisa puhemies! Näin muovisiin merkkeihin, ja kiitos aloitteen tekijöille.

17.15 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Pahoittelut, tämä vähän polveilee, mutta kun turkistarhaus tähän nostettiin esille ja sitä täällä povattiin pikamuodin korvaajaksi ja eko-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

logiseksi vaihtoehdoksi, niin minusta on kuitenkin tärkeää tehdä selväksi ja ehkä hyvä muistutusta, että jo 90-luvulla kiellettiin turkistarhatuottajia mainostamasta tuotteitaan ekologisina, koska niin ei voida sanoa olevan.

Mitä tulee tähän villieläinten turkisten käyttöön, on hieman vaikea kuvitella, että maailman ihmiset vaatettaisivat itsensä tässä tilanteessa villieläinten turkiksilla. En näe, että edustaja Kärnä täällä olisi itsekään pukeutunut villieläinturkikseen, eli varmasti tässä on hieman rajoitteita.

Edustaja Myllykoski otti esille tämän, miten esimerkin voimalla voisimme vaikuttaa ja eduskunnan pitäisi olla tässä esimerkkillinen. Tuli vain mieleen, että kun meillä oli avoimet ovet, niin kaksi nuorta tuli aika ihmeissään juttelemaan kanssani kierroksen jälkeen siitä, miten voi olla mahdollista, että täällä muovimukeista tarjoillaan ihmisille juomaa. Eli ihan hyvä minun mielestäni tämä huomio siitä, että meidän pitää olla edelläkävijöitä.

Mutta vielä itse tähän asiaan halusin sanoa sen verran, että tästä EU-lainsäädännöstä se huoli, joka kansalaisaloitteen laatijoilla oli ja joka tuli täällä julkisessa kuulemisessa esille, olivat nämä siirtymäajat, ja sitä minä itsekkin haluaisin vielä painottaa. Eli meitä vakuutettiin kyllä siitä, että EU-lainsäädäntö on varmasti tulossa, koska tähän on suuri poliittinen tahto, ja asia etenee aikataulussa, niin että siitäkään ei tarvitse huolehtia, mutta sitten näihin siirtymäaikoihin voi vielä tulla muutoksia. Minä itse toivoisin, että täältä lähtee viesti ihmisille, jotka näihin voivat vaikuttaa, että nämä siirtymäajat eivät veny liian pitkiksi eikä muutenkaan laadita niistä liian pitkiä. — Kiitos.

17.17 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Ensimmäiseksi kiitokset edustaja Myllykoskelle erinomaisesta puheenvuorosta. Nostitte esille todella tärkeitä asioita, muun muassa EU:n yhteisen panttijärjestelmän ja myös julkisten hankintojen ja meidän omien hankintojen vastuullisuuden ja vastuun niistä. Nämä ovat tärkeitä kysymyksiä, kun haluamme torjua yhdessä mikromuoveja.

Olen ihan samaa mieltä, kun nyt täällä on useassa puheenvuorossa nostettu esille nämä muovikipot, joista edelleen vettä valiokunnissa ja muualla tarjoillaan, että se olisi kyllä pieni konkreettinen teko, että me luopuisimme niistä yhdessä ja siirtyisimme käyttämään kestävämpiä valintoja.

Edustaja Myllykoski nosti esille ansiokkaasti myös hylkeet, ja olen täsmälleen samaa mieltä tästä asiasta. On täyttä hulluutta, että näitä hyljetuotteita ei voida hyödyntää eikä niillä voida käydä kauppaa, ja meidän tulisi pikemminkin sitä pyyntiä tehostaa.

Edustaja Kivelälle vielä tässä: En missään nimessä ole esittänyt mitään sellaista ratkaisua, että kaikki maailman ihmiset siirtyisivät takaisin käyttämään turkiksia, mutta tällaiselle pienelle pohjoiselle kansalle se on kyllä sellainen osaratkaisu, jota voidaan käyttää erityisesti näitten villieläinten turkisten osalta. Ja miksipä ei, eikö tällaisen kansan parlamenttiin, tänne eduskuntaankin, sopisi muutama vuota tai turkis lattialle mattojen tilalle, kun niissä matoissa kerran niitä mikromuoveja on — aivan hyvin, ne ovat varsin tyylikkäitä tuotteita.

17.18 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Myllykoski kirjoitti vielä ottamaan yhden puheenvuoron. Edelleen tätä aloitetta tietysti kunnioittaakseni totean, että on erittäin tärkeätä, että tämä mikromuovi on keskusteluttanut tänä iltana meitä näin paljon, ja oikeastaan tämäkin tähän liittyy.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Elikkä kun on tämä panttijärjestelmä, mikä Suomessa on ollut erittäin pitkään pullojen kierrätyksen osalta, niin olen pohtinut sitäkin, että eikö muitakin pakkaustuotteita kuin vain pulloja voisi laittaa tällaisen panttijärjestelmän piiriin. Elikkä nyt näitä juomapulloja kyllä kierrätetään aika tehokkaastikin, mutta meillä on paljon muitakin muovirasioita ja tuotteita ja pakkausmateriaaleja, jotka minun mielestäni voisivat aivan hyvin olla tällaisen panttijärjestelmän piirissä. Tämä jos joku olisi sellainen innovaatio, mitä voisi myös viedä sinne maailmalle, koska kun itsekin vähän olen maailmaa kulkenut ja matkustellut, niin olen huomannut, että monissa isoissakin maissa jätehuolto ja jätteiden kierrätys on ihan lapsenkengissä tai sitä ei ole ollenkaan elikkä ne rannat ovat tosiaan täynnä kaikenlaista törkyä, roskaa, ja se pistää mielen todella surulliseksi. Kuten edustaja Juvonenkin totesi, siellä ne ovat sitten siellä merissä ja merenpohjassa ja eliöissä ja kaloissa ja lopulta meissä ihmisissä ja joka puolella, me hukumme tähän muovijätteeseen.

Elikkä tällaisena ajatuksena koko tälle salille ja muihinkin valiokuntiin, että tosiaan tätä panttijärjestelmää kehittämällä täällä kotimaassa varmasti luotaisiin niitä kestäviä tuotteita ja ratkaisuja, mutta tämä toimisi ennen kaikkea myös vientituotteena, ajatuksena muuallekin markkinoitavaksi. Ei voi olla niin, että meillä hyvä käytäntö tulisi sitten semmoiseksi, että meidän pitäisi täällä Suomessa luopua siitä sen takia, että tosiaan — niin kuin edustaja Myllykoski toi esille tässä esimerkinomaisesti — kun jossain Espanjassa sitten ei ole tätä samantyyppistä panttijärjestelmää käytössä, niin me tai meidän juomateollisuus sitten siitä kärsisimme. Toivottavasti tällaisia hyviä käytäntöjä voidaan viedä myös maailmalle, jotta sielläkin päästäisiin alkuun tässä jätteiden lajittelussa ja kiertotaloudessa ja uusiokäytössä. Meillä on vielä paljon annettavaa.

17.21 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Pidän tämän erittäin lyhyenä, koska näyttää mikromuovi kääntyvän lasin puolelle.

Meidänkin palautusjärjestelmää muovien osalta voidaan edelleen kehittää, sillä on jotenkin käsittämätöntä, että jos minä ostan Alkosta kahviliköörin, joka on lasipullossa, ja sitten ostan kaupasta Rajamäen etikkaa, joka on samanlaisessa pullossa, niin ne eivät käykään kierrätysjärjestelmään, niin että meillä on paljon vielä tehtävää tässä omassakin pesässä.

17.21 Petri Huru ps: Arvoisa puhemies! Itse aloitteesta sen verran, että kiitos sen tekijöille. Se ei nyt edennyt, mutta siihen oli hyvä syy, koska on tulossa vastaava lainsäädäntö EU:n toimesta.

Kun tässä keskustelussa edustaja Kärnä ja myös edustaja Myllykoski puhuivat näistä — sinänsä liittyy luonnon monimuotoisuuteen — hylkeistä tai pienpedoista pyynnin muodossa, niin haluaisin kommentoida, että toivottavasti hallitus ottaa luonnon monimuotoisuudessa ja sen turvaamisessa huomioon myös tämän pienpetopyynnin ja haitallisten vieraslajien torjunnan, josta myös valiokuntana olemme lausuneet. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 3/2019 vp sisältyvän ehdotuksen hylkäämisestä. Asian käsittely päättyi.

7. Lakialoite laiksi kotikuntalain 7 e §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 35/2019 vp Ritva Elomaa ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskustelu

17.23 Ritva Elomaa ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys on lakialoitteen kotikuntalain 7 e §:n muuttamisesta. Tässä lakialoitteessa ehdotan kotikuntalain muuttamista siten, että Digi- ja väestötietoviraston, eli viime vuoden loppuun asti maistraattina tunnetun organisaation, olisi toimitettava henkilön sille tekemän muuttoilmoituksen sisältämät tiedot asunto-osakeyhtiön johdolle ja mahdolliselle isännöitsijälle.

Kaikkien meidän tulee osoitteemme muuttuessa tehdä muuttoilmoitus Digi- ja väestötietovirastolle. Muuttoilmoituksesta tulee käydä ilmi muuttavan henkilön nimi, henkilötunnus, muuttopäivä, tiedot asunnosta, johon hän muuttaa, muut kotikuntaa ja siellä olevaa asuinpaikkaa sekä tilapäistä asuinpaikkaa koskevan merkinnän tekemistä varten tarpeelliset tiedot sekä tieto huoneiston hallintaperusteesta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että taloyhtiöt saisivat tiedot yhtiöön muuttajasta tai muuttajista. Näin voitaisiin varmistua asukkaiden henkilöllisyydestä ja saataisiin merkittävä kätevästi asuntojen oviin ja rappujen asukastauluun asukkaiden oikeat tiedot.

Tällä hetkellä Digi- ja väestötietovirastolla ei ole velvollisuutta toimittaa asiakastietoja isännöitsijälle tai taloyhtiön johdolle. Digi- ja väestötietoviraston velvollisuudesta toimittaa muuttoilmoituksen sisältämät tiedot asunto-osakeyhtiön johdolle ja isännöitsijälle seuraisi, että yhtiö saisi automaattisesti ajantasaisen tiedon yhtiöön muuttajasta tai muuttajista. Tarkoituksena on varmistua yhtiössä asuvien ihmisten henkilöllisyydestä. Muutoksella pyritään vaikuttamaan asukkaiden turvallisuudentunteeseen. Lisäksi muutoksella olisi käytännöllinen positiivinen vaikutus, kun asuntojen oviin ja rappujen asukastauluun olisi mahdollista merkitä oikeat tiedot asukkaista ilman asukkaan yhtiölle tekemää eri ilmoitusta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni henkilörekisterien ylläpito ja tietojen asianmukainen käsittely ei aiheuta merkittäviä käytännön haasteita tai mahdottomia lisäkustannuksia. Sen sijaan ehdotetulla uudistuksella olisi merkittäviä vaikutuksia asukkaiden turvallisuudentunteeseen, koska tiedettäisiin paremmin, keitä rapussa majailee. Lakimuutos hankaloittaisi osaltaan myös rikollisten tai vaikka laittomasti maassa olevien piileksimistä. Tämä ongelma korostuu suurissa kaupungeissa, kerrostaloissa, joissa asukkaat eivät tunne niin hyvin toisiaan. — Kiitos.

17.26 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Elomaa on uuttera ja ahke-ra kansanedustaja, ja taas hän on sinänsä hyvällä asialla. Tässä aloitteessahan on kyse siis siitä, että maistraatin tai nykyisin siis Digi- ja väestötietoviraston tulisi ilmoittaa muuttoilmoitukseen vastaamisen jälkeen asuntoyhtiön johdolle ja mahdolliselle isännöitsijälle muuttavan henkilön tai henkilöiden nimet.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Tällä toki ilman muuta varmistettaisiin henkilöllisyys. Se lisäisi varmasti myöskin tällaista taloyhtiöiden asukasturvallisuutta, kenties asumisviihtyvyyttä. Tämä kaikki, jos oikein ymmärsin, tehtäisiin siis ilman asukkaan omaa ilmoitusta. Tässä kohtaa täytyy sanoa, että se on erittäin tärkeää, siis tietoisuus ja tieto siitä, kuka asunnossa oikeasti asuu. Se on totta kai äärimmäisen tärkeää olla tiedossa, koska juuri kuten edustaja Elomaa kuvasi, näihin asioihin liittyy väärinkäytöksiä.

Lakialoitteessa siis sinänsä ei ole mitään pahaa, mutta itse pohdin näitten — käytän nyt sanaa maistraatti, jotenkin se soljuu suussa paremmin — maistraattien resursseja. Siis asunto-osakeyhtiöitä on ymmärtääkseni 89 000 kappaletta, ja esimerkiksi vuonna 18 muutti 288 000 ihmistä kuntien välillä ja kuntien sisällä taas noin 595 000 ihmistä. Pohdin sitä, mikä mahdollisuus, siis tällainen realistinen resurssimahdollisuus, näillä maistraateilla on tähän toimintaan. Itse pohdin sitä, että tässä täytyisi olla tällainen aika mittava ja massiivinen digitaalinen alusta, joka mahdollistaisi tiedonsiirron, mutta näköpiirissä ei tietenkään tällä hetkellä sellaista ole. Eli lähinnä tämä resursointi, siis realismi, tässä ottaa silmään ja korvaan: onko tämä niin kuin käytännön toimita mahdollista.

17.28 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Perussuomalaisten edustaja Ritva Elomaa on tehnyt erittäin hyvän ja tärkeän lakialoitteen, jossa esitetään, että muuttajan ilmoitusvelvollisuudesta seuraisi se, että maistraatin olisi toimitettava muuttoilmoituksen sisältämät tiedot viivytyksettä muuttoilmoituksen vastaanottamisen jälkeen asunto-osakeyhtiölain 7 luvussa tarkoitettulle yhtiön johdolle ja mahdolliselle isännöitsijälle.

Tämän lakialoitteen ajatuksena on aivan varmasti juurikin se, että asukasturvallisuus ja mielekkyys lisääntyisi ja ihmiset siellä omissa kodeissaan tietäisivät, keitä mahdollisesti siellä samassa ja yhteisessä portaikossa asuu — ketkä asuvat siinä samassa talossa.

Tammikuussa uutisoitiin hämäräbisneksestä muun muassa Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla. Täällä on lukuisia vuokra-asuntoja, joita on käytetty muun muassa huumeiden välivarastoina tai niissä on majoitettu ilman laillista oleskeluoikeutta maassa olevia ja käännytyspäättökseen saaneita ihmisiä. Tästä on ruvettu tekemään ihan bisnestä, eli majoituksen hinta yöltä on ollut jopa 200 euroa. Eli tällaisia hämärämarkkinoita voi myös olla siellä asuntojen takana, ja tällaisella bisneksellä tienataan jopa 200 000 euroa sitten niiltä, jotka sitä asuntoa tarvitsevat.

Tämä on erittäin tärkeä lakialoite, joka toivottavasti etenee ja saa ansaitsemansa huomion sitten valiokunnassa. On tärkeä tietää, keitä siellä yhteisessä talossa asuu ja millainen sen asukasturvallisuus on.

17.30 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Pidän tätä lakialoitetta erittäin hyvänä ja kannatettavana. Totean tähän edustaja Kivisaaren puheenvuoroon sen verran, että tämä muuttoilmoitusvelvollisuus on poistunut vuonna 94, johon asti se oli, jolloin voitiin nämä talonkirjat tehdä. Nyt vain ilmoitetaan lukumäärä, joka asunnossa asuu.

Haluan tässä yhteydessä nostaa esiin Ylen eilen tekemän ison jutun juurikin näistä väärinkäytöksistä, joihin edustaja Juvonen viittasi. Yle uutisoi, että jopa satoja vuokra-asuntoja olisi ulkomaisilla bulvaaneilla tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla, jossa siis huudetaan asutuspulaa. Ja nyt täällä on tekaistuja henkilöllisyyksiä, on valtakirjoilla haettu avaimia. Tämä edustaja Elomaa lakialoite taklasi tietyllä tapaa juuri tällaista toimintaa. Niin kuin todettu, näissä on käytetty huumausaineita, on pimeitä vuokralaisia, on majoitettu laittomasti maassa olevia. Voisi jotenkin kuvitella, että tavalla tai toisella tämän tyyppinen toi-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

minta täytyisi saada loppumaan, koska jos ajatellaan, että meillä on tuhansia ihmisiä asun-
tojonossa pelkästään Helsingissäkin, niin tuntuu aika epäoikeudenmukaiselta, että näitä
vähä vuokra-asuntoja voidaan käyttää tällä tavalla hyväksi. Siinä mielessä olisi hyvä, että
isännöitsijälle menisi ilmoitus, jolloin myöskin hänellä olisi tieto, keitä siellä pitäisi asua,
ja silloin näihin väärinkäytöksiin olisi helpompi puuttua. En osaa ottaa siihen kantaa, millä
tavoin tämä on mahdollista, mutta tänä päivänä puhutaan paljon digitalisaatiosta, ja voisi
kuvitella, että tämän tyyppiset asiat olisivat varmasti ratkaistavissa digitalisaation avulla,
jolloin virastot ja asunto-osaakeyhtiöt pystyisivät keskustelemaan keskenään sähköisesti. —
Kiitos.

17.32 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa puhemies! Olen itse tuolla Tampereella kahdessakin ker-
rostaloyhtiössä hallituksen puheenjohtajana. Pidän edustaja Elomaan aloitetta todella hy-
vänä, en pelkästään turvallisuuden kannalta vaan myöskin yhdenvertaisuuden kannalta.
Nimittäin vanhemmissa taloyhtiöissä, joissa ei ole vesimittareita, perustuu vesimaksu
asukkaiden määrään, ja tämä on jatkuva ongelma kerrostaloyhtiöissä, joissa voi olla huo-
mattavasti enemmän asukkaita osakkeessa kuin mitä ilmoitetaan vesimaksun perusteeksi.
Tästä tulee iso epäkohta muita asukkaita kohtaan, jos jossakin huoneistossa voi olla viisi
asukasta ja maksetaan vain yhtä vesimaksua ja kuitenkin taloyhtiö joutuu maksamaan kuu-
tioista tämän vesimaksun. Tämä olisi hyvä aloite, jos tämä etenisi.

17.33 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Kiitän edustajia Kivisaari, Juvonen, Ranta-
nen ja Niemi puheenvuoroista ja positiivisuudesta tämän lakialoitteen suhteen. Edustaja
Kivisaari nosti maistraatin mahdolliset resurssit hoitaa tämä asia eteenpäin. Tietysti täytyy
tätäkin miettiä, mutta mielestäni digiaikana tämä ei ole suuri ongelma, kun ajatellaan kui-
tenkin, että vastapuolella on turvallisuuden hinta. Ja edustaja Niemi nosti esille vielä tä-
män yhdenvertaisuuden huoneistojen välillä, asukkaiden välillä. Mutta joka tapauksessa
toivon, että lakialoite menisi eteenpäin, ja kiitän tästä keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

8. Lakialoite laiksi rikoslain 17 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 37/2019 vp Mari Rantanen ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjär-
jestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Asian käsittely keskeytettiin 14.2.2020 pidetyssä täysistunnossa. Keskustelu jatkuu.

Keskustelu

17.34 **Pihla Keto-Huovinen kok:** Arvoisa puhemies! Edustaja Rantasen lakialoite on tär-
keä ja erinomaisen kannatettava. Sen tarkoituksena on turvata auttamisen ammattilaisten
työtä.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Mielestäni on erittäin huolestuttavaa, että muiden ihmisten hengen ja terveyden turvaamiseen erikoistuneet ammattilaiset joutuvat pelkäämään omassa työssään heihin kohdistuvaa väkivaltaa. Ensihoitohenkilöstön toimintaympäristö on viimeisten kymmenen vuoden aikana merkittävästi muuttunut aiemmasta; varsinainen perustehtävä ei kuitenkaan ole, auttaminen on säilynyt ennallaan. Nykypäivänä kasvanut huumeiden käyttö samoin kuin kasvaneet mielenterveysongelmat näkyvät ensihoidon tehtävillä. Yhä useammin auttajiin kohdistuu erilaista uhkailua ja väkivaltaa. Ensihoitohenkilöstöön käydään fyysisesti käsiksi, heitellään esineillä, uhataan terä- ja ampuma-aseilla. Tilanteet ovat arvaamattomia. Kuten he itse toteavat, koskaan ei tiedä, milloin tulee nyrkistä.

Arvoisa puhemies! Vuonna 2018 tehdyn kyselyn perusteella siihen vastanneista ensihoitajista yli 90 prosenttia kertoi kokeneensa työssään uhkailua tai väkivaltaa — 90 prosenttia. Jos mietimme, mitä se tarkoittaisi täällä salissa, niin ainoastaan 20 meistä ei olisi kokenut uhkailua tai väkivaltaa. Mieltikää, vain 20 tässä salissa. Ja ikään kuin tämä ei olisi tarpeeksi, joka neljäs ensihoitaja on joutunut pahoinpitelyn kohteeksi — joka neljäs. Uhka- ja väkivaltatilanteiden määrässä on tapahtunut kasvua 15—25 prosenttia vuodesta 2014. Vuonna 2019 pelastuslaitosten henkilöstön tekemien rikosilmoitusten määrä tuplaantui edellisvuoteen verrattuna, vaikka näitä ilmoituksia tehdään todella harvoista tapauksista. Nämä luvut ovat todella huolestuttavia, ja näistä lisääntyneistä uhkatilanteista eivät kärsi vain ensihoidossa työskentelevät vaan pahimmassa tapauksessa myös autettava, mikäli hoidon saaminen viivästyy uhkatilanteen takia. Ensihoitohenkilöstöön kohdistuvaa väkivaltaa me emme voi hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Työturvallisuuden heikkenemiseen meidän on lainsäätäjinä puututtava myös lainsäädännöllisin keinoin. Ensihoitotyötä tekevän pahoinpitelystä rangaistaan tällä hetkellä pahoinpitelyrikoksena. Käytössä on siis sama lakipykälä ja asteikko kuin nakkikioskirähinöissä. Puhe toimintaympäristön muutoksesta ei riitä, vaan ajan ilmiöihin on puututtava konkreettisoin toimenpitein. Meidän tehtävämme lainsäätäjinä on huolehtia, että lähetämme selkeän viestin siitä, ettei yhteiskunnassamme hyväksytä auttajiin kohdistuvaa väkivaltaa ja että siihen suhtaudutaan vakavasti. Kysymyksessä olevan lakiehdotuksen eteenpäin vieminen olisi nimenomaan tällainen viesti.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina useat eri tahot — ensihoitohenkilöstö, poliisit, syyttäjät, tuomarit, joiden työhön kuuluu meidän jokaisen turvallisuudesta huolehtiminen — ovat ottaneet yhteyttä meihin päättäjiin, jotta me turvaisimme heidän työolonsa. Nämä kokemusasiantuntijat tietävät, mistä he puhuvat. Rikoslakia muuttamalla me voimme osoittaa näille arvokasta työtä tekeville, että me kunnioitamme heidän työtään. Yhteiskuntamme turvallisuudesta huolta pitävien ääntä meidän on kuunneltava. Kysymys on ammattilaisten työturvallisuudesta ja lopulta myös meidän kaikkien turvallisuudesta. — Kiitos.

17.39 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on todella perjantaina katkolle jäänyt edustaja Rantasen erinomainen lakialoite, joka viime viikollakin sai salissa laajaa kannatusta kaikista suunnista. Valitettavasti tämä laaja kannatus ei sitten kuitenkaan ollut näkynyt aivan yhtä hyvin allekirjoittajien määrässä. Se tietysti auttaisi aloitteen eteenpäin viemistä, että sitä olisi paljon ahkerammin allekirjoitettu. Myös tämän alan toimijoilta, organisaatiolta ja yhdistyksiltä tuli paljon tukea tähän aloitteeseen, niin että se selvästi on hyvin tärkeä.

Kuten täällä monissa puheenvuoroissa on kerrottu, niin ensihoitajien toimintaympäristö on hyvin paljon muuttunut. Paitsi että moniongelmaisia ihmisiä on enemmän, huumeiden

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

käyttäjiä ja niin edelleen, niin asiaan vaikuttaa myös moni muu seikka, esimerkiksi se, että on olemassa alueita, joissa on enemmän ongelmia, joissa on segregatiota ja niin edelleen. Valitettavasti tästä erityisen hyvin saamme kuvan, kun katsomme länsinaapurisiin, Ruotsiin, missä siis vastaavanlainen laki on tullut tänä vuonna voimaan. Se viime vuonna laitettiin eteenpäin, ja sen tarkoitus nimenomaan oli paitsi laittaa poliisit ja ensihoitajat ja muut pelastusalan ihmiset samalle viivalle, myös puuttua tähän niin sanottuun sinivalosabotaasiin, joka länsinaapurissamme on aika yleinen ilmiö.

Prosentit, joita edellisessä puheenvuorossakin kerrottiin, ovat erittäin korkeita, ja tämän pitäisi ehdottomasti tällaista yhteiskuntaa kuin Suomi liikuttaa syvästi. Ruotsissa nämä rangaistukset erityisesti tästä vakavasta muodosta ovat korkeampia kuin tässä aloitteessa, eli elinkautisia. Mutta ymmärtääkseni siinä normaalissa lievemässä muodossa se on juuri tämä, mitä tässä aloitteessakin esitetään.

Joka tapauksessa tämä aloite on erittäin tärkeä ja toivottavasti se saadaan eteenpäin, kun sillä näin paljon parlamentaarista kannatustakin on. Mutta on hyvä huomata myös, että itessään tämä ei vielä asioita ratkaise. Paitsi että ensihoitoon tarvitaan lisää resursseja, niin ylipäättänsä koko tähän pelastus- ja turvallisuusalan toimintaympäristöön pitää puuttua myös muilla tavoin. Tämä ei vaikuta itessään esimerkiksi jengiväkivaltaan tai itse asiassa tähän sinivalosabotaasiinkaan, ainoastaan näihin seuraamuksiin, mitä tekijöille sitten tästä voi tulla.

Mutta toivottavasti edustaja Rantasen aloite menestyy.

17.42 Marko Kilpi kok: Arvoisa herra puhemies! Ensihoidon ja poliisin toimintaympäristö on muuttunut rajusti. Olen ollut poliisina 20 vuotta, ja sinä aikana esimerkiksi poliisin kohtaamat väkivaltatilanteet ovat tutkimustenkin mukaan kaksinkertaistuneet. Tilanteet eivät ole pelkästään lisääntyneet, vaan ne ovat monimuotoistuneet ja raaistuneet. Ennen oli potkimista, lyöntiä. Nykyään poliisia vastaan tullaan astaloin, terä- ja ampuma-asein. Koh- ti ampuminen ei ole tänä päivänä millään tavalla harvinaista.

Samalla tavalla ensihoidon kohtaama väkivalta ja sen uhka ovat lisääntyneet merkittävästi eri muodoissaan. Ensihoidon toimintamalleja ja -taktiikoita on kehitetty poliisin kanssa viime vuosien aikana, ja niillä on pystytty nostamaan huomattavasti ensihoidon työturvallisuutta ja on pystytty ennalta ehkäisemään merkittävästi loukkaantumisia, vahin- koja, jopa hengenmenetyksiä, joita väkivaltatilanteissa olisi voinut syntyä.

Arvoisa puhemies! Toimintatavat ovat kehittyneet, mutta lainsäädäntö ei. Se laahaa an- karasti nykytilanteen perässä. Meidän on pidettävä huolta niistä ihmisistä, jotka auttavat, niistä ihmisistä, jotka juoksevat siihen suuntaan, mistä muut juoksevat pois, niistä ihmisistä, jotka joutuvat menemään sinne eturintamaan, jossa pahimmillaan taistellaan ihmishen- gistä erittäin vaativissa olosuhteissa. Ei voi olla niin, että auttajilla ei ole riittävää lainsuo- jaa. Kun tämä huutava epäkohta korjataan, se on myös vahva signaali koko yhteiskunnal- le: me emme hyväksy väkivaltaa, me tuomitsemme sen, eikä se voi sisältyä normaalina osana kenenkään työhön eikä toimenkuvaan.

Arvoisa puhemies! Olen allekirjoittanut tämän tärkeän lakialoitteen ja kannatan sitä vahvasti ja olen sitä mieltä, että tämä muutos olisi pitänyt tehdä jo aikaa sitten. Olen saanut runsaasti alan ihmisiltä yhteydenottoja, ja niissä vaaditaan tämän epäkohdan korjaamista vihdoin. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

17.44 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Mari Rantasen tekemässä lakialoitteessa ehdotetaan tiukennuksia rikoslakiin ensihoidollisessa tehtävässä toimivan henkilön väkivaltaisesta vastustamisesta.

Ensihoitajat auttavat ihmisiä, hädänalaisia ihmisiä. Väkivallan uhka ja myös todelliset tapaukset, ensihoitajiin kohdistuvat vaaratilanteet, ovat lisääntymässä jatkuvasti. Siis on käsittämätöntä, että auttamassa olevan ensihoitajan pahoinpitelystä rangaistusseuraamus on yleensä sakkoja.

Edustajat Tolvanen ja Ronkainen ovat aikaisemmin yrittäneet saada korjattua tätä epäkohtaa. Nyt edustaja Rantasen perusteellinen aloitteen esittely viime perjantaina tällä salissa, hänen vankka työkokemuksensa alalta sekä monien pelastustahojen tuki yhdistettynä erittäin monen kansanedustajan kannatuspuheenvuoroon toivottavasti siivittää tämän aloitteen läpimenoa. Kannatan sitä lämpimästi.

17.46 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Suuri kiitos edustaja Rantaselle tästä tärkeästä lakialoitteesta. Asiahan on vakava, koska tärkeää työtä tekeviin, esimerkiksi soite- ja pelastusosalalla työskenteleviin, on kohdistunut väkivaltaa tai vähintäänkin väkivallan uhkaa. Ensihoidossa turvallisuusriskit ja uhkatilanteet ovat lisääntyneet niin, että useat työntekijät ovat kokeneet jonkinasteista väkivaltaa työssään.

Potilaan väkivaltaisen käytöksen taustalla on, totta kai, lukuisiakin eri tekijöitä, kuten mielenterveysongelmia, stressaavia olosuhteita, alkoholia, huumeita, mitä tahansa päihkeitä. Väkivalta voi varmasti välillä olla myös tahatonta esimerkiksi somaattisen sairauden vuoksi. Yleisimmin ensihoitaja kohtaa väkivalta- tai uhkatilanteen yksityisissä asunnoissa, ambulansseissa tai ylipäättään ulkona. Väkivallan ilmenemismuodoista yleisimpiä ovat suullinen tai henkinen väkivalta sekä fyysinen väkivalta.

Puhemies! Uhkaavissa tilanteissa toimimista vaikeuttaa tilanteiden yllätyksellisyys. Hyvällä valmistautumisella ja ennakoinnilla voidaan kuitenkin ehkäistä uhkaavien tilanteiden syntymistä ja vähentää niiden yllätyksellisyyttä ja yllätyksellisyydestä aiheutuvaa haittaa.

Puhemies! Muutama huomio, vähän niin kuin ääneen pohtien.

Rikoslainsäädännössä on ilmeisesti omaksuttu vähän tällainen käytäntö, että vältetään erillislakien säätämistä. Tässä se siis tehtäisiin ammattinimikkeen perusteella. Ymmärtääkseni tämän lakialoitteen suhteen rikoslaki sinällään antaa mahdollisuuden, totta kai, syyttää ja rangaista, mikäli ensihoidon työntekijöihin kohdistetaan väkivaltaa tai väkivallan uhkaa, mutta rangaistusten ankaruudessa on kiistattomia puutteita. Kenelläkään ei siis pitäisi eikä pidä olla epäselvää, että väkivalta esimerkiksi ensihoitajia kohtaan on rikollista.

Tämä lakialoite on siinä mielessä hyvin perusteltu, että se kiinnittää huomiota todelliseen ja vakavaan ongelmaan. Ensihoitajat, kuten me kaikki täällä tiedämme, tekevät äärimmäisen tärkeää ja arvokasta työtä ja erityisesti vaikeissa olosuhteissa tehtävää työtä. Mikäli tämä lakialoite tavalla tai toisella ennen kaikkea, siis ennen kaikkea, ennalta ehkäisee väkivaltatilanteita, se on mielestäni ehdottomasti etenemisen arvoinen.

17.50 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Haluan myös omalta osaltani kiittää edustaja Rantasta tästä todella tärkeästä lakialoitteesta. Tämä nyt esillä oleva asia on sellainen, mistä on puhuttu oman kokemuksenikin mukaan jo hyvin pitkään. Asiasta tehtiin jo vuosituhannen alkupuolella esimerkiksi Tehyn liittokokousaloite — olin allekirjoittamassa kysei-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

sen aloitteen. Olisikin hyvin toivottavaa, että tämä hyvin tärkeä asia nyt vihdoinkin johtaisi myös konkreettisiin lainsäädäntötoimiin.

Kuten tässä on tänäänkin jo mainittu, niin Suomen Ensihoitoalan Liiton vuonna 2018 toteuttamaan kyselyyn vastanneista ensihoitajista tosiaan yli 90 prosenttia kertoi kokeneensa työssään uhkaa ja väkivaltatilanteita, ja joka neljäs oli joutunut pahoinpitelyn kohteeksi. Tämähän on sellainen asia, mitä ei missään nimessä tulisi hyväksyä. Lähtökohta tämän aloitteen osalta on mielestäni se, että ensihoitohenkilöstöön kohdistuvaa lisääntyvää väkivaltaa ei voi missään nimessä hyväksyä ja että rikoslakia muuttamalla on nyt mahdollisuus turvata osaltaan auttamisen ammattilaisten työtä ja turvallisuutta.

Aloitetta käsiteltäessä on kuitenkin hyvä huomioida, että yleistynyt väkivallan uhka koskettaa jatkuvasti valitettavasti myös monia muita ammattiryhmiä, esimerkiksi osana ensihoidon kokonaisuutta olevaa ja ensivastetehtäviä suorittavaa pelastustoimen ammatti- ja sopimushenkilöstöä, jotka myös tässä aloitteessa kyllä huomioidaan. Näiden ammattiryhmien lisäksi myös esimerkiksi sosiaalisektorin lastensuojelun työntekijät ja kotihoidontyöntekijät sekä myös muut asiakaspalvelutyötä tekevät joutuvat valitettavasti kokemaan työssään säännöllisesti uhkaa ja väkivaltatilanteita tai jopa joutuvat väkivallan uhreiksi.

Arvoisa puhemies! Kokemukset uhka- ja väkivaltatilanteiden lisääntymisestä ovat erityisen valitettavia, sillä kaikkien ensihoidossa ja myös muissa hoitotehtävissä toimivien päämääränä on aina terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen ja autettavien kärsimysten lievittäminen. Lisääntyvät uhkatilanteet ovat yhteiskunnallinen ongelma, josta hoitotyötä tekevien lisäksi voi kärsiä myös autettava, mikäli annettu hoito viivästyy uhkatilanteen vuoksi.

Rikoslain rangaistusasteikolla on merkitystä paitsi ensihoitotyön yleisen kunnioituksen ja arvostuksen osalta, myös yleisen turvallisuuden kannalta. Ongelma on tosiaan maailmanlaajuinen, ja siihen on muutamissa muissa maissa jo puututtu. Edustaja Purra nosti puheenvuorossaan esille Ruotsin, ja tämän lisäksi voitaisiin mainita esimerkiksi Iso-Britannia, missä säädettiin vuoden 2018 lopulla laki, joka kiristää ambulanssi- ja pelastushenkilöstöä kohtaan suunnatusta väkivallasta annettavia rangaistuksia.

Arvoisa puhemies! On hyvä vielä todeta, että ensihoitajia kohtaan suunnatun väkivallan kriminalisoiminen rikoslaissa on hyvin tärkeää, mutta ei kuitenkaan ratkaise vielä koko ongelmaa. Ensihoidollisissa tehtävissä toimivan henkilön väkivaltaisen vastustamisen kriminalisoiminen varmasti nostaisi monen kynnystä ryhtyä väkivaltaiseksi ensihoitajia kohtaan, mutta on huomioitava, että rangaistuksen uhan jälkeenkin löytyy kuitenkin todennäköisesti edelleen henkilöitä, joihin tällä säännöksellä ei ole valitettavasti vaikutusta. Varsinkin huumausaineiden käytön lisääntyminen on valitettavasti lisännyt myös poliisien väkivaltaista vastustamista, vaikka heillä tämä rikoslain mukainen suoja tehtävissään onkin.

On huomioitava myös, että ensihoitajien ja muiden vastaavien ammattiryhmien tehtävänkuvaan ja koulutukseen ei ainakaan pääsääntöisesti kuulu väkivaltaisen ihmisen taltuttaminen, mihin edelleen tarvittaisiin järjestyksenvalvonnan ammattilaisen osaamista ja tukea.

17.54 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tämä Mari Rantasen tekemä lakialoite rikoslain 17 luvun muuttamisesta on erittäin hyvä ja tervetullut tänne eduskuntaan. Tässä lakialoitteessa esitetään lisättäväksi rikoslain 17 lukuun uusi säännös ensihoidollisessa tehtävässä toimivan henkilön väkivaltaisen vastustamisesta. Säännöksen mukaan se, joka käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa ensihoidollisessa tehtä-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

vässä toimivaa henkilöä kohtaan, on tuomittava ensihoidollisessa tehtävässä toimivan henkilön väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään 4 kuukaudeksi ja enintään 4 vuodeksi.

Arvoisa puhemies! Me puhumme erittäin tärkeästä asiasta, ja on harmillista, että lakialoitteessa on vähäinen allekirjoittajien määrä, oliko se 44 kappaletta. Toivonkin, että edustaja Mari Rantanen jatkaa työtä tämän tärkeän asian eteen, mikäli tämä lakialoite ei lähtisi siellä valiokunnassa eteenpäin ministeriöön lausunnolle. Eli meillähan on se tapa, että jos on 100 allekirjoitusta lakialoitteessa, niin silloin valiokunta lähettää aloitteen ministeriöön, joka lausuu, mitä tälle aloitteelle ja asialle on tehtävissä. [Jari Myllykoski: Mahdollisesti lähettää!] — Mahdollisesti lähettää. Yleensä on lähetetty, jos on 100 allekirjoitusta. Ainakin omien lakialoitteitteni kohdalla, joita olen tehnyt: kun on yli 100, niin lakialoite lähtee ministeriöön lausunnolle. Näin on yleensä ainakin niissä omissa aloitteissani toimittu. — Ja siinä mielessä toivonkin, että mikäli ei lähtisi, niin, Mari Rantanen, teette uudelleen tämän lakialoitteen ja keräätte uudelleen siihen niitä nimiä, koska nyt kun asiasta on keskusteltu ja kaikki kansanedustajat ovat ymmärtäneet, mistä on kysymys, ja aloite on saanut vahvan tuen liitoilta ja kansanedustajilta täältä, niin silloin sen on helpompi myös edetä.

Arvoisa herra puhemies! On todellakin niin, että ensihoidollisissa tehtävissä toimivien, on se palomies, ensihoitaja tai poliisi, täytyy voida toimia niin, että he tekevät työnsä ilman, että tulee nyrkistä silmään. Olen itse toiminut hoitajana hyvin pitkään, yli 20 vuotta, ja itselleni vanhustenhoitajana tämä on ihan arkipäivää, että vastaan tulee väkivaltaisia tilanteita. Vuonna 2017 THL teki tutkimuksen, jossa todettiin, että 80 prosenttia vanhustenhoitajista on kokenut työpaikallaan väkivaltaa, ja se tarkoittaa, että kahdeksan kymmenestä, eli me puhumme todellakin vakavasta asiasta, joskin nämäkin asiat jäävät sinne seinien sisälle, koska puhumme myös vaitiolovelvollisuudesta ja siitä, että harvoin hoitaja kuitenkaan lähtee eteenpäin viemään asiaa, jos tulee nipistys, puraisu, sylkeminen päälle tai jopa potkaisu.

Muistan aina itse sen, kun olin raskaana ja minua potkaistiin vatsaan. Kyllähän se säikäytti ihan valtavasti, että mitä tässä tapahtuu. Mutta näistä asioista ei puhuta. Onneksi ei käynyt mitään sen pahempaa. Erityisesti yöaikaan tilanteet ovat vaarallisia. Yksin ei saisi mennä tekemään työtehtäviä yöaikaan esimerkiksi palvelutalossa, mutta on pakko mennä. On hyvä, että yöpartiot kulkevat monesti pareittain ja siellä sitten toinen on toisen turvana.

Arvoisa puhemies! Työtapaturmakeskuksen tilastoihin tällaiset väkivaltatilanteet hoitajia kohtaan kirjataan työtapaturmina, ja niistä monesti voi olla jopa sairauslomaa edessä, eli sieltä sitten löytyy se, mitä kaikkea mahdollisesti tapahtuu.

Edustaja Rantasen aloite on erittäin tärkeä, ja toivon todellakin, että se lähtee eteenpäin mutta että täällä puhutaan myös yleisesti hoitoalan kohtaamista tilanteista.

Miksi sitten se asiakas käyttäytyy tällä tavalla? Sairaus voi olla syynä, muistisairaus, mielenterveysongelmat, alkoholi, huumeet. Näitä ajatuksia jo täällä salissakin äsken mainittiin näistä mahdollisista syistä.

Meillä on käsittelyssä täällä tämä vanhusten hoivaan liittyvä henkilöstömitoituslakiesitys, ja silläkin voisi olla väkivaltatilanteita ennalta ehkäisevä vaikutus. Kun meitä on enemmän siellä hoitoalan kentällä, niin me voimme työskennellä enemmän parityönä, ja silloin kun kohtaamme asiakkaan, joka on väkivaltainen, pystymme ehkä paremmin siihen vastaamaan. Toki tulee muistaa myös se, että esimerkiksi yhä useampi muistisairas voi viettää omassa kodissaan yhä pitempään sitä elämäänsä ja hyvinkin huonokuntoisena vasta pää-

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

tyy sinne laitoshoidon piiriin. Silloin voi olla niin suuria ongelmia todellakin, että voi olla esimerkiksi niitä väkivaltatilanteita vaikkapa kotihoitajia kohtaan. — Kiitos.

17.59 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ensin lakki pois päästä: on erittäin hyvä lakiehdotus. Ja kun täällä kaivattiin niitä nimiä, niin minun nimeäni ei siitä allekirjoittajien joukosta löydy. [Arja Juvonen: Ehkä seuraavalla kerralla!] Olin ehkä ahne ja halusin siihen rinnalle myös ne virkatehtävissä ja viranomais tehtävissä työskentelevät henkilöt, jotka ovat esimerkiksi sosiaalipäivystyksen henkilöstöä, jotka poliisin rinnalla menevät pelastamaan lasta huostaanottilanteissa, missä on melko todennäköistä, että kohdataan melko aggressiivista toimintaa. Olkoon sitten henkilö päihtynyt tai huumausaineiden vaikutuksen alainen, on oletettavaa, että reaktio on silloin melko aggressiivinen.

Siinä mielessä kun viranomais tehtävää tehtaessa on kuitenkin kysymys pelastustoiminnasta, joka nyt tässä kohtaa kohdistuu huostaanotettavaan lapseen, lapsi viedään siis pois perheestä, joka ei pysty huolehtimaan lapsesta, niin katsoisin, että olisi tärkeää, että sosiaalityöntekijään kohdistettu väkivalta katsottaisiin samankaltaiseksi ja samalla tavoin tuomittavaksi kuin väkivalta poliisia eli virkamiestä kohtaan. Se oli varmaan se yksi syy, miksi en allekirjoittanut.

Mutta täytyy sanoa, että tuen kyllä tätä esitystä. Nyt tässä hetkessä, niin kuin edustaja Juvonen sanoi, tämä yllytti, ja sitä oli jo silloin ensimmäisessä keskustelussakin esillä, että jospa, ja se sai positiivisen vastaanoton. Voisin olla valmis unohtamaan nyt jotkut muut, mutta en laajentaisi sitä kyllä opettajiin vaan nimenomaan siihen viranomais tehtävissä olevaan kohdistuvaan väkivaltaan, niin että ne rikokset olisivat samanasteisia.

En usko, että mikään lainsäädäntö estää lyömästä. Sen me kaikki tiedämme, mutta tämä toisi kunnioitusta niille ihmisille ja he tietäisivät, mikä heidän asemansa on lainsäädännön silmissä. Uskon, että sillä olisi ennalta ehkäisevää vaikutusta, jos kansalaiset tietäisivät, että vaikka ei olekaan sininen puku päällä, niin silti se auttaja on viranomainen ja sen vastustaminen on sama kuin löisi poliisia. Uskon, että tämä tietoisuus kyllä toisi lainsäädännön myötä käyttäytymisen muutosta ja olisi ehkäisemässä tätä ehkä nyt negatiivista kehitystä, mikä ennustusten mukaan on, niin kuin edustaja Rantanen toi silloin ensimmäisessä puheenvuorossaan, kun esitteli tätä lakia, Ruotsin esimerkin siitä, mikä on se ennuste, kuinka tässä sitten meillä täällä tulee käymään.

Toivotan tässä kohtaa käsittelevän valiokunnan puheenjohtajalle melkoisia muskeleita, että uskaltaa viedä tätä eteenpäin. Ja niin kuin sanoin, sillä, että nimeni ei ole tässä aloitteessa, en pese käsiäni siitä, ettenkö olisi lakialoitteen takana.

18.03 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Mari Rantasen lakialoitteessa siis ehdotetaan lisättäväksi rikoslakiin säännös ensihoidollisessa tehtävässä toimivan henkilön väkivaltaisesta vastustamisesta, ja tämän ehdotetun säännöksen mukaan se, joka käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa ensihoidollisessa tehtävässä toimivaa henkilöä kohtaan, on tuomittava ensihoidollisessa tehtävässä toimivan henkilön väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään 4 kuukaudeksi ja enintään 4 vuodeksi. Samoin tässä esityksessä ehdotetaan säännöstä rikoksen lievemmästä tekemuodosta, johon lieventävien asianhaarojen valossa syylliseksi todettu henkilö voitaisiin tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään 6 kuukaudeksi.

Arvoisa puhemies! Edustaja Mari Rantasen laatima ja lukuisten muiden kansanedustajien, mukaan lukien minun, allekirjoittama lakialoite on varsin ajankohtainen, aiheellinen

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

ja kannatettava. Ensihoitotehtävissä toimivien henkilöiden kohtaamat riskit ovat lisääntyneet nopeasti viime vuosina, ja tilastojen mukaan uhkaavien tilanteiden kasvutahti on ollut parinkymmenen prosentin luokkaa jo useiden vuosien ajan. Kyse on sekä auttajia, avun tarvitsijoita että koko järjestäytynyttä yhteiskuntaa koskevasta hyvin vakavasta ongelmasta, ja siihen tulee puuttua ripeästi ja määrätietoisesti. Naapurimaastamme Ruotsista olemme saaneet valitettavan esimerkin siitä, mitä voi tapahtua, ellei näin toimita ajoissa. Tosin nythän Ruotsikin on viimein korjannut lainsäädäntöään, kuten tänäänkin olemme saaneet kuulla. Toki Ruotsin tien välttämiseksi Suomen on tehtävä muitakin toimenpiteitä, mutta tämän ehdotuksen toteutuminen olisi ehdottomasti askel oikeaan suuntaan erityisesti sen ennaltaehkäisevän vaikutuksen vuoksi.

Arvoisa puhemies! Useat kansanedustajat täällä eduskunnassa ovat tänään ja viime perjantaina pitäneet tätä lakialoitetta varsin tärkeänä, ja kuten edustaja Rantanen viime perjantaina lakialoitetta esitellessään totesi, myös Tehy, Suomen Ensihoitoalan Liitto, Suomen Palomiesliitto, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto sekä Vuoden ensihoitajat — kaikki nämä tahot — ovat vedonneet eduskuntaan, jotta se lisäisi rikoslakiin säädöksen ensihoidollisessa tehtävässä toimivan henkilön väkivaltaisesta vastustamisesta. Toivonkin, että valiokunnassa suhtaudutaan tähän lakialoitteeseen sen tärkeyden edellyttämällä vakavuudella yli puoluerajojen, kuten tässä lähetekeskustelussakin on jo tehty, ja ollaan tosiasiallisesti valmiita täydentämään nykyistä lainsäädäntöä.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan on annettava yksiselitteisen kielteinen viesti kaikkea väkivaltaa vastaan, niin myös ensihoidollisissa tehtävissä toimivien henkilöiden kohtamaa väkivaltaa vastaan.

18.07 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Olemme keskustelleet täällä tärkeästä asiasta. Kiitos lakialoitteen tekijälle.

Ensihoidon työntekijä tekee erittäin tärkeää työtä. Hän tuo avun sinne, missä hätä on suurin. Auttajat ovat kohdanneet viime aikoina enenevässä määrin väkivaltaa. He toimivat vaativissa oloissa, ja tätä väkivaltaa kohdataan myöskin muussa hoitotyössä. Tässä lakialoitteessa käsitellään ensihoidollisessa tehtävässä toimivan henkilön väkivaltaista vastustamista. Kuulimme edustaja Kilven kautta siitä, miten ensihoito ja poliisi ovat lisänneet yhteistyötä, toimintatavat ovat kehittyneet. Se on hyvä asia. Asia on kaiken kaikkiaan vakava. Siihen on presidenttimmekin puuttunut, että meidän tulee huolehtia siitä, että viranomaisten ei tarvitse pelätä väkivallan uhkaa.

Kun katselemme näitä tilanteita, taustalta löytyy hyvin erilaisia tekijöitä. Mielenterveysongelmista olemme keskustelleet viime aikoina täällä eduskunnassakin paljon, ja niihin toimiin tulee ryhtyä, jotta mielenterveysongelmaiset ihmiset saisivat ajoissa ja riittävästi apua. Taustalla voi olla stressaavia olosuhteita, mutta erityisesti päihteitä, alkoholia ja huumeita. Onkin syytä pohtia, miten voimme vaikuttaa näihin taustalla oleviin tekijöihin ja myöskin helpottaa näissä oloissa toimivien työntekijöiden työoloja. Miten voimme vähentää alkoholin käyttöä Suomessa? Miten voimme vähentää huumeiden käyttöä Suomessa?

Kun käsittelemme näitä väkivallan taustalla olevia tekijöitä, tulee kiinnittää huomiota koulussa tapahtuvaan valistustyöhön ja ohjaukseen. Meidän tulee antaa hyviä malleja lapsille ja nuorille näissäkin asioissa.

Edustaja Kivisaari nosti esille tämän erillislakien säätämisen tarpeellisuuden. Varmasti valmisteluvaiheessa tätä pohditaan, kuinka paljon erillislaki tuo lisää suojaa työntekijöille.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Joka tapauksessa on tärkeää, että me emme hyväksy väkivaltaa missään muodossa ja suojellemme tätä tärkeää työtä tekeviä henkilöitä.

18.10 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Alkuun heti totean, että edustaja Mari Rantasen tekemä aloite on hyvä, se on kannatettava. Toivottavasti hän jaksaa siihen kerätä vielä lisää nimiä, niin että saamme vähintään sen 100 hengen kannatuksen.

Itse poliisivuosina olen hyvin useasti ollut hälytyspartiossa. Yksi pahimpia kohteita tietysti on sellainen kotihälytystehtävä, missä on hyvin usein useita päihtyneitä henkilöitä, on tullut jotakin riitaa, tappelua tai muuta vastaavaa. Siellä on joku henkilö joskus hyvinkin pahasti esimerkiksi puukotettu taikka jotakin muutakin vastaavaa, ja paikalle on saatava kiiruusti myöskin ensihoitoyksikkö. On todella suuri epäkohta, että poliisin kohdatessa siellä väkivaltaa tai muuta haitantekoa se on virkamiehen väkivaltaista vastustamista, mutta kun ensihoitoyksikkö tulee paikalle, niin jos heihin kohdistuu tällaista, puhutaan niin sanotusti vain maallikkoon kohdistuvasta pahoinpitelystä. Se on iso epäkohta. Heidät täytyisi ilman muuta saada samalle tasolle: haitanteko tai virkamiehen väkivaltainen vastustaminen.

Poliisin työsuojeluvaltuutettuna haluan tuoda myöskin sellaisen asian esille, että jos poliisi kohtaa esimerkiksi väkivaltaa työtehtävässään, sairausloman pituus täydellä palkalla on huomattavasti pidempi kuin niissä tapauksissa, jos joku yksityishenkilö, tässä tapauksessa sairauspuolen ihminen, joutuu kohtaamaan tällaista väkivaltaa — ei ole ollenkaan samalla viivalla tämä henkilö. Työsuojeluvaltuutettuna toisin esille myöskin sellaisen ajatuksen, olisiko myöskin ensihoitoyksiköillä syytä olla työvaatteiden alla luotiliivi, kuten poliisilla on tänä päivänä pakollinen näillä hälytystehtävillä.

18.12 Petri Huru ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Rantasen tekemä lakialoite on todella tärkeä ja olisi enemmän kuin tervetullut muutos. Vaikka kaikki edustajat eivät tätä ole allekirjoittaneet, niin työturvallisuuden lisäämiseksi olisi enemmän kuin suotavaa, että tällä kertaa se saataisiin maaliin asti.

Alan järjestöt ovat vaatineet ensihoitotyössä väkivallan uhriksi joutuneiden oikeusturvan parantamista jo pitkään. Suomen pelastusalan ammattilaiset SPALin, Suomen Sopimuspalokuntien Liiton, Suomen Ensihoitoalan Liiton sekä Suomen suurimman sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden ammattijärjestön Tehyn mielestä rikoslakia tulisi muuttaa siten, että ensivaste- ja ensihoitotehtävää suorittavan henkilön pahoinpitely rinnastettaisiin virkamiehen väkivaltaiseen vastustamiseen.

Tällä hetkellä Suomen oikeusjärjestelmä on linjannut, että ensihoitotyötä tekeviä ensihoitajia, palomiehiä ja sopimuspalokuntalaisia kohtaan väkivaltaisesti käyttäytynyttä rangaistaan pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön mukaisesti. Rangaistukset näistä ovat pääsääntöisesti sakkorangaistuksia. Julkista valtaa käyttävän virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen rangaistusasteikko on neljästä kuukaudesta neljään vuoteen vankeutta.

Arvoisa herra puhemies! Olen itse toiminut palomiehenä ja ensihoidossa 32 vuotta. Voin kokemukseni perusteella kertoa, että toimintaympäristö alalla on todellakin muuttunut väkivaltaisemmaksi. Väkivalta ja sen uhka ovat ensihoidossa arkipäivää. Tähän on saatava muutos. — Kiitos.

18.14 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Ensinnä haluan kiittää tästäkin keskustelusta jälleen kerran. Tämä on itselleni todella tärkeä aloite, ja sen porukan suulla, jota edustan täällä eduskunnassa, yritän tässä puhua.

Muutama kommentti ensin näihin esityksiin. Edustaja Myllykoskelle haluaisin selvittää siis sen, että kun ensihoitajat eivät käytä julkista valtaa, niin he eivät ole virkamiehiä, ja tämän vuoksi he eivät ole rinnastettavissa virkamiehiin, kuten esimerkiksi on lastensuojelun sosiaalityöntekijä, joka käyttää julkista valtaa, jolloin tavallaan häntä kohdellaan rikoslain osalta samassa suhteessa kuin poliisia. On esimerkiksi korkeimman oikeuden, vai hallinto-oikeuden, ratkaisu siitä, kun palomies, joka on siis virassa oleva virkamies, on ensihoitotehtävissä. Jos joku täällä muistaa makasiinin palot, silloin tämä vietiin loppuun asti, ja siinä testattiin se, että palomies ei ollutkaan virkamies silloin, kun hän toimi ambulanssissa, jolloin häntä kohdeltiin siinä kohtaa tavallaan tavallisen pahoinpitelyn kautta. Tämä on yksi syy, minkä vuoksi tämä on iso puute, minkä vuoksi ensihoito täytyy saada rinnastettua tänne virkamiespuolelle.

Haluaisin kommentoida sen verran — voi olla, että täällä on uusiakin kansanedustajia kuulemassa — että tämä lakialoite on tehty jo viime kaudella. Jari Ronkainen teki sen, ja silloin tämä aloite ei myöskään menestynyt, ja nyt tämä tuotiin toista kertaa ajatellen, että jospa tämä tällä kertaa saataisiin maaliin, koska tämä on ollut selkeästi ensihoitoalan, pelastusalan toive, että tämä vietäisiin maaliin, minkä nyt tietysti kertoo sekin, että liitot ovat olleet vahvasti tämän takana ja tässä mukana. Se ei tietenkään poista kaikkea, se ei korjaa kaikkea, se ei ennaltaehkäise luonnollisestikaan kaikkea, mutta esitin omassa puheenvuorossani viime viikolla tämän, että STM ja SM voisivat tämän lisäksi tehdä myöskin valtakunnallisen hankkeen, jossa pelastusalan ja ensihoitoalan työturvallisuusasioita katsottaisiin laajemmin yhteisen tilastoinnin kautta, koulutusten kautta ja varustautumisen kautta.

Minusta se, että tämä laki saataisiin eteenpäin, olisi selkeä viesti siitä, että me emme hyväksy väkivaltaa etenkin auttajia kohtaan, koska voidaan ajatella myöskin niin, että se on hyökkäys järjestäytyneitä yhteiskuntaa vastaan, ei niinkään ehkä yksilön pahoinpitely. Mutta näyttää siltä, kun en... Todella allekirjoituksia oli se 44, ja täällä ei valitettavasti valiokunnissa näitä käsitellä ennen kuin se yli 100 on kerätty. Tässä kohtaa haluaisin vedota eritoten hallituspuolueisiin, että tämä viimein lähtisi eteenpäin. Minulle sopii vallan mainiosti, jos tästä tehdään ikään kuin tällainen sinivilkkulainsäädäntö, kuten Ruotsin malli on, se ei haittaa laisinkaan, mutta toivoisin, että hallituspuolueiden edustajat edistäisivät tätä tärkeätä asiaa. Se on ehkä pieneltä osalta korjaamassa yhteiskunnan epäkohtia, mutta sitä tärkeämpi se on niille henkilöille, jotka siellä työskentelevät.

En laita itsekään pahakseni, jos meillä myöskin laajemmin katsotaan sote-alan kohtamaa väkivaltaa tai opetusalan kohtaamaa väkivaltaa. Niitä aloitteita ei ole näkynyt, minä kannatan niitäkin, mutta olisi tärkeätä, että jostain lähdetään liikkeelle. Oikeastaan semmoinen ensihoidon selkeästi muista poikkeava rooli on siinä, että ensihoito saa tehtävän hätäkeskuksesta, he menevät paikkaan, jonka olosuhteista ei tiedetä yhtään mitään. Esimerkiksi sairaaloissa on lisätty vartiointia, vartijapalveluita huomattavasti, mutta sellaista palvelua ei voida saada ensihoitoyksikköön, he menevät kaksin paikkaan kuin paikkaan. Tässä on suuri epäkohta siinä, että ensihoitotyötä tekevät ovat ensihoitajia niin kauan kuin he ovat siellä ensihoidossa, mutta heti kun jotain sattuu, tämmöistä väkivaltaa, heistä tulee maallikkoja, ja kyllähän lähtökohtaisesti tuntuu, että se ei ihan oikeus ja kohtuus ole.

Jollain tavalla haluaisin vielä lähettää sen viestin, että ensihoidossa, niin kuin viime perjantaina kerroin, tilastot näyttävät karua todellisuutta: joka vuosi näitä tapahtumia tulee

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

15—25 prosenttia lisää. Pelastuslaitoksen kumppanuushankkeen viime vuoden tilastot totesivat, että näitä vakavia väkivallantekoja oli huomattavasti enemmän kuin edellisinä vuosina. Tämä on vakava viesti, ja toivoisin, että kun ensihoitajia lyödään poskelle, niin tämä talo ei löisi sille toiselle poskelle olemalla säätämättä tätä lakia. — Kiitos.

18.20 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Otin tämän puheenvuoron oikeastaan kanssa siksi, että kommentoin tuota edustaja Myllykosken ihan hyvää asiaa, minkä hän nosti esille, sitä, että on myös muita ammatteja, joissa vastaavanlaista turvaa tarvittaisiin. Lähinnä nyt on kyse varmaan just niistä muista töistä, jotka kohdistuvat juuri ihmisten kotiin, ja yhtenä esimerkkinä nyt voi nostaa esimerkiksi kotihoidon työntekijät, joilla on turvaton tilanne. Olemme tästä aloitteentekijänkin, edustaja Rantasen, kanssa paljon käyneet keskustelua, ja tämä on sellainen asia, mikä on puhututtanut muun muassa ammattijärjestö Tehyissä tässä vuosien aikana aika paljon: lähdetäänkö ensihoitokärjellä, vai pitäisikö katsoa laajemmin muitakin ammattiryhmiä. Itse olen vahvasti sitä mieltä, että se, että me saisimme tavallaan tämän ensihoitajien tilanteen ratkaistua, ei missään nimessä ole pois muilta ammattiryhmiltä, vaan päinvastoin: jos saataisiin pää auki, niin sitä kautta voitaisiin miettiä myös laajennusta muihin ammattiryhmiin, ja siinä mielessä näen, että tämä on tosi tärkeää, että saataisiin tämä nyt etenemään.

Ja sitten haluan myös sen sanoa tässä, että vaikka tämä nyt ei valiokunnan kautta suoraan ministeriöön menisi, niin uskon, että tämä on nyt nostanut sen verran paljon keskustelua, paljon kannatusta, että myös muiden väylien kautta on hyvät mahdollisuudet siihen, että tämä kuitenkin etenee ja tämä saataisiin maaliin.

18.22 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Otin tämän puheenvuoron sen takia, että näen vielä tarpeelliseksi kertoa hieman siitä, mitä se tarkoittaa, kun joutuu pahoinpitelyn tai väkivallan kohteeksi. Nimittäin asiahan on niin, että sen sinisen tai punaisen puvun sisällä on kuitenkin ihminen, ja se ihminen, joka siellä on, menee ihan samalla tavalla rikki kuin kuka tahansa meistä. Ja tuommoinen väkivallan kohteeksi joutuminen ei ole mikään pikkuasia, sillä kun psyykkisiä vammoja tulee, niin ne hyvin useasti ovatkin sitten paljon vaikeampihoitoisia ja aiheuttavat paljon pitempää oirehtimista kuin ne fyysiset vammat. Käytännössä ne aiheuttavat sairauspoissaoloja, ne aiheuttavat jopa irtisanoutumisia, ne aiheuttavat jopa itsemurhia.

Itse olen ollut vuosikausia mukana poliisin posttraumatyöpajatoiminnassa, jossa korjataan työtehtävissä rikki menneitä poliiseja. Olen nähnyt lukemattomia kertoja, kuinka poliisi menee rikki niin sisältä kuin ulkoa. Nyt tämä sama hoitomuoto on saatu myös pelastajille ja ensihoitajille. Ensimmäistä kertaa olin siellä tänä vuonna, kun järjestettiin, ja tulokset ovat olleet erittäin hyviä. Voin kertoa siitä kokemuksesta, mitä on tullut: ihmiset ovat kokeneet, että ovat saaneet uuden alun, jopa elämä on tullut pelastetuksi. Nämä ihmiset ovat semmoisessa tilanteessa, että heillä on valtava kivireppu selässä, ja hyvin moni on sitä mieltä, että he eivät tule koskaan siitä pääsemään irti, ja tämän hoitomuodon ansiosta siitä päästään irti ja ihmiset saavat uuden mahdollisuuden.

Laki ei estä näitä väkivallantekoja, se on selvä asia, niin kuin on tullut tässä todettua jo moneen kertaan, mutta tällaisten posttraumatyöpajojen tarve kertoo kyllä sitä korutonta tarinaa, että mitä täällä Suomessa tapahtuu, ja kertoo myös sitä, että meidän on tehtävä kaikkemme näitten tilanteitten ehkäisemiseksi, ja se kertoo myös siitä, että me emme ole tehneet kaikkeamme näitten tilanteitten ennaltaehkäisemiseksi ja niiden hoitamiseksi.

Pöytäkirja PTK 9/2020 vp

Tämä on tosiaan toinen kerta, kun samansisältöinen aloite on täällä käsittelyssä ja esillä. Jos se ei mene tällä kertaa läpi, niin tehdään niin monta kertaa, että se tulee menemään siten läpi. — Kiitoksia.

18.25 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän edustaja Kilven ajatukseen siitä, että tehdään niin monta kertaa, että se menee läpi. Se on väsytystaktiikka, mutta se joskus toimii, jos ei muu toimi.

On erityisen ikävää, kun ministerit eivät ole paikalla kuuntelemassa tätä keskustelua, koska tämä olisi hyvin tärkeää — sekä sisäministeri, oikeusministeri että sosiaali- ja terveysministeri — jotta oikeasti tämä viesti täältä salista menisi perille. Mutta luotan nyt kollegoihin, että teidän kauttanne asia etenee.

Nappaan kiinni tähän edustaja Kilven posttraumatyöpajaan, joka oli todella hyvä nosto. Se on tosiaan laajennettu nyt pelastustoimelle, ja siinä meiltä erinomaisena työmyyränä on ollut Vuoden palomieheksi valittu Saku Sutelainen, joka on tämän asian parissa puuhastellut. Tämä on erinomaisen hyvä työkalu. Harmi, että siinä kesti näin kauan, että se saatiin pelastustoimen puolelle poliisipuolelta, josta on hyviä kokemuksia.

Ja tosissaan, kuten todettua, niin väkivalta ei riko vain ulkoapäin, se rikkoo myös sisällepäin. — Kiitos.

18.26 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ei enää aiheeseen itseensä, mutta siihen, kuinka se kolmas kerta voitaisiin toteuttaa: se on varmasti sitä, että sitä tehdään yhdessä. Kun me saimme maksuhäiriömerkintäaloitteeseen mukaan 138 edustajaa, niin se tarkoitti sitä, että meillä oli jokaisesta eduskuntaryhmästä ensimmäinen allekirjoittaja. Aloite oli identtinen, jokainen oli ensimmäinen allekirjoittaja. Se oli pyyteetön teko, jokainen eduskuntaryhmä oli aktiivisesti mukana. Jos tällainen yksimielisyys täällä on, niin, edustaja Rantanen, kyllä suosittelen, että verkostoidutaan ja tehdään tämä sitten yhdessä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 20.2.2020 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen